

Očekávání rodičů od výchovy, vzdělávání a péče o děti v mateřské škole

Bc. Daniela Šebelová

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Daniela Šebelová**
Osobní číslo: **H11433**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Očekávání rodičů od výchovy, vzdělávání a péče
o děti v mateřské škole**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti rodiče dětí předškolního věku a obsah předškolní pedagogiky, dítě předškolního věku a jeho potřeby.

Příprava metodiky výzkumu a realizace výzkumné části.

Realizace výzkumu zaměřeného na zjištění očekávání rodičů a reálné možnosti mateřských škol v oblasti výchovy, vzdělávání a péče o děti předškolního věku.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GILLERNOVÁ, Ilona a Václav MERTIN. Psychologie pro učitelky mateřské školy. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-799-x.

MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-x.

OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-847-3.

PRŮCHA, Jan. Pedagogická encyklopedie. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

RABUŠICOVÁ, Milada. Škola a (versus) rodina. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.

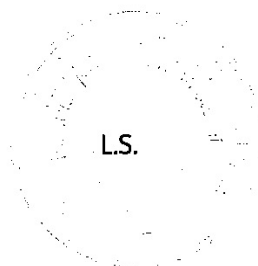
Vedoucí diplomové práce: **doc. PhDr. Zlatica Bakošová, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání diplomové práce: **26. dubna 2013**

Ve Zlíně dne 14. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

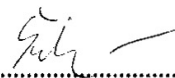
Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 26. 4. 2013

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato diplomová práce je zaměřena na očekávání rodičů dětí předškolního věku od výchovy, vzdělávání a péče v mateřské škole. Současně se snaží zmapovat očekávání učitelek od rodičů dětí. Teoretická část pojednává obecně o dvou nejdůležitějších činitelích výchovy a to o rodině a mateřské škole. Věnuje se také rodinné výchově, současným trendům v předškolní výchově a vzdělávání a komunikaci mezi rodinou a mateřskou školou. Nastiňuje reálné možnosti spolupráce rodiny a mateřské školy. V praktické části jsme se snažili pomocí dotazníků a rozhovorů zjistit v konkrétní mateřské škole ve Valticích jak reálná očekávání rodičů od výchovy, vzdělávání a péče v mateřské škole, tak očekávání učitelek od rodičů, a ze všech zjištěných údajů vyvodit praktické závěry směřující ke zlepšení spolupráce mezi rodinami a školou.

Klíčová slova: rodina, rodiče, předškolní děti, předškolní výchova, předškolní vzdělávání, mateřská škola, vztahy rodiny a školy, komunikace, spolupráce rodiny a školy.

ABSTRACT

This diploma thesis is focused on parents of preschool children and their expectations of behavioral guidance, education and care in a preschool. At the same time, it is trying to take stock of teachers' expectations of the parents. The theoretical part deals with the most important forming factors, which are family and preschool. It also pays attention to education within family, to communication between family and their preschool and to current trends in preschool education. It outlines realistic possibilities for cooperation between families and preschool. In the practical part we tried to find out both parents' and teachers' expectations through questionnaires and interviews in a preschool in the town of Valtice. From the obtained information we attempted to draw practical conclusions leading to an improvement of cooperation between families and the preschool.

Keywords: family, parents, preschool children, preschool up-bringing, preschool education, communication, cooperation between family and school.

Velmi děkuji paní doc. PhDr. Zlatici Bakošové, CSc. za vedení mé diplomové práce, odborné rady, pomoc při zpracování, psychickou podporu a trpělivost.

Děkuji také rodičům dětí za spolupráci při vyplňování dotazníků a poskytování rozhovorů. Mým kolegyním - učitelkám MŠ Valtice a paní ředitelce – děkuji nejen za vyplnění dotazníků a poskytnutí rozhovorů, ale i za obrovskou podporu, bez níž bych vše těžko zvládala. Poděkování patří také mým nejbližším, mé rodině, kteří mě po celou dobu mého studia podporovali a velmi mi pomáhali.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 RODINA A MATEŘSKÁ ŠKOLA	13
1.1 RODINA	13
1.1.1 Rodiče a rodinné prostředí	15
1.1.2 Dítě předškolního věku	17
1.2 MATEŘSKÁ ŠKOLA	18
1.1.1 Funkce mateřské školy	19
1.1.2 Činnost mateřské školy	19
1.1.3 Mateřská škola Valtice	23
1.1.4 Učitelka mateřské školy	24
1.2 PARTNERSTVÍ, KOOPERACE A JEJICH VÝZNAM PRO VZÁJEMNÉ VZTAHY RODINY A MATEŘSKÉ ŠKOLY	26
2 RODINA A MATEŘSKÁ ŠKOLA V PODMÍNKÁCH ČESKÉ REPUBLICKY V NOVÉM TISÍCILETÍ	30
2.1 ZMĚNY V RODINĚ A RODINNÉ VÝCHOVĚ V SOUČASNÉM OBDOBÍ	30
2.2 INOVACE V OBSAHU VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	33
2.2.1 Waldorfské mateřské školy	34
2.2.2 Mateřské školy Montessori	35
2.2.3 Mateřské školy podle Daltonského plánu	35
2.2.4 Koncepce PV Emilia Reggio	35
2.2.5 Začít spolu (Step by Step)	35
2.2.6 Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole	36
2.2.7 Kurikulum PV Jaro – Léto – Podzim – Zima v mateřské škole.....	37
2.2.8 Lesní mateřské školy	37
2.2.9 Program Šimon půjde do školy	37
2.3 VZÁJEMNÁ KOMUNIKACE RODIČŮ A UČITELEK MŠ	39
3 TRENDY VE SPOLUPRÁCI MATEŘSKÉ ŠKOLY A RODINY	42
3.1 OČEKÁVÁNÍ RODINY OD MATEŘSKÉ ŠKOLY V OBLASTI VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	44
3.2 OČEKÁVÁNÍ RODIČŮ V OBLASTI PÉČE O DĚTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE	45
3.3 OČEKÁVÁNÍ UČITELEK MATEŘSKÝCH ŠKOL OD RODINY A RODINNÉ VÝCHOVY	46
3.4 REÁLNÉ MOŽNOSTI A PODMÍNKY SPOLUPRÁCE RODINY A MATEŘSKÉ ŠKOLY	46
II PRAKTICKÁ ČÁST	50
4 PŘÍPRAVA A REALIZACE PROJEKTU VÝZKUMU	51

4.1	CÍLE VÝZKUMU	51
4.2	METODY VÝZKUMU.....	51
4.3	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	52
4.4	FORMULACE HYPOTÉZ.....	53
4.5	VÝZKUMNÝ VZOREK A ZPŮSOB VÝBĚRU	53
4.5.1	Charakteristika zařízení (upraveno podle Šebelová, 2011, s. 38 – 40).....	53
4.5.2	Charakteristika výzkumného souboru.....	55
4.6	ORGANIZACE A PRŮBĚH VÝZKUMU	57
5	ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	59
5.1	ANALÝZA A INTERPRETACE ÚDAJŮ ZJIŠTĚNÝCH V KVANTITATIVNÍM VÝZKUMU.....	59
5.2	ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ KVALITATIVNÍ ČÁSTI VÝZKUMU	90
5.3	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	101
	ZÁVĚR.....	106
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	107
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	112
	SEZNAM TABULEK.....	113
	SEZNAM GRAFŮ	114
	SEZNAM PŘÍLOH.....	115

ÚVOD

“...mít děti, starat se o děti, žít s dětmi, přináší také něco radostného, co dospělí lidé vnitřně potřebují, čím lidsky rostou a vyžívají, co jim dává hluboké životní uspokojení.“ (Matějček, 1986, s. 14)

Být rodičem je kouzelná věc. Doslova kouzelná, vždyť dítě samo je jeden velký zázrak od jeho početí, přes jeho příchod na svět až po postupnou přeměnu v dospělého člověka. Jestliže rodiče svému dítěti od malička věnují láskyplnou péči, bude jim samotný čas strávený s dítětem a všechny ty pěkné okamžiky a společné zážitky bohatou odměnou. Aby bylo spokojené dítě, musí být ale spokojený i rodič. Proto je potřebné, aby si rodiče vyšetřili také nějaký čas pro sebe, na relaxaci a seberealizaci a načerpali tak síly, aby mohli být dítěti dobrými rodiči.

Pro mě osobně tuto funkci relaxace a seberealizace plnilo studium sociální pedagogiky. Jelikož jsem byla na mateřské dovolené a starší dcera navštěvovala mateřskou školu, rozhodla jsem se využít toho, co mě bezprostředně obklopovalo a co se mě aktuálně dotýkalo: praxi jsem absolvovala v místní mateřské škole a ve své bakalářské práci jsem se zabývala předškolními dětmi, konkrétně vlivem pohádky na rozvoj jejich emoční inteligence. Díky prodělané praxi jsem následně získala v této mateřské škole práci na poloviční úvazek jako učitelka a od února 2013 zde pracuji také jako asistentka pedagoga. Je tedy pochopitelné, že má diplomová práce opět vychází z prostředí MŠ. Mým původním záměrem bylo tematicky navázat na bakalářskou práci, kterou vedla paní doc. PhDr. Jarmila Novotná, CSc. Po jejím odchodu z Univerzity Tomáše Bati koncem loňského školního roku jsem však zůstala bez školitelky. Po přednášce ze sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati jsem oslovila paní doc. PhDr. Zlaticu Bakošovou, CSc., která se zabývá nejen sociální pedagogikou, ale v průběhu pracovní dráhy se výzkumně i prakticky orientovala i na rodinné prostředí, vztahy mezi rodinou a školou a na výchovu dětí předškolního věku. Administrativní schválení změny školitelky trvalo déle a proto mi na tvorbu diplomové práce pod vedením nové školitelky zbylo málo času (začínala jsem v prosinci).

V závěrečné fázi zkomplikovala tvorbu diplomové práce i spolupráce s rodiči, kterým jsem zadala dotazníky. Jejich vyplnění nebylo žádoucí, což mi zkomplikovalo exaktní zpracování výsledků empirické části a tím ovlivnilo celkový obraz diplomové práce.

Pozitivem je, že v naší mateřské škole jsem učitelkou, asistentkou pedagoga i rodičem, mám k ní tedy velmi blízko. Svým výzkumem jsem chtěla zjistit, jak se na mateřskou školu dívají ostatní rodiče, jaká jsou jejich očekávání od mateřské školy vzhledem k dítěti, a také jaká jsou naopak očekávání učitelek od rodičů dětí vzhledem k jejich práci. Tato zjištění jsou důležitá pro hledání cesty k fungující spolupráci rodiny a mateřské školy, která celkově ovlivňuje atmosféru, v níž dítě vyrůstá a je tak významná pro pozitivní vývoj dítěte.

Teoretická část diplomové práce pojednává obecně o rodině a mateřské škole jako o dvou nejdůležitějších činitelích výchovy dětí předškolního věku. Věnuje se také rodinné výchově, současným směrům v předškolní výchově a vzdělávání, komunikaci a vzájemným očekáváním rodičů a učitelek. Zabývá se trendy ve spolupráci mateřské školy a rodiny a nastiňuje reálné možnosti jejich spolupráce. Praktická část zkoumá pomocí dotazníků a rozhovorů reálná očekávání rodičů od výchovy, vzdělávání a péče v mateřské škole a současně očekávání učitelek od rodičů. Výzkum probíhal v konkrétní mateřské škole ve Valticích. Ze všech zjištěných údajů jsme se snažili vyvodit praktické závěry směřující ke zlepšení spolupráce mezi rodinami dětí a touto školou.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA A MATEŘSKÁ ŠKOLA

„Vychovávat dítě znamená především přijmout ho plně se všemi jeho zvláštnostmi dětského vědění a milovat ho. Výchova je záležitostí srdce a trpělivosti.“ (Prekopová, 2001, s. 19)

1.1 Rodina

„**Rodina** je malá, primární, neformální sociální skupina, kterou tvoří jedinci spojení pokrevními, manželskými a adoptivními vztahy. Je to specifická biosociální skupina, ve které se uskutečňují některé společensky i osobně potřebné činnosti a vztahy, které nemohou v plné míře přebírat jiné instituce.“ (Klapilová, 2000, s. 27)

„**Rodina** je zpravidla charakterizována jako základní článek ve struktuře lidského společenství. Specifickým znakem, který ji odlišuje od jiných sociálních skupin, je její polyfunkčnost. Za hlavní jsou považovány ekonomicko-zabezpečovací, biologicko-reprodukční, emocionálně-ochranná a výchovně-socializační funkce. Jsou chápány jako úkoly, které plní rodina jednak vůči svým členům, ale také ve vztahu ke společnosti.“ (Průcha, 2009, s. 487)

Rodina je místem, kam se člověk utíká a kde hledá ochranu v případě nebezpečí, nemoci či konfliktních situací. Je institucí sociální kontroly, trestu a odměny, ale i sférou lidské seberealizace. Každý člověk se totiž může do jisté míry seberealizovat ve vlastní rodině. Proces hodnotové seberealizace v rodině tkví v podstatě v možném prodlužování našich hodnotových projektů – pokračujeme v nich prostřednictvím dítěte a zabraňujeme tak svému definitivnímu zániku. Proto jsou i v těžkých dobách lidé většinou ochotni omezit osobní spotřebu i nezávislost a přijmout jistá omezení a altruismus spojený s výchovou dítěte. (Klapilová, 2000, s. 28)

Podle Deklarace práv dítěte, přijaté VS OSN 20. listopadu 1959 a podle Úmluvy o právech dítěte z roku 1989, je rodina základní jednotkou společnosti a přirozeným prostředím pro růst a blaho všech svých členů a zejména dětí, a jako taková musí mít nárok na potřebnou ochranu a takovou pomoc, aby mohla plnit svou úlohu (MPSV, [2013]).

Různí autoři klasifikují rodiny různě. Např. Helus (2007, s. 152) **dělí rodinu podle její funkčnosti vzhledem k dítěti** na:

- „stabilizovaně funkční“

- plní všechny své základní funkce, zajišťuje optimální tělesný, sociální i duševní vývoj dítěte.

- **„funkční s přechodnými, více či méně vážnými problémy“**

- většina rodin. Problémy si dokáží vyřešit sami a tento proces procházení si a řešení problémových situací rodinu zoceluje.

- **„problémovou“**

- vyskytují se nejen problémy, ale i plnění funkcí je zproblematizováno, když sami členové rodiny nezvládnou překonat krizi, hledají pomoc, která ale bývá účinná jen dočasně. Často dochází k rozchodu rodičů, ale se snahou co nejméně uškodit dítěti.

- **„dysfunkční“**

- celkové narušení rodiny, již nezvládá plnit některé ze svých funkcí, je ohrožen zdravý vývoj dítěte. Je nutný zásah odborníka. Rozchodem rodičů je dítě traumatizováno často s dlouhodobými následky.

- **„afunkční“**

- neplní žádnou ze svých funkcí, ohrožuje dítě na zdraví nebo na životě, dítě musí být z takové rodiny odebráno. U nás je evidováno méně než 1% takových rodin.

Funkční rodina má podle Heluse (2007, s. 149 - 151) plnit těchto **10 základních funkcí**:

- Uspokojovat základní, primární potřeby dítěte v raných stádiích jeho života.
- Uspokojovat potřebu organické přináležitosti dítěte (spolehlivé, láskyplné mezilidské vztahy v rámci nejbližších lidí).
- Skýtat dítěti již od nejútlejšího věku prostor pro jeho aktivní projev, seberealizaci, součinnost s druhými.
- Postupně uvádět dítě do vztahu ke věcem rodinného vybavení.
- Určovat prvopočátek prožitku sebe sama jako chlapec/dívka.
- Skýtat dítěti bezprostředně působící vzory a příklady.
- Zakládat, upevňovat a rozvíjet vědomí povinnosti, zodpovědnosti, ohleduplnosti a úcty, jako něčeho samozřejmého.

- Umožnit dítěti účastnit se mezigeneračních vztahů a tím hlouběji proniknout do chápání lidí různého věku, založení a postavení.
- Prostřednictvím nejširší rodiny navodit v dítěti představu o širším okolí, společnosti a světě.
- Být prostředím, kde se mohou děti a dospělí svěřovat, očekávat vyslechnutí, radu a pomoc, být útočištěm v těžkých situacích.

Co se týče **problémově zatížených rodin**, Helus (2007, s. 153 - 161) jich rozeznává 9 typů:

„nezralá, přetížená, ambiciózní, perfekcionistická, autoritářská, rozmazlující (protekcions-tická), nadměrně liberální a improvizující, odkládající, disociovaná“.

Každý z těchto typů rodiny má své specifické problémy a možnosti. V zásadě ale ve všech rodinách působí stejné síly: sebehodnocení, komunikace, pravidla a společenské vazby (Satirová, 2006, s. 16). Na tom, jak tyto elementy v jednotlivých rodinách fungují, závisí i atmosféra v rodině a následně také interakce rodiny s ostatním světem.

Rodina je prvním sociálním prostředím, se kterým se dítě po narození setkává, ve kterém žije a je jím ovlivňováno, ale zároveň je také ovlivňuje. Dítě je jako houba, která nasává vše kolem. Mnoho autorů se shoduje, že první roky jeho života jsou zdaleka nejdůležitější pro další vývoj dítěte a celý jeho život. Proto má pro dítě zásadní význam, jaké prostředí je odmalička obklopuje.

1.1.1 Rodiče a rodinné prostředí

S příchodem prvního dítěte se ze dvou lidí, muže a ženy, stávají **rodiče**. Vyměnili své orientační nukleární rodiny, v nichž se narodili a vyrůstali, za nukleární rodinu reprodukční, kterou právě založili a rozrostla se jejich vícegenerační široká rodina. Výčet jejich rolí se rozšířil o roli rodiče a změnil se nejen jejich společenský status, ale i jejich dosavadní život. Nyní již nenesou zodpovědnost jen sami za sebe, ale i za své dítě. Pokud berou své rodičovství zodpovědně, musí sladit své potřeby s potřebami dítěte. Musí se dítěti v mnohém přizpůsobit, často slevit ze svých dřívějších aktivit. Ale dítě jim to všechno vynahradí, rodiče jeho příchodem do rodiny daleko více získají než ztratí. Mnozí rodiče či jiní vychovatelé a lidé přicházející do styku s dětmi poznali, že nejen oni učí dítě, ale že se také mohou od dítěte a skrze dítě mnohému naučit. Ne nadarmo se říká, že dítě je dar boží.

Helus (2007, s. 144 – 145) srovnává „oběti“ a „dobrodiní“, které rodičovství přináší. V neprospěch dítěte hovoří to, že jeho narození znamená zásah do kariéry rodičů, do jejich dosavadního způsobu života, do osobní ekonomiky, starosti, jak se s těmito problémy vyrovná partner i otázka, jaké vlastně bude jejich dítě a co z něj vyroste. Někteří mladí lidé také uvažují, zda má vůbec smysl a zda je zodpovědné přivést dítě do současného světa plného problémů, konfliktů a nejistot. Na druhé straně ve prospěch dítěte hovoří nezanebatelné hodnoty, které dítě rodičům přináší a to je hlubší smysl života, šance většího vzájemného sblížení obou rodičů a obnovení lásky v novém významu, výzva stát se lepšími, aby mohli být svému dítěti životním vzorem.

Průcha (2009, s. 488 - 489), který vychází při systematizaci rodinného prostředí z Bláhy, Vaňka a dalších autorů, sestavil následující **orientační rozdělení vlivů rodinného prostředí** do tří skupin:

- **demograficko-psychologické podmínky** rodinného prostředí zahrnující:
  - přirozenou strukturu rodiny a hlediska, jež vyplývají z otcovského, mateřského, sourozeneckého a prarodičovského působení,
  - vnitřní stabilitu rodiny jako základ emocionální atmosféry rodinného prostředí a předpoklad existence a přirozeného rozvíjení všech oblastí rodinného života;
- **materiálně-ekonomické faktory** rodinného prostředí, které tvoří:
  - otázka zaměstnanosti rodičů a její vliv na děti,
  - problematika zařazení rodiny a jejích aktivit do ekonomického makrosystému společnosti,
  - individuální spotřeba rodiny jako součást jejího životního stylu a z toho plynoucí aspekty,
  - vliv techniky a technických prostředků na život dnešní rodiny a některé další otázky, např. materiální možnosti rodiny pro zájmovou činnost dětí, pro přípravu dětí do školy apod.;
- **kulturně-pedagogická stránka** rodinného prostředí odráží:
  - vzdělání rodičů a jejich hodnotovou orientaci,

- míru „pedagogizace“ rodinného prostředí, zřejmou např. z připravenosti rodiny na výchovu dětí, z účelného využívání pedagogických prostředků v souladu se soukromými i společenskými záměry a některé další podmínky, mající vliv na utváření postojů dětí k sobě samým, k ostatním lidem, ke vzdělání, kultuře, práci, politice a vůbec k celému životu.

Kvalita rodinného prostředí, vzájemné vztahy a atmosféra v rodině, výchovný styl rodičů apod. jsou stěžejní pro další vývoj dítěte, jelikož s rodinou obvykle dítě tráví valnou většinu svého času a rodina svůj zásadní vliv neztrácí ani s nástupem dítěte do předškolního zařízení.

1.1.2 Dítě předškolního věku

V této práci je jím míněno dítě ve věku cca 3 – 6 let, navštěvující předškolní zařízení. Tyto děti mají svá vývojová specifika, od nichž se odvíjí i jejich určité potřeby.

Zde uvádím pro ilustraci **model potřeb pro dítě předškolního věku**, jak jej vypracovali Langmeier a Matějček (2011, s. 279):

- „potřeba určitého množství, kvality a proměnlivosti vnějších podnětů,
- potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech,
- potřeba prvotních citových a sociálních vztahů, tj. vztahů k osobám prvotních vychovatelů, (Mezinárodním srovnávacím výzkumem ve Velké Británii, USA a Švédsku bylo zjištěno, že změny v sociálně emocionálním vývoji nastávají, tráví-li dítě více než 20 hodin týdně mimo rodinu. Tyto změny mohou být pozitivní i negativní.) obohacení prosociálního chování o spolupráci a spoluúčast v prožívání, děti docházející do MŠ jsou zpravidla samostatnější, nezávislejší, lépe se adaptují při oddálení od rodiny),
- potřeba identity, tj. potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty,
- potřeba otevřené budoucnosti neboli životní perspektivy.“

Známe-li vývojová specifika a od nich se odvíjející potřeby dětí, můžeme pak na jejich základě plánovat výchovu a vzdělávání dětí. Častá otázka, kterou si vychovatelé dětí kladou, je: „**Co by se mělo dítě naučit v předškolním období?**“

Špaňhelová (2004, s. 11) na ni odpovídá takto:

- žít podle určitých pravidel, která jsou rozdílná od těch v rodinném prostředí (např. ve školce si dítě před jídlem jde vždy umýt ruce, ...),
- žít v kolektivu dětí, zvykat si, že vždycky nebudou věci tak, jak si je přeje ono, naučit se dělit o hračky, říci, že něco chce, umět vyjádřit svůj názor a učit se respektovat i názor druhého,
- odpoutat se od rodiny, dítě se učí v kolektivu jiných dětí, že je ráno maminka a tatínek dovedou do školky, ale učí se také mít jistotu, že se pro ně vrátí. odpoutanost je spjatá s jistotou, že se znovu do rodiny vrátí, že pro něj rodič znovu odpoledne přijde,
- žít s jinou autoritou, než jsou rodiče – učitelka určuje pravidla, proto je velmi důležitá osoba.

Je zřejmé, že všem těmto dovednostem se dítě nemůže naučit pouze v rodině, potřebuje také získat zkušenosti ze širšího společenského prostředí a k tomu se dobře hodí prostředí mateřské školy.

1.2 Mateřská škola

je základní předškolní vzdělávací institucí. V rámci vzdělávací soustavy je legislativně zakotvena jako druh školy (zákon č. 561/2004 Sb.) a proto se v procesu vzdělávání i v jeho organizaci řídí obdobnými pravidly jako ostatní školy. Vzdělávání v MŠ není povinné, přesto je navštěvuje kolem 80% dětí, zejména v posledním roce před zahájením povinné školní docházky (Průcha, 2009, s. 58).

Navštěvují ji děti zhruba od 3 do 6 let, z čehož vyplývá, že navazuje na výchovu dětí v rodině a společně s rodinou pak rozvíjí všechny stránky dítěte a připravuje jej tak na vstup do základní školy.

„Mateřská škola je zařízení, které vytváří podmínky pro tělesnou, duševní a společenskou pohodu dítěte“ (Havlíková, 1995, s. 17). Je místem, kde se dítě setkává s vrstevníky, učí se uznávat i jinou autoritu, než rodičovskou, získává širší sociální zkušenosti i nové zkušenosti a poznatky o světě, podporuje se zde jeho osobnostní rozvoj. MŠ současně pomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti ve vývoji dětí i případné negativní vlivy rodinného prostředí a je schopna poskytnout speciálně pedagogickou péči dětem, které to potřebují.

1.1.1 Funkce mateřské školy

Souhlasím s výčtem funkcí, které by dnešní mateřská škola měla zastávat, tak, jak je uvádí Šmelová (2006, s. 119):

- **pečovatelské** – kdy na jedné straně pečuje o děti a současně vede děti k péči o zdraví;
- **vzdělávací** – kdy se předškolní vzdělávání zaměřuje na rozvoj dítěte, jeho učení a poznání, a vytváří předpoklady pro další vzdělávání;
- **socializační** – v MŠ dochází k sekundární socializaci dítěte;
- **integrační** – vytváření základů klíčových kompetencí, na kterých se MŠ podílí a vytváří tak předpoklady pro celoživotní vzdělávání, vede ke snazší uplatnitelnosti dítěte ve společnosti;
- **personalizační** – MŠ podporuje individualitu a samostatnost dítěte.

Současná koncepce výchovy směřuje mateřské školy k plnění všech těchto funkcí a myslím, že i v praxi se daří tyto funkce naplňovat.

1.1.2 Činnost mateřské školy

Na tomto místě chci přiblížit některé termíny, důležité pro pochopení činnosti MŠ, které pracovníci ve školství běžně užívají, ale většina lidí pracujících mimo tento obor má o nich pravděpodobně jen okrajové či dokonce žádné povědomí.

Rámcový vzdělávací program – RVP

V České republice byl na základě školského zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění pozdějších předpisů, zaveden do vzdělávání systém více úrovní tvorby vzdělávacích programů.

RVP pro jednotlivé obory vzdělání jsou zpracovávány na státní úrovni. Tyto programové dokumenty specifikují obecné cíle vzdělávání, charakterizují klíčové kompetence důležité pro rozvoj osobnosti žáků, konkretizují věcné oblasti vzdělávání a jejich obsahy, popisují očekávané výsledky vzdělávání a udávají rámce a pravidla pro tvorbu školních vzdělávacích programů, včetně učebních plánů. Na základě RVP a jimi stanovených pravidel si jednotlivé školy sestavují své vlastní programové dokumenty – školní vzdělávací progra-

my. Dosud byly vydány RVP pro předškolní vzdělávání, pro základní vzdělávání (včetně programu pro základní školu speciální), pro 279 oborů středního vzdělávání, včetně konzervatoří, pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky a pro základní umělecké školy. (Národní ústav pro vzdělávání, © 2011 – 2013)

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání – RVP PV

RVP PV je nejvyšší a jediný zákonem daný dokument směrodatný pro vzdělávací činnost a tvorbu i naplňování ŠVP i TVP. Vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se týkají pedagogické činnosti probíhající ve státních vzdělávacích institucích a jsou závazná pro předškolní vzdělávání v mateřských školách, v mateřských školách s programem upraveným podle speciálních potřeb dětí a v přípravných třídách základních škol.

RVP PV stanovuje elementární vzdělanostní základ pro navazující základní vzdělávání, a představuje tak zásadní východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů i jejich realizaci.

RVP PV určuje společný rámec, který je třeba zachovávat a vytváří tak podmínky k tomu, aby každá škola, resp. pedagogický sbor či jakákoli odborná pracovní skupina, profesní sdružení i každý jednotlivý pedagog mohli vytvářet a realizovat svůj vlastní školní vzdělávací program za předpokladu zachování společných pravidel. Jelikož vychází z principu „co není zakázáno, je povoleno“, poskytuje poměrně široké pole působnosti. RVP PV charakterizuje ideální stav, ke kterému se má směřovat. Jde o to, co nejvíce se optimálnímu stavu přiblížit, nikoliv jej plně dosáhnout a nelze jej proto vnímat jako povinný standard. Také veškeré stanovené požadavky je třeba vnímat jako celek, nejde o to naplnit je všechny jednotlivě do posledního. Vzdělávací obsah je rámcově závazný pro učitelky, nikoliv pro děti. Těm jej učitelky pouze nabízejí a děti si jej osvojují v rámci svých individuálních předpokladů a možností.

S platností nového školského zákona se RVP PV stává dokumentem směrodatným nejen pro pedagogy, ale současně také pro zřizovatele vzdělávacích institucí i jejich odborné a sociální partnery.

Školní vzdělávací program - ŠVP

Od 1. září 2007 zahájily všechny mateřské školy vyučování podle školních vzdělávacích programů (ŠVP). Školní vzdělávací program je veřejný dokument vytvořený v souladu s

RVP PV a s obecně platnými právními předpisy. Na jeho základě by se mělo uskutečňovat vzdělávání dětí v konkrétní mateřské škole. Za vytvoření ŠVP je zodpovědná ředitelka školy, která je povinna projednat ŠVP PV se zřizovatelem. Na tvorbě ŠVP PV se spolupodílí celý pedagogický sbor a měli by s ním být seznamováni i rodiče dětí, popř. by tento program (nebo některé jeho části) měl být s rodiči projednáván. Školský zákon ustanovuje školní vzdělávací program jako povinnou součást dokumentace mateřské školy.

Tvorba ŠVP PV (konkretizace výchovně vzdělávacího obsahu, způsob jeho strukturování a plánování, volba metod a prostředků výchovy a vzdělávání, vnitřní organizační stránka realizace programu) spočívá plně v kompetenci pedagogů mateřské školy. Při vytváření vlastního programu může škola čerpat z nejrůznějších programových a metodických zdrojů.

Školní vzdělávací program by měl obsahovat informace z těchto okruhů:

identifikační údaje o mateřské škole, obecná charakteristika školy, podmínky vzdělávání, organizace vzdělávání, charakteristika vzdělávacího programu, vzdělávací obsah, evaluační systém .

Naše mateřská škola si vytvořila ŠVP podle programu *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*.

Kurikulum

pochází z lat. currere – běžet. Curriculum je pak v původním významu běh, závodiště, závodní vozík. Z toho lze odvodit, že toto slovo „vyjadřuje pohyb určitým směrem, po určité cestě k určitému cíli“ (Opravilová a Gebhartová, 2011, s. 24). Z pedagogického hlediska to znamená naplánovat, vytyčit a nasměrovat dítě na cestu, na které v závislosti na svých schopnostech a svém zájmu získává postupně zkušenosti. Tento návrh cesty vedoucí k záměrnému získávání zkušeností dítěte v sobě zahrnuje procesy, prostředky a podmínky k dosažení cíle. Lze jej chápat jako vzdělávací program (plán výchovně-vzdělávacího působení), obsahovou náplň výchovně-vzdělávacího působení (vše obsažené v osnovách a metodických příručkách) a výsledek, zkušenost, kterou dítě v průběhu procesu získá. Kurikulum má odpovědět na otázky: Proč byl zvolen právě tento cíl? V čem je pro dítě významný? Jak a kdy máme v úmyslu cíl naplňovat? Co je hlavním obsahem? Jaké podmínky je třeba připravit pro uskutečnění našich záměrů? Jak si ověříme dosažené výsledky? (Opravilová a Gebhartová, 2011, s. 24 - 25)

Shrneme-li toto všechno, kurikulum pak chápeme jako „vzdělávací plán v nejširším slova smyslu, zahrnující co, proč, jak, za jakých podmínek, kdy a s kým ve třídě dělat.“ (Havlíková, 2006, s.33)

Podle Opravilové a Gebhartové (2011, s. 25 - 28) kurikulum obsahuje několik vzájemně podmíněných rovin:

- **plánovací**

- vychází se základních legislativních norem (*Ústava, Listina základních lidských práv a svobod, Deklarace práv dítěte*) a z dokumentů *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice* (tzv. *Bílá kniha*) z roku 2001 a z *Rámcového vzdělávacího programu* z roku 2004;

- **realizační**

- dokumentuje konkrétní práci pedagoga, ukazuje, co z plánovaných záměrů se uskutečňuje, vyžaduje stálou průběžnou pozornost a posuzování;

- **výsledkovou a hodnotící**

- projevuje se v dosažených výsledcích dětí.

K samotné základní konstrukci kurikula lze přistupovat různě. Nejrozšířenější a nejpracovanější je:

- **akademický přístup**

- tento vědní systém však neodpovídá vývoji poznání dítěte a je proto pro děti většinou nezajímavý. Příkladem tohoto přístupu je Informatorium J. A. Komenského.

Opakem akademického je:

- **osobnostní přístup**

- zdůrazňuje aktivitu, tvořivost, rozvoj schopností dítěte, jeho individualitu, svobodu, zájmy, nezávaznost a možnost volby. Např. M. Montessori, R. Steiner.

Za nejvhodnější přístup je v současné době většinou odborníků považován:

- **prožitivní přístup**

- znamená určitý kompromis mezi akademickým a osobnostním přístupem. Zaměřuje se na to, co budou děti později v reálném životě potřebovat – vybírá konkrétní po-

znatky a snaží se rozvíjet vlastnosti, schopnosti a kompetence důležité pro praktický život. Nevýhodou jsou současné rychlé a nepředvídatelné změny v životě lidí, které tento přístup nemůže reflektovat.

V současné době u nás uplatňovaný osobnostně orientovaný model předškolní výchovy předpokládá proživotní koncepci kurikula.

Třídní vzdělávací program – TVP

Jsou materiály týkající se vzdělávání v konkrétní třídě. Na jeho tvorbě se spolupodílejí obě učitelky dané třídy, přičemž vycházejí z platného ŠVP dané školky. Na rozdíl od ŠVP je TVP otevřený. Skládá se z plánů jednotlivých bloků, které se utváří a rozpracovávají v průběhu roku. TVP není povinnou dokumentací, ale celkově je považován za potřebný a prospěšný a učitelky v MŠ podle něj běžně pracují. (Smolíková, 2006)

1.1.3 Mateřská škola Valtice

Mateřská škola je pětitřídní, pavilonového typu se samostatnými vchody pro každou třídu. Ve všech pěti třídách je celodenní provoz. O 119 dětí pečuje 16 zaměstnanců, z toho 10 pedagogů. Všechny třídy jsou od školního roku 2003/2004 věkově smíšené. Ve čtyřech z nich jsou rovnoměrně zastoupeny děti všech věkových kategorií, ve třídě Kuřátka s nejmenším počtem dětí jsou děti pouze do 4 let. Škola má ve sklepních prostorách prádelnu, sušárnu, sklad a kotelnu. V posledních letech dosáhla vysoké úrovně ve svém vybavení. Je vybavena pračkou, ledničkami, mikrovlnnými troubami, myčkou na nádobí, potřebným kancelářským vybavením (počítače, tiskárny, kopírka). Ve třech třídách mají děti k dispozici také počítače.

ŠVP vychází z programu *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. První setkání dítěte s mateřskou školou probíhá při zápisu formou krátkého rozhovoru, prohlédnutím prostor mateřské školy, každé dítě obdrží drobný dárek. Je-li to možné ze strany rodičů, mohou docházet se svými dětmi do naší školy na takzvané „zvykání“. Toto docházení před nástupem k trvalé docházce je velkým přínosem pro dítě, které postupně poznává prostředí i režim školy. Ze strany učitelek je tento adaptační proces plně podporován.

1.1.4 Učitelka mateřské školy

„Učitel ve všech typech a stupních škol se podílí na vytváření hodnotového systému dětí a žáků, ovlivňuje jejich zájmy a rozvíjí jejich osobnost globálně.“ (Horká a Syslová, 2011, s. 82)

Učitelka MŠ je především člověkem, se kterým tráví dítě poměrně hodně času, je tedy nasnadě, že její vliv na dítě je nezanedbatelný. Zvláště vezmeme-li v úvahu, že v předškolním věku se zakládají dovednosti trvalého charakteru. Výchozím předpokladem pro výkon tohoto povolání je samozřejmě kladný vztah k dětem a lidem vůbec. Na něj navazují další předpoklady vycházející z osobnosti učitelky, jako trpělivost, schopnost empatie, vstřícnost, tvořivost apod. To všechno ovšem samo o sobě nestačí, je také třeba získat potřebnou kvalifikaci odpovídajícím vzděláním.

Pedagogický slovník (Průcha, Mareš a Walterová, 2008, s. 261) uvádí, že učitel je „profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu. K výkonu učitelského povolání je nezbytná pedagogická způsobilost.“ Pedagogická způsobilost je chápána jako požadavek na dovednosti a vědomosti získané v přípravném vzdělávání. Tento pojem bývá užíván jako synonymum pro kvalifikaci.

Kvalifikaci dnes mohou učitelky MŠ v České republice získat trojím způsobem:

- Nejčastějším typem přípravy pro výkon profese učitelky v předškolním vzdělávání je **střední odborné vzdělání** určené absolventům ZŠ. Podle mezinárodní klasifikace poskytuje vzdělávací úroveň ISCED 3A. Tento kvalifikační předpoklad splňuje 95% učitelek MŠ.
- Díky novele přijaté zákonem č. 148/1995 Sb. je možné také vzdělávání na úrovni **vyšší odborné školy** určené uchazečům s úplným středním všeobecným nebo odborným vzděláním s maturitou. Mezinárodní klasifikace označuje tuto úroveň vzdělání jako ISCED 3B.
- Nejvyšší kvalifikaci poskytuje **vysokoškolské vzdělání univerzitního směru**, realizované v České republice od roku 1993 bakalářským studijním programem Učitelství pro mateřské školy. Studium je ukončeno státní zkouškou včetně obhajoby bakalářské práce. Absolvent získává titul bakalář na mezinárodní klasifikační úrovni ISCED 5B. Na studium tříletého bakalářského oboru Učitelství pro MŠ lze od

roku 2007 navázat dvouletým magisterským studiem v úrovni ISCED 5A, a to na PedF Univerzity Karlovy v Praze a na fakultách v Hradci Králové a Olomouci. (Průcha, 2009, s. 74 - 75; Horká a Syslová, 2011, s. 82)

Na jedné straně vidíme snahy o zvyšování kvality učitelů v souvislosti se snahou zvyšovat kvalitu školního vzdělávání, na straně druhé učitelé nemají v současné době potřebnou prestiž.

V souvislosti s proměnou cílů a obsahu vzdělávání v MŠ se změnila i role učitelky. Pro mnohé učitelky s dlouholetou praxí je dnes těžké opřít se od zaběhnutých způsobů práce, pro něž bylo typické z velké míry řízení činností dětí učitelkou, manipulování s dětmi a velký důraz na intelektuální rozvoj. Stejně jako u dětí i u učitelek tak mluvíme o potřebě rozvíjet specifické (profesní) kompetence jako „komplexní způsobilosti k úspěšnému vykonávání profese, která zahrnuje znalosti, dovednosti, postoje, hodnoty a osobnostní charakteristiky.“ (Spilková, 1996 cit. podle Horká a Syslová, 2011, s. 85) Učitelky potřebují získat nové znalosti a dovednosti, týkající se současných cílů a obsahu předškolního vzdělávání, kurikulární reformy v širších souvislostech, podmínek a strategií pro vzdělávání dětí předškolního věku, vývojových zákonitostí a z nich plynoucích možností dětí předškolního věku, respektující a partnerské komunikace, vytváření otevřeného a bezpečného klimatu třídy i školy, ale i související legislativy. (Horká a Syslová, 2011, s. 83 - 84)

Potřebné znalosti a dovednosti si učitelky doplňují průběžně v kurzech a seminářích v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP) v souladu se zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, a s vyhláškou č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků.

V České republice zatím neexistuje žádný „**standard**“ **profese učitele**. Nicméně někteří autoři vytvořili různé **modely klíčových kompetencí učitele**. Byli to Spilková (1996, 1997), Švec (1999), Helus (2001) a Vašutová (2001), která jako jediná popsala specifické kompetence vztahující se přímo k profesi učitelky mateřské školy. Při tvorbě svého modelu spojila čtyři pilíře Delorse (1996) jakožto cíle (učit se poznávat, učit se jednat, učit se žít společně a učit se být) s funkcemi školy (kvalifikační, socializační, integrační, personalizační) a definovala kompetence, kterými lze tyto cíle a funkce školy dosáhnout. Jsou to kompetence: předmětová; didaktická a psychodidaktická; pedagogická; diagnostická a intervenční; sociální, psychosociální a komunikační; manažerská a normativní; profesně a

osobnostně kultivující. (Horká a Syslová, 2011, 86 - 87; Šmelová a Nelešovská, 2009, s. 18)

A co to vlastně jsou klíčové kompetence? Evropský parlament a Rada EU (2006/962ES cit. podle Šmelová a Nelešovská, 2009, s. 16 - 17) je definuje jako: „kombinace znalostí, dovedností a postojů odpovídající určitému kontextu. Klíčovými kompetencemi jsou ty, jež všichni potřebují ke svému osobnostnímu naplnění a rozvoji, aktivnímu občanství, sociálnímu začlenění a pro pracovní život“.

S novým pojetím profesních kompetencí se mění i role předškolního pedagoga. Stává se **facilitátorem**, který zprostředkovává předškolní vzdělávání na základech vlastní zkušenosti, empatie, ale i smyslu pro realitu, a současně vychází ze studia odborné literatury, materiálů a zobecněných skutečností. Spolu s rodiči sdílí odpovědnost za rozvoj dítěte. (Šmelová, 2006 cit. podle Šmelová a Nelešovská, 2009, s. 23)

A právě fungující spolupráce s rodiči je klíčová při hledání optimální cesty rozvoje dítěte.

1.2 Partnerství, kooperace a jejich význam pro vzájemné vztahy rodiny a mateřské školy

Dobré vzájemné vztahy mezi rodinou a školou jsou důležité a potřebné k tomu, aby byly všechny strany zúčastněné na výchově, vzdělávání a péči o dítě spokojené. Dobré školy by proto měly chápat vytváření partnerských vztahů s rodiči dětí jako klíčové oblasti svého řízení a rozvoje.

Partnerství se zakládá na rovnocenném vztahu. Je to vztah symetrický, vyvážený, bez projevů dominance či submisivity, a reciproční, tzn. aktivně udržovaný oběma zúčastněnými stranami. Partnerský vztah mezi lidmi a institucemi nastává tehdy, když se obě strany vzájemně respektují, jsou schopny akceptovat postavení a přínos druhé strany pro danou věc a diskutovat o možnostech vzájemné spolupráce a součinnosti pro zlepšení daného procesu. Předpokladem pro budování partnerství mezi rodinou a školou je základní legislativní rámec zavazující školy k poskytování vzdělávacích služeb na jisté úrovni a umožňující rodičům o podobě těchto služeb diskutovat a aktivně je vlastními silami také ovlivňovat. Rabušicová (2004, s. 35) píše, že rodiče by měli **uznávat učitele jako odborníky na výchovu a vzdělávání** a učitelé zase **respektovat zkušenosti rodičů s výchovou vlastních**

děti. Obě strany by se měly vzájemně doplňovat a sdílet své poznatky, vědomosti a zkušenosti, umět si vzájemně naslouchat a spolupracovat na cestě ke společnému cíli.

Ve vztahu rodičů ke škole rozeznáváme 2 **druhy partnerství:**

- **výchovné**

- rodiče jednájí v zájmu péče o děti, jejich výchovu a vzdělávání;

- **sociální**

- rodiče vstupují do vztahů se školou v rámci rozvoje školy jako instituce. (Rabušicová, 2004, s. 36)

Důležitost partnerství mezi rodiči a školou zdůrazňují také některé vzdělávací programy, jako např. program *Začít spolu*, který se cíleně zaměřuje na tuto oblast či program *Mateřská škola podporující zdraví*, který staví na rozvíjení spolupráce mezi všemi zúčastněnými a podmínku učení a spolupráce vidí v komunikaci. Partnerství mezi rodiči a školou je však stále většinou ideálem než běžnou realitou. Abychom jej mohli dosáhnout, je potřeba vytvořit prostor pro naslouchání a informování, ale i ke společné činnosti a rozhodování. Za interesované strany by si měly uvědomit, že jim jde o stejnou věc: úspěšně vychovat dítě.

A jakým směrem je třeba v současné době zaměřovat výchovu pěkně píše Bakošová (2005, s. 48). **Výchova** má podle ní vést člověka k tomu, aby se naučil žít život a naplnil jeho smysl trvalými hodnotami významnými nejen pro něj samého, ale i pro celou společnost. Výchova má přispět k dobrému soužití nejrozmanitějších skupin lidí i jednotlivců. Výsledkem výchovy má být citlivost vůči necitlivosti jiných, solidarita s lidmi zaživišími složitou životní situací, spolucítění se starými, nemocnými i bezmocnými. Slušnost, úcta, čestnost a transparentnost by měly být prioritami jedince i společnosti, nikoli něčím, za co se má člověk stydět. K úspěšnému procesu výchovy je třeba, aby byl založen na partnerském vztahu vychovatele a vychovávaného, ale i na výchově utvářející návyky kooperativní interakce; aby prosazoval asertivní, podporující, popisnou a efektivní komunikaci; aby vychovávající akceptoval individuální zvláštnosti, možnosti a potřeby vychovávané osoby; aby neobsahoval prvky manipulativnosti, respektoval lidská práva a aby celá výchova vedla k pochopení smyslu života a k jeho zlepšení.

Bull (1989 cit. podle Rabušicová, 2004, s. 53 - 54) při budování partnerských vztahů mezi rodiči a školou doporučuje tento postup:

- **informování** - jak se dítěti daří, jaké vzdělávací prostředky škola používá, ...;
- **vysvětlování** – rodiče by měli dění ve škole rozumět, vědět, jaké výchovné a vzdělávací metody škola praktikuje;
- **pozorování** – rodiče by měli mít možnost nahlédnout do reálného života školy, ať už při zvláštních příležitostech (dny otevřených dveří apod.) či v běžném vyučování;
- **participace** – rodičům by měla být dána příležitost pomoci učiteli např. při mimoškolních akcích, při přípravě materiálů k výuce či jako asistentům při výuce;
- **rozhodování** – s rostoucí znalostí školy a jejího života by měli rodiče dostat příležitost zapojit se do rozhodování o škole, jejím kurikulu a rozvoji.

Velmi podrobně se problematice spolupráce rodiny a školy věnuje Carol Gestwicki (2010). Vyzdvihuje význam prvopočátečního kontaktu rodiny s mateřskou školou jako odrazového můstku pro další spolupráci. Učitelky by se měly snažit udělat na rodinu hned od začátku dobrý dojem, aby se spolupráce dále zdárně vyvíjela. Gestwicki doporučuje nejen pozvolné zvykání na mateřskou školu formou návštěv rodičů s dítětem ještě před zahájením docházky a postupné prodlužování času stráveného v MŠ, ale také, což není v České republice zvykem, návštěvu učitelky u dítěte doma ještě před jeho první návštěvou MŠ. Návštěva nemusí být dlouhá, stačí 15 minut, kdy si paní učitelka s dítětem hraje a povídá v jeho přirozeném prostředí. Sdělí mu, že už se na něj ve školce všichni těší, může mu ukázat fotografie třídy, přinést nějakou hračku, knihu, DVD aj. věci ze školky k zapůjčení s tím, že to dítě přinese do školky vrátit. Dítě pak má určitou záminku jít do MŠ a po příchodu do neznámého prostředí MŠ vidí aspoň jednu známou tvář, s učitelkou už se zná a lépe s ní naváže kontakt. Gestwicki také dává konkrétní rady rodičům, podle čeho si vybrat správnou MŠ. Uvádí zde dotazníky (na personál MŠ, program MŠ, materiální podmínky MŠ, zohledňování potřeb dítěte v MŠ), jejichž zodpovězení pomůže rodičům při výběru vhodné MŠ. Další uvedené dotazníky (na návyky dítěte: jídlo, spánek, hygienické návyky aj.) mají sloužit učitelkám, aby lépe poznaly aktuální schopnosti, dovednosti a potřeby dítěte při jeho vstupu do MŠ. Gestwicki zdůrazňuje důležitost citlivého a empatického přístupu k rodičům, kdy je potřeba si uvědomit, že nejen pro jejich dítě, ale i pro rodiče samotné je

vstup jejich dítěte do MŠ psychicky náročný a stejně jako dítě i oni potřebují, zejména v adaptační a přechodné fázi, pomoc. (Gestwicki, 2010, s. 258 - 288).

Proces vzniku partnerství není jednoduchý pro žádnou ze zainteresovaných stran, zvláště pak v dnešní době, charakteristické velkou růzností životních stylů, narušenými tradičními rodinnými vazbami, ale i rozmanitou kulturní skladbou. Je třeba nejen dobré vůle a otevřené, respektující komunikace, ale také rozpoznat potřeby, přání a zkušenosti dětí i jejich rodin. Snaha vybudovat si vlastní strategii spolupráce a partnerství s rodiči vede také obvykle k celkovému rozvoji školy. (Rabušicová, 2004, s. 36)

2 RODINA A MATEŘSKÁ ŠKOLA V PODMÍNKÁCH ČESKÉ REPUBLIKY V NOVÉM TISÍCILETÍ

2.1 Změny v rodině a rodinné výchově v současném období

V naší práci se zabýváme rodinami v prostředí České republiky. Jelikož rodina a společnost jsou spolu vzájemně propojeny, došlo po roce 1989 s politickou a následně i sociální transformací naší země nevyhnutelně také ke změně českých rodin, které se přizpůsobily politickým a sociálním změnám ve společnosti a svými hodnotami, životním stylem i populačním chováním se přiblížily rodinám na západ od nás (Sirovátka a Hora, 2008, s. 115).

Podle mnohých autorů dnešní evropská společnost, a tedy i evropská rodina, přechází z industriálního období do období postindustriálního, nazývaného také jako neoliberalní, kde **tradiční hodnoty pozbývají svého dřívějšího významu**. Hodnotově velmi ceněné jsou individuální svoboda a s ní spojená možnost volby, osobní rozvoj a s ním spjaté sebeuplatnění. Pro toto období je příznačné přejímání určitých rodinných kompetencí státem, státními institucemi i nestátními organizacemi. (Průcha, 2009, s. 487 - 488)

Z charakteristických znaků rodiny konce 20. století vyvodil Guráň (1994 cit. podle Bakošová, 2005, s. 84) následující závěry:

- na rodinu jsou kladeny příliš vysoké individuální i celospolečenské nároky a očekávání,
- většina problémových a negativních jevů v rodině je projevem přetížení rodiny, ne tzv. „krize rodiny“,
- stát musí pochopit, že nemůže očekávat mnoho tam, kde málo investuje.

Slovenské *Středisko pro studium rodiny* realizovalo v 90. letech (tehdy jako *Mezinárodní středisko pro studium rodiny*) mezinárodní pedagogický výzkum o rodině s názvem *Výchovné prostředí rodiny*. Do projektu, jehož odborným garantem a tvůrci byla Katedra pedagogiky FiF Univerzity Komenského v Bratislavě (Bakošová, Potočárová, 1996), se zapojila i Česká republika (Masarykova univerzita v Brně, Střelec) a Chorvatsko (Záhřebská univerzita, Vukasovič). Výzkum se zabýval hodnotovou orientací rodin (Potočárová) a modely výchovy v rodině (Bakošová). (Bakošová, 2005 s. 84 - 85)

Od počátku nového tisíciletí odborníci na rodinnou problematiku diskutují o její koncepci, o přínosech a možnostech sladování rodinného a pracovního života, o nových zákonech týkajících se rodiny a jejího sociálního zabezpečení apod. V prvních letech nového milénia např. stát tzv. porodným – jednorázovým příspěvkem při narození dítěte – podporoval nejen narození prvního, ale i dalších dětí. V současné době již stát tak štedrý není. Na porodné mají rodiče nárok pouze při narození 1. dítěte a tento nárok je vázán na stanovenou hranici příjmů v rodině, která v kalendářním čtvrtletí předcházejícím narození dítěte musí být nižší než 2,4násobek životního minima rodiny. Stejně je vypočítáván i nárok na příspěvek na dítě. U rodičovského příspěvku nejsou příjmy rodičů sledovány. Jeho maximální výše čerpání byla omezena na 220 000 Kč, délka trvání rodičovské dovolené pak rozšířena o možnosti na 2, 3 či 4 roky. (MPSV, 2013)

Z demografického hlediska zmiňuje Průcha (2009, s. 488) následující **trendy v rodinném životě**, které se objevují v posledních desetiletích ve vyspělých evropských zemích:

- klesá sňatečnost i porodnost,
- zvyšuje se věk lidí uzavírajících první manželství,
- roste počet rodin, kde o dítě pečují jen jeden rodič,
- přibývá jednočlenných domácností,
- zvyšuje se počet lidí žijících v nesezdaném soužití – s dětmi i bez dětí,
- trvale stoupá počet rozvodů,
- klesá počet lidí, kteří se po rozvodu znovu žení či vdávají.

K tomu lze ještě doplnit:

- zvyšující se věk prvorodiček,
- velmi častá dlouhodobá absence jednoho z rodičů, většinou otce, z pracovních důvodů.

Stejně či podobné údaje týkající se slovenských rodin uvádí též Filadelfiová (2003 cit. podle Bakošová, 2005, s. 88).

Rodiče svému dítěti od malička pomáhají, aby se naučilo vše potřebné k tomu, aby mohlo spokojeně žít ve společenství lidí. Lidé si ale spokojený život představují různě a nejinak je tomu s výchovou.

Výchova má být „proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji“ (Průcha, 2009, s. 345). Výchovu zásadně ovlivňují hodnoty, postoje a názory té které rodiny, od nichž se také odvíjí výchovný styl rodičů.

Např. Diana Baumrind (in Jedlička, Klíma a Kořa, 2004, s. 38) uvádí tyto tři **styly rodičovské výchovy** ovlivňující vývoj dítěte:

- **autoritářští rodiče** – očekávají slepou poslušnost dítěte, bez diskuzí, touží mít doma první slovo;
- **liberální rodiče** – snaží se vyhnout konfrontacím a disciplíně, děti nemají žádný řád a jejich přání a potřeby jsou na prvním místě;
- **autoritativní rodiče** – vyžadují od dětí dodržování určitého řádu (ale nelpí na něm za každou cenu), povzbuzují je k vyjadřování vlastního názoru, vlastních pocitů, jsou přístupní diskuzi.

Ze studie D. Baumrind vyplývá, že děti autoritativních rodičů jsou většinou nezávislé, přátelské a kooperativní, na rozdíl od dětí autoritářských a liberálních rodičů, které tíhnou k závislosti a vyhledávají ochranu dospělých, jsou sobečtější a málo spolupracují se skupinou vrstevníků. Zde se nám potvrzuje pravdivost staré lidové moudrosti, že nejlepší je „zlatá střední cesta“.

Na třídní a sociální rozdíly se zaměřil Kohn (cit. podle Jedlička, Klíma a Kořa, 2004, s. 40). Domníval se, že při primární socializaci dětí hrají hlavní roli osobní zkušenosti rodičů, především ze zaměstnání. U středostavovských profesí je důležitá schopnost zacházení s interpersonálními vztahy a rozvinuté sebeřízení. Úspěch v zaměstnání závisí hlavně na individuálním úsilí. Proto se **rodiče střední třídy zaměřují převážně na rozvoj dítěte**, jsou orientováni na vnitřní dynamiku a oceňují sebekontrolu dítěte. Dělnická povolání naproti tomu jsou založena na manipulaci s věcmi. V dělnických profesích je výkon a jeho úroveň výsledkem zejména kolektivní práce, sjednocené organizace. Aby si dělník získal a udržel práci, musí se podrobit skupině a jednotné autoritě. Pravděpodobně proto **dělnické rodiny** mají většinou respekt k tradicím. Zakládají si na upraveném a čistém zevnějšku svých dětí, na jejich poslušnosti a uctivosti. Jsou **orientováni na konformitu**. Jak je z výše uvedeného patrné, obě skupiny rodičů své děti socializují podle svých osobních zkušeností, znalostí a prožitků. Tímto způsobem se reprodukuje sociální rozdíly i do další generace.

Naproti tomu některá šetření ukázala, že výrazný vliv rodičů na jednání dětí nelze jednoznačně potvrdit. Jak zjistili Dunn, Plomin, Daniels (cit. podle Jedlička, Klíma a Kořa, 2004, s. 40 - 41), **přátelské a nezávislé děti mohou být příčinou autoritativního rodičovství**, kdežto **ufňukané a obtěžující děti mohou** u některých rodičů **způsobit jejich proměnu ve vysoce autoritářské až tyranské**. Podle Meada se problému zda bylo dříve vejce nebo slepice vyhneme tak, když budeme chápat „socializaci jako výsledek vzájemných interakcí ve společné „hře“ rodičů a dětí“ (Jedlička, Klíma a Kořa, 2004, s. 41).

Na základě těchto poznatků vyplývá, že rodičovský styl výchovy se odvíjí od osobních zkušeností, znalostí a zážitků rodičů a ovlivňuje jej také prostředí (v nejširším smyslu), ve kterém rodiče vyrůstali a žijí dnes.

2.2 Inovace v obsahu vzdělávání dětí předškolního věku

Stejně jako rodinný život i výchova je ovlivněná politickými změnami a s nimi souvisejícími změnami ve společnosti.

Školský systém v bývalém Československu vycházel ze *Zákona o jednotné škole* z roku 1948, který označil mateřské školy za první, i když nepovinný, článek školské soustavy. Tehdejší režim podporoval velkou měrou výstavbu mateřských škol (v roce 1985 navštěvovalo MŠ 96% dětí ve věku 3 – 6 let), což mu umožnilo vychovávat loajální občany a současně získat více ženské pracovní síly. MŠ uplatňovaly **kolektivní přístup** s povinnou účastí dětí na společně organizované činnosti, vzhledem k vysokému počtu dětí byly přehlíženy jejich osobní potřeby a byl zde nedostatek soukromí. Učitelky musely dbát na dodržování jednotných závazných požadavků, styl výchovy byl autoritativní a direktivní. Na druhé straně díky velké pozornosti věnované předškolní výchově a vzdělávání byla nasbírána a objevena spousta užitečných poznatků, které přispěly k rozšíření možností předškolního vzdělávání a k hlubšímu poznání dítěte, jeho vývoje a jeho potřeb. (Kolláriková, Pupala, 2001, s. 129)

Po roce 1989 se mateřské školy odklonily od kolektivně stanovených cílů soustředěných na dosažený věk a metody práce v jednotné MŠ směrem **k dítěti samému a jeho individuálním potřebám**, otevřely se více rodinám a zpřístupnily se alternativním směrům výchovně vzdělávacího působení.

V letech 1989 – 2007 však neexistovalo žádné závazné sjednocující kurikulum pro předškolní vzdělávání. Směr ve vzdělávání udávala pouze platná legislativa, zejména *Vyhláška č. 35/1992 Sb., o mateřských školách*, ve které mimo jiné stálo: „Předškolní výchova podporuje zdravý tělesný, psychický a sociální vývoj dítěte a vytváří optimální podmínky pro jeho individuální rozvoj. Přispívá ke zvýšení sociálně kulturní úrovně péče o děti a vytváří základní předpoklady jejich pozdějšího vzdělávání. K zajištění výchovy dětí, které nemohou do mateřské školy docházet, poskytuje mateřská škola na žádost zástupce dítěte odborné konzultace při jeho výchově.“ MŠMT vydalo pro toto přechodné období oficiální materiál s dočasnou platností *K orientaci výchovy, k programu a stylu výchovné práce v předškolních zařízeních*, jelikož učitelky dále odmítly pracovat podle, do roku 1989 závazného, *Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy* z roku 1983. Důvodem byla přetíženost programu učivem. Den v MŠ byl pak proto přeorganizovaný a chyběl zde prostor pro nejpřirozenější činnost dítěte – hru. V tomto porevolučním období začaly mateřské školy s pokusy o vytvoření vlastního vzdělávacího programu. Některé navazovaly na předchozí program výchovné práce a přizpůsobovaly ho podmínkám vlastní školy, další hledaly inspiraci v zahraničí (Montessori, waldorfská koncepce, Reggio), některé MŠ neplánovaly a těžištěm své práce zvolili činnosti dle přání dítěte, což se zanedlouho ukázalo jako nereálné, neboť dítě potřebuje do jisté míry usměrňovat. Ve školách se začaly projevovat snahy o humanizaci a demokratizaci prostředí, snaha o snížení nadměrné zátěže dětí a snaha o respektování osobnosti dítěte. Byly voleny metody a organizační formy s ohledem na potřeby dítěte. Denní program se uvolnil, byly tvořeny třídy věkově smíšené, do kterých začaly být integrovány i děti se speciálně vzdělávacími potřebami, vzdělávací nabídka MŠ byla rozšířena o různé zájmové kroužky. (Rýdl a Šmelová, 2012, s. 97 - 107)

V polovině devadesátých let začaly být na území České republiky zakládány mateřské školy pracující na principech převzatých ze zahraničí:

2.2.1 Waldorfské mateřské školy

vycházejí z antroposofického učení Rudolfa Steinera. V současné době je jich na našem území 7 a jsou spolu s dalšími 13 MŠ rozvíjejícími některé principy waldorfské pedagogiky sdruženy v *Asociaci waldorfských mateřských škol (AWMŠ)* se sídlem v Praze. AWMŠ poskytuje metodickou a didaktickou pomoc a organizuje semináře a letní školy v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků i případných dalších zájemců. Waldorfské

MŠ jsou dnes již uznávanou součástí české sítě předškolních zařízení a většina z nich je již veřejných. (*Asociace waldorfských mateřských škol*, © 2009-2012)

2.2.2 Mateřské školy Montessori

vychází z odkazu Marie Montessori a jejího motto: „*Pomoz mi, abych to udělal sám.*“ Pedagogický program Montessori respektuje přirozený individuální vývoj a potřeby dítěte, jeho vlastní tempo učení apod. Montessori zařízení v České republice, což je 13 mateřských či rodinných center a bezmála 60 MŠ, eviduje *Společnost Montessori* jako jejich metodické a organizační sdružení. (*Společnost Montessori o. s.*, 1999 – 2013)

2.2.3 Mateřské školy podle Daltonského plánu

vznikly na základě spolupráce Brna a nizozemského Utrechtu v roce 1995 v Brně. Daltonský plán stojí na třech pilířích: zodpovědnost, svoboda a spolupráce. *Asociace českých daltonských škol*, která byla v roce 1996 v Brně založena, dnes sdružuje v České republice 5 MŠ s daltonským plánem. (*Dalton International*, © 2007)

2.2.4 Koncepte PV Emilia Reggio

byla sestavena italským pedagogem Lorisem Malaguzzim. Její název je odvozen od místa vzniku – města Emilia Reggio. Tuto koncepci si oblíbili zejména v anglosaských zemích. V roce 1991 byla časopisem Newsweek prohlášena za nejlepší koncepci předškolní výchovy. Využívá přirozené zvědavosti a spontánní tvořivosti dětí při učení v tematických projektech. Tento program uplatňuje v České republice Anglická mateřská škola Safirka v Brně-Kohoutovicích. (Safirka, [2013] © MŠ Safirka)

2.2.5 Začít spolu (Step by Step)

vychází z programu Head Start z USA, respektuje však evropské tradice ve výchově dětí předškolního věku. Cílem programu je učit děti vnímat změny, přijímat je a aktivně se s nimi vyrovnávat, učit se kriticky myslet, rozpoznávat problémy a naučit se je řešit, umět si vybírat a za svou volbu nést i odpovědnost, rozvíjet tvořivost a představitivost dětí, vytvářet zdravé životní návyky a postoje, mít zájem a cítit odpovědnost vůči společenství, zemi a prostředí, ve kterém žijeme. Učitelka je zde iniciátorkou podněcující děti k zájmu o po-

znávání, zjišťování a celostní učení. Stává se průvodcem dítěte na cestě za poznáním. (Gardošová a Dujková, 2003)

2.2.6 Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole

Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole (KPZ v MŠ či jen KPZ) vzniklo v návaznosti na program podpory zdraví pro předškolní vzdělávání *Zdravá MŠ* z roku 1995. Jeho stěžejním cílem je, „aby se děti již od mateřské školy naučily postojům, které spočívají v úctě ke zdraví, a praktickým dovednostem chránícím zdraví.“ (Havlíková, Vencálková a Havlová, 2008, s. 18)

Tento program pojímá zdraví holisticko-interakčně (celistvě & dynamicky), tzn. že má na zřeteli vzájemnou propojenost složek zdraví zejména v těchto oblastech:

- **individuální**
  - zdraví jedince souvisí se všemi částmi jeho bytosti (organismus, struktura psychických funkcí, osobnost), proto jsou cíle a prostředky podpory zdraví ve škole zaměřeny na tělesné, duševní, sociální i duchovní zdraví;
- **komunitní**
  - zdraví jedince je propojeno se zdravím komunit a institucí, v nichž člověk žije či pracuje. Cíle a prostředky podpory zdraví jsou proto zaměřeny také na všechny složky instituce školy a na všechny lidi ve škole a jejich vztahy (žáky, zaměstnance, rodiče);
- **globální**
  - zdraví jedince je prostřednictvím komunit a institucí, v nichž dotyčný žije či pracuje, propojeno po stránce společenské a přírodní i se zdravím celého světa. Cíle a prostředky podpory zdraví mají proto reflektovat a snažit se ovlivňovat věci a děje související s životem jedince v tomto širším společenském a přírodním prostředí.

Z toho vyplývají v KPZ uplatňované a vzájemně se doplňující principy:

- **respekt k přirozeným lidským potřebám jednotlivce v celku společnosti a světa**
  - tento postoj je klíčovým pro uskutečňování obecnějšího postoje úcty k člověku, lidským společenstvím a celé přírodě světa;
- **rozvíjení komunikace a spolupráce**

- je procesem osvojování základních dovedností, které umožní uspokojovat potřeby jednotlivce v kontextu společnosti a světa a zároveň žáky efektivně vzdělávat.

(Havlíková, 2006, s. 39)

2.2.7 Kurikulum PV Jaro – Léto – Podzim – Zima v mateřské škole

začíná teoretickou částí, která seznamuje s problematikou kurikula a jeho historií a popisuje osobnostně orientovaný model předškolní výchovy, ze kterého kurikulum vychází. V další části nalezneme rozbor a výklad aktuálních problémů předškolní výchovy, jako je např. tvorba vzdělávacích programů a projektů, téma hry a její pedagogické diagnostiky. V praktické části nabízí autorky náměty pro tvořivé učení rozdělené podle ročních období. Učitelky zde naleznou výběr uměleckých, výkladových, návodných a motivačních textů i metodických komentářů. Výklad je místy přizpůsoben potřebám začínajících učitelek, jinde se zase dotýká odborné problematiky. (Opravilová a Gebhartová, 1998, s. 21).

2.2.8 Lesní mateřské školy

jsou zaměřené na dlouhodobý pobyt dětí v přírodě. Jejich program se orientuje na prohlubování pozitivního vztahu k přírodě, na rozvoj ekologických aktivit a pozitivní hodnotové orientace dětí a současně upevňuje dobrý zdravotní stav dětí. Tyto MŠ se sdružují v *Asociaci lesních mateřských škol*. Např. MŠ Lesníček v Toulcově dvoře v Praze. (Asociace lesních MŠ, 2013)

2.2.9 Program Šimon půjde do školy

je překladem španělského kurikula a je pojatý jako program všestranného rozvoje dítěte předškolního věku. Stanovuje základní cíle, metody, pokyny k hodnocení dětí, vymezuje časový rozvrh, uspořádání herny, hry, návyky, předkládá materiály pro hodnocení a stanovuje tematicky zaměřené didaktické jednotky (např. Šimon onemocněl, Den v lese, ...). (Rýdl a Šmelová, 2012, s. 99)

V roce 1999 vznikl usnesením vlády České republiky č. 277 *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*, tzv. *Bílá kniha* (2001), navazující na programové prohlášení z roku 1998, kde byly formulovány hlavní cíle vzdělávací politiky, vytvářející východisko pro koncepci vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice. V roce 2000 vyšla *Národní zpráva o stavu péče, výchovy a vzdělávání dětí předškolního věku v České*

republice, vypracovaná na podnět evropských ministrů školství. Vyplynulo z ní doporučení vypracovat rámcový program pro předškolní vzdělávání, který by nastavil rámcové cíle, obsahy a předpokládané výsledky a nastavil pedagogické, psychohygienické, psychosociální, organizační, personální a materiální podmínky. Současně bylo doporučeno univerzální platnost tohoto kurikula ukotvit legislativně. V roce 2001 tak byla vydaná první verze **RVP PV**, v roce 2004 pak došlo k její aktualizaci. Při jeho tvorbě byly využity výsledky grantových projektů *Osobnostně orientovaný model předškolní výchovy* (MŠMT 1993), *Kurikulum mateřské školy se zaměřením na výchovu ke zdravému způsobu života* (RS 9809, MŠMT 1999), mezinárodní program *Začít spolu (Step by Step)*, výsledky mezinárodního projektu OECD *Thematic Review of Early Childhood Education and Care Policy* (RS 99006, MŠMT 2000), doplněné studiem některých vybraných kurikulárních dokumentů i dalších pramenů od nás i ze zahraničí. (Rýdl a Šmelová, 2012, s. 107)

V současné době tedy vychází výchova a vzdělávání ze systému principů, podnětů a poznatků současné pedagogiky, jako např. respektování a rozvoj osobnosti žáka, svoboda a demokratičnost ve výchově, důraz na hodnotu vzdělávání apod. Toto pojetí výchovy má kořeny v humanistických teoriích pedagogiky a psychologie ovlivňujících školní praxi ve světě od 20. a 60. let 20. století, které však u nás z politických důvodů nemohly být uplatňovány (Rabušicová, 2004, 33).

Školský zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších zákonů č. 383/2005 Sb. – č. 370/2012 Sb., § 33 uvádí tyto cíle předškolního vzdělávání:

„Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.“ (MŠMT, © MŠMT 2006-2012)

Dnešní mateřská škola a mateřská škola, kterou navštěvovali rodiče současných dětí, se od sebe výrazně liší. Zásadní rozdíl je v přijetí dětí a rodičů jako rovnocenných partnerů. Dítě již nemá být pouhým pasivním objektem pedagogického zušlechťování a utváření, a ani rodiče nemají být jen pasivními konzumenty služeb nabízených MŠ. (Svobodová, 2010, s. 62)

2.3 Vzájemná komunikace rodičů a učitelek MŠ

Smyslem komunikace je něco sdělit ostatním lidem, vzájemně se s nimi dorozumět, přiblížit jim své myšlenky, postoje, cíle, hodnoty a pocity. Být schopen sdělit své emoce znamená zároveň uspokojovat své základní lidské potřeby, být schopen vcítit se do emocí druhých je znakem naší sociální vyzrálosti a ovlivňuje to naši úspěšnost v sociálních interakcích.

Program *Mateřská škola podporující zdraví* vidí v komunikaci podmínku učení a spolupráce. Píše se v něm, že komunikace, která, „probíhá-li odpovídajícím způsobem, ze strany pedagogů na profesionální úrovni, přispívá k atmosféře pohody, usnadňuje řešení problémů a překonávání překážek, je prevencí konfliktů a sociálně-patologických jevů.“ (Havlíková, Vencálková a Havlová, 2008, s. 33)

Komunikace MŠ s rodiči nastává vlastně ještě před nástupem dítěte do tohoto zařízení. Rodiče by se měli zajímat o to, jak funguje konkrétní MŠ (ŠVP, strava, denní režim, apod.) a ze strany MŠ by jim měl být poskytnut dostatek požadovaných informací. V současné době počty dětí předškolního věku převyšují kapacitu předškolních zařízení a rodiče tak mají často problémy s umístěním dítěte do MŠ. Ne všichni rodiče si proto mohou, buď z tohoto důvodu, nebo z důvodu dojíždění (zvláště v menších městech a obcích) či finančních důvodů (soukromé MŠ), vybírat MŠ podle její filozofie a programu. Proto je důležité, aby MŠ i rodiče chápali význam dobrých partnerských vztahů, a byli přístupní diskuzi a připomínkám z obou stran. Praktické změny vzešlé z takovýchto diskuzí mohou často vést k všestranné spokojenosti.

Pro vztah a spolupráci MŠ s rodiči je důležitý **akceptující, empatický postoj** ze strany učitelky (ale i ze strany rodičů). Jsou-li učitelce osobně rodiče sympatičtí a mají-li v zásadě stejný pohled na výchovu, bude pravděpodobně spolupráce s rodiči probíhat k oboustranné spokojenosti. Problém nastává, neslučuje-li se výchovný styl rodičů s učitelčíným názorem na výchovu a má-li učitelka pocit, že dítě je výchovným stylem svých rodičů negativně ovlivňováno. V tomto případě má učitelka snahu ovlivnit chování rodičů ve prospěch dítěte. Není však lehké být empatický současně k dítěti i jeho rodičům. Postoje k jiným si utváříme podle toho, nakolik jsme schopni a ochotni je akceptovat a vcítit se do jejich potřeb. Pokud chceme rodiče určitým způsobem ovlivnit, je třeba zaujmout **vstřícný, přijímající postoj, bez kritiky a hodnocení**. (Mertin, 2010, s. 56)

Formy komunikace učitelek s rodiči jsou různé, počínaje běžnými **rozhovory při předávání dítěte**, kdy si s rodiči vzájemně sdělujeme důležité poznatky o dítěti. Jak píše Svobodová (2010, s. 65), pro rodiče jsou důležité zejména pozitivní informace o dítěti, z nichž zjišťuje, co jeho dítě těší, baví, co mu dělá dobře. Pozitivní informace upevňují citové pouto mezi rodičem a dítětem a radost z úspěchu spojuje také vychovatele: rodiče i učitelky. Ani negativním informacím se učitelky nemají vyhýbat, neměly by však převažovat nad pozitivními. Obecně platí **vyvarovat se hodnocení dítěte** (nekritizovat, ani raději nevychvalovat) a k informování **používat popis konkrétní situace**. Popis je sice zdouhavější, ale ukazuje řešení situace. Nebere situaci jako ukončenou a uzavřenou. Např. „Dominik dnes zlobil.“ X „Dominik se dnes nemohl rozhodnout, co dělat. Vybral si různé hračky, u žádné však nevydržel a nechal je neuklizené. Mou pomoc při hledání zábavy odmítal.“ Pokud rodiče či učitelka cítí potřebu pohovořit si o jednotlivém dítěti podrobněji, je vhodné domluvit se na individuální konzultaci s rodiči mimo dobu přímého pedagogického působení pedagoga, aby z důvodu rozhovoru nebyl narušen chod třídy.

Další formou komunikace s rodiči jsou **třídní či školní schůzky**. Jejich četnost se školku od školky liší – někde probíhají 1x za měsíc, jinde pouze 1x ročně při zahájení školního roku jako informativní schůzka pro rodiče. Na třídních schůzkách jsou rodiče seznamováni s chodem školky a organizačními věcmi, rodiče mohou vznášet své dotazy a připomínky, lze zde společně s rodiči vytvářet třídní vzdělávací program, plánovat výlety, exkurze apod. Na závěr třídních schůzek je vhodné nechat prostor pro případné **individuální konzultace**. Ty lze v případě potřeby sjednávat po domluvě i v jiných termínech vyhovujících oběma stranám.

Nástěnky jsou ke komunikaci s rodiči využívány snad v každé MŠ. Měly by obsahovat školní řád, TVP (plány tematických celků, popis činnosti, formulace cílů, organizace dne, pravidla třídy), aktuální informace (např. plán na tento týden, přehled kulturních a jiných akcí v MŠ + upozornění na nejbližší akci, ale i praktické informace: jaké oblečení dítě potřebuje do třídy, jaké na zahradu, oznámení o pořádaných kurzech (plavání, cizí jazyky, ...), žádost o přinesení určitých věcí např. pro výtvarnou činnost atd.). Pokyny a pravidla pro rodiče bychom měli podávat demokratickou formou, která vyjadřuje potřeby pedagogů i dětí a podporuje neformální vztahy s rodiči (např. „Abychom mohli odhlásit vaše dítě ze stravování, potřebujeme vědět o jeho nepřítomnosti nejpozději do ...“). Autoritativní for-

ma („Rodiče jsou povinni ohlásit nepřítomnost dítěte v MŠ nejpozději do...“) vztahy mezi školou a rodiči naopak bourá (Svobodová, 2010, s. 58).

Ve společných prostorách přístupných rodičům by neměly chybět také fotografie z různých činností dětí, narozeninových oslav a samozřejmě výstavka tvořivé činnosti dětí.

Většina MŠ má dnes již své **webové stránky**, kde se prezentuje nejširší veřejnosti a poskytuje informace rodičům stávajících, ale i budoucích předškoláků.

Komunikačních prostředků je tedy dostatek, otázkou je, do jaké míry jsou rodiči, ale i pedagogy využívány. Pořád je ještě hodně rodičů, kteří neustále spěchají a nevyšetří si čas ani na krátký informativní rozhovor při předávání dítěte, natož na třídní schůzku, ba dokonce nechtou vůbec nástěnky ani webové stránky. Pochopitelně, v dnešní době žijeme v neustálém časovém presu, ale měli bychom si stanovit priority a na důležité věci si čas najít. Vždyť na oboustranné otevřené komunikaci se zakládá pochopení reálných potřeb dítěte a tím i volba adekvátních výchovných metod a přístupů k němu.

Práce učitelky v mateřské škole, práce Au-pair, stejně jako recepční, směnárnice, sanitářky či prodavačky a další životní osobní zkušenosti mne naučily, že velmi záleží na komunikaci. Troufám si říct, že komunikace má v podstatě zásadní vliv na kvalitu lidských vztahů. Pokud jsou dvě strany ochotny a schopny konstruktivního dialogu, jsou na nejlepší cestě vyřešit veškeré potenciální problémy a kooperovat k oboustranné spokojenosti.

A tak bych byla ráda, kdybych touto diplomovou prací alespoň částečně přispěla k lepší vzájemné komunikaci a tím i kooperaci mezi všemi účastníky procesu vzdělávání, výchovy a péče o předškolní děti.

3 TRENDY VE SPOLUPRÁCI MATEŘSKÉ ŠKOLY A RODINY

Mateřská škola staví na základech položených v rodině. Jejím úkolem je vhodně doplňovat a vyvažovat rodinnou výchovu dítěte a vytvářet podmínky k všestrannému a přirozenému rozvoji dítěte.

Učitelka i rodiče by se proto měli navzájem chápat jako partneři a odborníci, respektovat se, naslouchat svým názorům, radit se, aby tak společně našli optimální cestu pro výchovu a vzdělávání dítěte. V praxi to ovšem takto často nefunguje.

„To, že se člověk stane rodičem, z něho nedělá odborníka na výchovu. Avšak to, že pečuje o své dítě, z něho dělá odborníka na dítě. Zná ho lépe než učitelky, psychologové či jiní specialisté... Může se dopouštět chyb, ale určitě je nedělá se záměrem dítěti ublížit.“
(Svobodová, 2010, s. 64)

Chyby ve výchově děláme často proto, že jsme tak byli sami vychovávaní a je těžké zbavit se zažitých stereotypů, třebaže dnes si již můžeme být vědomi, že takto to není správně. Někdo zase může přejít od nenáviděné autoritativní výchovy svých rodičů do extrému a vychovávat své děti bez jakéhokoliv řádu a pravidel.

Jak uvádějí Opravilová a Gebhartová (2011, s. 56), v některých MŠ ještě stále učitelky zpochybňují právo vstupu rodičů do třídy. Nechtějí je tam proto, aby rodiče nemohli být svědky jejich hledání, pochyb či dílčích nezdarů, často rodičům nedůvěřují, bojí se jejich kontroly a kritiky, srovnávání, předem u nich předpokládají určitou předpojatost a nekompetentnost. Často se stává, že rodiče ztrácí důvěru učitelek vlastní vinou pro svou lhostejnost a pohodlnost, spoléhají na dokonalý pedagogický servis. Na počátku docházky dítěte projevují rodiče největší zájem, ten však časem opadá a omezí se pouze na informace o chování a zdravotním stavu dítěte. Někteří rodiče z vlastní pohodlnosti nechávají dítě v MŠ zbytečně dlouho, požadují i další zájmové aktivity různého druhu, za které jsou ochotni si připlatit.

Koťátková (2008, s. 89) udává, že stále více učitelek mateřských a základních škol si myslí, že **škola je službou:**

- **dítěti**

- a jejím cílem je pomoci mu nalézt a rozvíjet jeho dispozice v různých oblastech jeho osobnosti;

- **rodině**

- s cílem pomoci jí se vzděláváním a rozvojem sociálních dovedností potřebných k začlenění dítěte do jeho vrstevnické skupiny i celé společnosti, a pomoci matkám uplatnit se v jejich profesi;

- **společnosti**

- tím, že vybaví jedince užitečným vzděláním a celkovou způsobilostí k životu a soužití s lidmi, což bude ku prospěchu celé společnosti.

Rabušicová (2004, s. 33 - 41) píše o různých rolích rodičů ve vztahu k MŠ. V literatuře byly popsány čtyři základní varianty rolí, které na sebe rodiče ve vztahu ke škole berou nebo které jsou jim vymezovány.

- **Rodiče jako klienti – zákazníci**

V tomto modelu si mohou rodiče vybrat z následujících možností účasti:

- zapojit se aktivně do managementu školy a mít tak přímo vliv na rozvoj školy,
- sdělovat své potřeby a nároky jak řadový rodič či člen rodičovského sdružení,
- vyjádřit svou loajalitu, důvěřovat odborníkům a přijímat to, co je nabízeno.

Rodiče v roli klientů se obvykle příliš nespolutopodílí na podobě školního vzdělávání. Nejsou-li spokojeni, jednoduše změni školu.

- **Rodiče jako partneři**

Tato role nabízí rovnoprávný vztah pro obě strany a vzájemné uznání přínosu partnera pro rozvoj dítěte. Výhody plynoucí z takového fungujícího vztahu jsou zřejmé, jak už jsme se ale dříve zmínili, v praxi se nám to realizovat příliš nedaří. Zatím se jedná spíše o proces vytváření ideálního stavu.

- **Rodiče jako občané**

Rodiče v roli občanů uplatňují svá práva (individuální i kolektivní) a nesou svou zodpovědnost ve vztahu ke školám. Občanská participace vychází z úrovně občanství v té které zemi, z individuální odpovědnosti občanů za místní komunitu.

Řekla bych, že u nás je občanská zodpovědnost docela nízká, soudě podle osobních zkušeností.

Rabušicová dále píše, že vztahy mezi rodinou a školou jsou předurčovány zejména školou. Nezávislost je brána za normu, závislost za patologický stav. Tento pohled však přehlíží výhody vzájemné závislosti mezi rodinou a školou, kterýžto vztah může být východiskem pro budování dobrých vztahů rodiny a školy. Skupiny, v nichž se sdružují rodiče na základě společných zájmů, by měli mít příležitost aktivně na všech úrovních vstupovat do záležitostí týkajících se vzdělávání. Souhlasím s autorkou, že školy by měly zvýrazňovat spíše prvky komunitní než státní instituce a tím umožnit rodičům větší občanské zapojení.

- **Rodiče jako problém**

Tento přístup vychází z reálného života škol a rozděluje tyto rodiče na tři skupiny: nezávislé, špatné a snaživé.

Nezávislí rodiče přicházejí do kontaktu se školou minimálně. Tato nedostačující spolupráce se školou může být zapříčiněna rozdíly mezi hodnotami uznávanými rodinou a hodnotami předávanými školou. Záleží jim především na blahu dítěte, na rozvíjení jeho individuality.

Špatní rodiče nejeví zájem o vzdělávání a výchovu svých dětí, nepodporují jejich učení ani školu samotnou, neakceptují ji nebo ji i úplně ignorují. Tito rodiče často neplní ani své rodinné povinnosti v rámci rodiny. Může se stát, že za špatného rodiče je označen i takový, který se bojí zeptat na věci, které mu nejsou jasné nebo postrádá potřebné sociální kompetence.

Snaživí rodiče podporují dítě i školu. Vyžadují od učitelů spoustu informací a komunikace s nimi je často velmi časově náročná.

3.1 Očekávání rodiny od mateřské školy v oblasti výchovy a vzdělávání dětí předškolního věku

Rodiče si vytváří svá očekávání na základě vlastních životních zkušeností. Hodně dnešních rodičů zažilo ještě „totalitní“ MŠ, kde se jim leccos nelíbilo a mají tak snahu uchránit své děti před stejnými špatnými zkušenostmi. Nejsou si jisti, nakolik se přístup k dětem a metody práce s nimi změnily. Přivádí své děti do MŠ s obavami, ale i s pozitivním očekáváním. (Kolláriková, Pupala, 2001, s. 129)

Životní zkušenosti a znalosti rodičů se velmi různí, proto ani očekávání rodičů nebývají všechna stejná. Většina dnešních rodičů je však v očekáváních výrazně náročnější. MŠ chápou vesměs jako službu, která v první řadě zabezpečí péči o dítě v době výkonu jejich zaměstnání s tím, že je zde dítě současně vzděláváno a vychováváno směrem k hladkému přechodu do základního vzdělávání. Požadují různé kroužky: výuku cizích jazyků, plavání, kreslení, keramiku, hru na flétnu, aby bylo dítě šťastné, neplakalo, našlo si kamarády...

Podle mých zkušeností si rodiče pod předškolní výchovou a vzděláváním představují to, že se dítě naučí vycházet s ostatními dětmi v kolektivu, naučí se respektovat jinou autoritu než rodičovskou, naučí se některým hygienickým návykům a sebeobslužným činnostem, které ještě nezvládlo doma, naučí se nové písničky a básničky, přinese si domů spoustu výtvarných dílek apod.

3.2 Očekávání rodičů v oblasti péče o děti v mateřské škole

Pod pojmem *péče o dítě* si představuji přiměřenou pozornost věnovanou určitému dítěti za účelem uspokojování jeho potřeb.

Co se týká péče o děti v MŠ, rodiče by byli rádi, aby právě jejich dítěti byla věnována neustálá pozornost a péče. Často si však neuvědomují reálné možnosti učitelky (ani (ne)vhodnost svých požadavků na dítě) a mají přehnané nároky. I zde platí, že jejich nároky a očekávání vycházejí z jejich osobní zkušenosti a životního stylu.

Některé maminky např. své děti přehnaně oblékají a vyžadují to i po učitelkách. Dítě je potom většinu svého pobytu venku propocené, což zajisté k jeho dobrému pocitu a ani ke zdraví nepřispívá.

Další rodiče třeba očekávají, že budeme dítě opečovávat jako batole, protože na to je zvyklé z domu (oblékat a vysvlékat, utírat zadek či dokonce měnit plíny, čistit zoubky, ...), jiní naopak očekávají, že až ve školce naučíme děti sebeobsluže.

K dalším rodičovským očekáváním patří zařazení jejich dítěte do stejné třídy s kamarádem či sourozencem, pomoc při hledání kamarádů, hlídání dítěte, aby se při výtvarných a pracovních činnostech či při pobytu venku neumazalo, někteří rodiče si přejí každodenní pobyt venku za každého počasí, jiní by zase pouštěli děti ven pouze pokud je teplo a svítí slunce, apod.

3.3 Očekávání učitelek mateřských škol od rodiny a rodinné výchovy

Při vstupu dítěte do školky očekávají učitelky od rodičů především zájem o dítě, zájem o to, co se s ním děje v mateřské škole, jak je tam spokojené, co se tam naučí, ale také respekt k učitelkám a jejich práci a snahu o vzájemnou spolupráci. Rodiče by samozřejmě měli připravovat dítě na vstup do MŠ tak, aby se tam těšilo a v neposlední řadě, aby splňovalo podmínky stanovené pro přijetí do mateřské školy. V různých mateřských školách mohou být tyto podmínky mírně odlišné, v zásadě to však bývá požadavek na zvládnutí základních hygienických návyků (dítě bez pleny) a sebeobslužných návyků.

Jak již bylo uvedeno, aby mohlo být dítě vychováváno a vzděláváno podle svých individuálních potřeb a podporován rozvoj jeho osobnosti, je třeba nejdříve dítě lépe poznat, zjistit, co potřebuje. A nejlépe dítě znají jeho rodiče, proto mají informace získané o dítěti od rodičů pro učitelky velkou hodnotu. Je to odrazový můstek, na kterém mohou stavět svůj vztah s dítětem. Rodiče, kteří odmítají se školou spolupracovat si možná ani neuvědomují, že tím škodí především svému dítěti, anebo je jim to jedno.

Dítě přichází do MŠ po prvotní socializaci v rodině již s určitými návyky a dovednostmi. Mateřská škola má podporovat a rozvíjet správné návyky a chování dětí, případně korigovat ty nevhodné. Od rodičů očekává v tomto směru spolupráci, ideální by bylo souznění, což však není ve všech případech reálné.

Spolupráce rodiny a školy může mít různé podoby. Rodiče mohou kromě dobrých vztahů přispět i aktivním zapojením do dění ve třídě a v MŠ jako celku (poskytnutím pomůcek, vybavení, návštěvy na pracovišti, které může být pro děti zajímavé, organizování výletů a různých setkání či pomoc při jejich organizaci).

Učitelky by také určitě uvítaly otevřenou komunikaci – nebát se sdělit, co se mi líbí či nelíbí a jakýkoliv vzniklý problém hned řešit. Některá přání rodičů ale mohou být v rozporu s trendy současného vzdělávání (soutěže, nucení do jídla, výchova k poslušnosti) a je na profesionalitě pedagogů, aby dokázali obhájit to, co je pro děti nejlepší (Svobodová, 2010, s. 58).

3.4 Reálné možnosti a podmínky spolupráce rodiny a mateřské školy

Příležitosti ke spolupráci a k budování partnerství mezi rodiči a školou lze vytvářet pořádáním prezentačních a společenských aktivit (Rabušicová, 2004, s. 55).

Při **prezentačních akcích** děti předvádějí, co všechno se pod vedením učitelů naučily a čeho jsou schopny dosáhnout. Jsou to různá divadelní představení, koncerty, jarmarky, výstavy dětských výtvorů, sportovní dny apod. Rodiče jsou zde v roli hostů, mají příležitost vidět, v čem je jejich dítě dobré a učitelům se tak otvírá vhodná příležitost seznámit se s rodiči a sdílet s nimi informace o dítěti. Zde se otvírá prostor i pro rodičovskou výpomoc ve formě organizační pomoci, výchovného dohledu, zajištění občerstvení či věnování drobných sponzorských darů apod.

Společenské akce jsou příležitostmi, jak spolu příjemně strávit volný čas a lépe se při tom poznat. Mohou být pořádány za účasti dětí (různé výlety, táboráky, drakiády, pálení čarodějnic, karnevaly, ...), ale i bez nich (školní plesy). I zde mohou rodiče nabídnout svou pomoc stejným způsobem, jako u akcí prezentačních. Někteří rodiče či jejich sdružení dokonce tyto akce sami organizují.

Společenské a prezentační akce se mohou vzájemně prolínat. K takovým akcím patří např. školní besídky, kde děti předvádí, co se naučily, spojené se společným tvořením dětí a rodičů a s posezením u kávy a koláče, který během dne děti s paní učitelkou upekly. Taky nejrůznější, jako např. Dýňobraní, Světélkování, Zamykání zahrady na zimu a Odemykání zahrady na jaře, Vynášení Moreny, Pálení čarodějnic, Loučení s předškoláky apod. Fantazii se meze nekladou.

Také je přínosné, když se rodiče podílejí na **spoluvytváření třídního vzdělávacího programu** nebo jsou s ním alespoň seznámeni, mají možnost se k němu vyjádřit a jejich podmínky jsou zohledňovány.

V některých školách vydávají **školní časopis**, na jehož tvorbě se mohou spolupodílet i rodiče. Může obsahovat články ze života školy, výtvary dětí, fotografie z akcí školy, naučné články pro rodiče, odkazy na zdroje užitečných informací apod.

Zajímavým nápadem jsou **Kluby pro batolata** zřízené při MŠ, ve kterých dochází k počátečnímu setkávání dětí s jejich vrstevníky i prostředím MŠ, kde si mohou rodiče předávat své zkušenosti a učitelka jim může být inspirací, ukázat jim, jak si doma s dětmi hrát, jak je rozvíjet po všech stránkách, apod.

Rodiče se mohou spolupodílet i na kontrole a řízení školy členstvím v radě školy. To je ovšem spíše trend zahraniční, v České republice se s ním příliš často nesetkáme. **Rada školy** by měla fungovat jako podpora a pomoc ředitele při problémech spojených

s chodem školy. Pracuje lépe, panují-li mezi rodiči a školou neformální přátelské vztahy. (Rabušicová, 2004, s. 58)

U nás mají velkou tradici spíše **rodičovská sdružení** (dříve známé SRPŠ - Sdružení rodičů a přátel školy, dnes KRAP – Klub rodičů a přátel apod.) jako občanských sdružení podporující činnost školy.

Zaujal mě příklad spolupráce rodičů, učitelek i provozních zaměstnanců MŠ, který uvádí Svobodová (2010, s. 57):

Byla použita technika **brainstormingu** ve dvou kruzích: v jednom psali rodiče na velký papír svá očekávání od zaměstnanců MŠ, ve druhém naopak zaměstnanci svá očekávání od rodičů. Pak se kruhy spojily, papíry položily vedle sebe a všichni společně hledali a formulovali názory a řešení přijatelné pro obě strany. Myslím, že by nebylo od věci praktikovat tuto metodu na začátku školního roku při tvorbě TVP.

Nakonec jedna zajímavost a v evropském měřítku rarita:

Od roku 1994 je v České republice pořádán celostátní **festival mateřských škol Mateřinka**. Vymyslela jej skupina učitelek v Nymburce jako nesoutěžní přehlídku hudebních, tanečně-sportovních, dramaticko-výtvarných pódiových vystoupení doprovázených výstavou dětských výtvarných prací jako veřejné prezentace práce předškolních zařízení v Čechách. Součástí festivalu je i prodejní výstava hraček a zařízení pro MŠ, prezentace jednotlivých MŠ formou panelů a videozáznamů, hudební a divadelní představení známých umělců, hry a tvůrčí dílny pro děti, odborné vzdělávací semináře pro učitelky. Festival je určen všem českým, ale i zahraničním mateřským školám, rodičům, učitelkám i dalším odborníkům a pracovníkům v oblasti předškolního vzdělávání. Festival přispívá k rozvoji osobnosti předškolního dítěte, klade důraz na tvořivost, aktivitu, citlivost vůči ostatním lidem i životnímu prostředí, pomáhá upevňovat význam rodiny, vytváří prostor pro sdílení zkušeností v oblasti výchovy a vzdělávání dětí předškolního věku. Nadační fond Mateřinka organizuje také další aktivity jako literární soutěže, regionální výstavy výtvarných prací dětí, pro potřeby festivalu vydává Mateřinkový zpravodaj. V roce 2006 se festivalu zúčastnil také americký spisovatel Robert Fulghum, známý svou knihou *Všechno, co opravdu potřebuju znát, jsem se naučil v mateřské škole*. (Rýdl a Šmelová, 2012, s. 28)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PŘÍPRAVA A REALIZACE PROJEKTU VÝZKUMU

V praktické části diplomové práce zkoumáme, jaká očekávání od výchovy, vzdělávání a péči v mateřské škole mají rodiče dětí, které navštěvují mateřskou školu ve Valticích. Dále chceme zjistit, co naopak očekávají učitelky této konkrétní mateřské školy od rodičů dětí navštěvujících MŠ. Smyslem těchto zjištění je snaha o zlepšení spolupráce rodiny a mateřské školy, což by bylo přínosem nejen pro rodiče a učitelky, ale zejména pro děti samotné, o něž tu jde především.

4.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit očekávání rodičů od výchovy, vzdělávání a péče v konkrétní mateřské škole ve Valticích a očekávání učitelek od rodičů dětí navštěvujících MŠ. Cíl má směřovat ke zlepšení spolupráce rodiny a školy na základě zjištěných očekávání.

Dílními cíli jsou:

- zjistit, co očekávají rodiče dětí navštěvujících MŠ od výchovy, vzdělávání a péče v ní,
- zjistit, co očekávají učitelky této mateřské školy od výchovy, vzdělávání a péče v MŠ,
- zjistit, co očekávají rodiče od učitelek MŠ v jejich vztahu k dětem,
- zjistit, co očekávají učitelky této mateřské školy od rodičů dětí navštěvujících MŠ,
- zjistit reálný stav vzájemných vztahů rodiny a MŠ,
- navrhnout možnosti pro zlepšení spolupráce mezi rodinou a školou.

4.2 Metody výzkumu

Pro naše účely jsme původně zvolili **kvantitativní typ výzkumu** a použili jsme **metodu dotazníků**. Utvořili jsme dva dotazníky: dotazník pro rodiče (Příloha č. 1) a dotazník pro učitelky (Příloha č. 2), abychom získali informace od co nejširšího okruhu rodičů dětí navštěvujících MŠ Valtice a pokud možno od všech učitelek této MŠ.

Jak píše Gavora (2010, s. 121), **dotazník** je způsob získávání informací kladením písemných otázek a získáváním písemných odpovědí. Je vhodný zejména pro hromadné získávání údajů a jako takový je nejčastěji k tomuto účelu užíván. Lze jím získat mnoho informací v krátkém čase.

Výhodou dotazníkové metody je poměrně rychlé získání velkého množství dat při nízkých nákladech. Je anonymní a získaná data se dají jednoduše zpracovat. Nevýhodou pak je jistá subjektivnost a neochota respondentů odpovídat, případně neodpovídat pravdivě či odpovídat neúplně. (Chráska, 2007, s. 163)

Dotazník jsme se snažili formulovat jasně a srozumitelně, byl anonymní a skládal se z 21 otázek kombinovaného typu, tj. otázky otevřené, uzavřené, polozavřené, výčtové i škálovací.

Dotazníky jsme zadali rodičům dětí navštěvujících MŠ, jejich návratnost však byla nízká. Z rozdaných 100 dotazníků se vrátilo vyplněných pouhých 24. Nízká návratnost dotazníků i nepochopení škálovacích otázek některými respondenty bylo způsobeno objektivními i subjektivními důvody.

Proto jsme v průběhu sběru dat museli změnit strategii provádění výzkumu. Dotazníky jsme se rozhodli využít pouze jako předvýzkum a za hlavní metodu jsme zvolili **kvalitativní typ výzkumu**, konkrétně **polostrukturované rozhovory** se dvěma skupinami respondentů: s rodiči, jejichž dítě či děti navštěvují MŠ a s učitelkami MŠ.

Podle předem stanovených cílů jsme si připravili otázky, které korespondovaly s otázkami formulovanými v dotazníku.

4.3 Výzkumné otázky

Základní otázka zní: Jak lze zlepšit spolupráci rodiny a školy na základě zjištěných očekávání rodičů a učitelek v konkrétní mateřské škole ve Valticích?

Dílejší výzkumné otázky:

- Co očekávají rodiče dětí navštěvujících MŠ od výchovy, vzdělávání a péče v ní?
- Co očekávají učitelky této mateřské školy od výchovy, vzdělávání a péče v MŠ?
- Co očekávají rodiče od učitelek MŠ v jejich vztahu k dětem?
- Co očekávají učitelky této mateřské školy od rodičů dětí navštěvujících MŠ?

- Jaký je reálný stav vzájemných vztahů rodiny a MŠ?
- Jak lze zlepšit spolupráci mezi rodinou a školou?

4.4 Formulace hypotéz

Hypotézy jsme tvořili v průběhu výzkumu a to takto:

Na základě položených otázek jsme zformulovali následující hypotézy:

H1: Předpokládáme, že pokud rodiče zařadili své děti do MŠ, tak očekávají výchovu, vzdělávání a péči ve smyslu cílů ŠVP, resp. programu Kurikulum podpory zdraví RVP PV, z nichž ŠVP vychází.

H2: Předpokládáme, že učitelky očekávají od výchovy, vzdělávání a péče o děti smysluplnost ŠVP, spokojenost dětí a dobrou spolupráci s rodiči.

H3: Předpokládáme, že pokud rodiče svěří své děti učitelkám, tak očekávají korektní vztah k jejich dětem.

H4: Předpokládáme, že učitelky očekávají od rodičů zájem o své děti, zájem o dění ve školce a zájem o spolupráci s MŠ.

H5: Předpokládáme, že pokud mají rodiče výhrady ke spolupráci s MŠ, navrhnou také způsoby řešení problému.

4.5 Výzkumný vzorek a způsob výběru

Základním výzkumným souborem jsou rodiče dětí navštěvujících mateřskou školu ve Valticích a jejich učitelky. V této MŠ pracují jako učitelka a asistentka pedagoga.

4.5.1 Charakteristika zařízení (upraveno podle Šebelová, 2011, s. 38 – 40)

Mateřská škola je situována do klidné části města mimo hlavní komunikace, obklopená vzrostlou zelení, s vlastní velkou zahradou. Tvoří ji 5 pavilonů. V každém z nich je jedna třída se samostatným vchodem, šatnou, umývárnu, WC, kuchyňkou. Třídy jsou sladěné v pastelových barvách, prostorné, vybaveny novým nábytkem odpovídajícím všem normám a požadavkům. Plní funkci herny, jídelny a ložnice (na ploše pokryté kobercem se před obědem rozkládají lehátka k odpočinku dětí). Každé dítě má své lůžkoviny, které se pravidelně vyměňují. Pyžamka jsou ukládána do plátěných pytlíků, které jsou pověšeny na věšácích v umývárně. Hračky a pomůcky jsou umístěny na přístupných místech a průběžně

inovovány. Prostory jsou vyhovující, sociální zařízení odpovídá hygienickým normám, šatny po rekonstrukci.

Zahrada MŠ je oplocená, vybavená vhodnými průlezkami, skluzavkami a pískovišti. Je členitá, najdeme zde volný terén, zatravněné plochy i kopeček. Průlezkky jsou z přírodních materiálů. Údržbu zeleně zajišťuje školník. Na zahradě jsou umístěna 3 pískoviště zakrytá plachtou. Písek je vyměňován pravidelně každé 2 roky. Hračky jsou uloženy v zahradním domku. Je zde i zahradní WC, pitná fontánka, bazén.

Mateřskou školu v současné době navštěvuje celkem 119 dětí ve věku od 3 do 7 let. Ve čtyřech pavilonech jsou rovnoměrně zastoupeny děti všech věkových kategorií, ve třídě Kuřátka s nejmenším počtem dětí jsou děti pouze do 4 let. V mateřské škole pracuje 16 zaměstnanců, z toho 10 pedagogických pracovníků, 5 správních zaměstnanců a 1 administrativní pracovníce.

Učitelky se průběžně samovzdělávají (knihy, internet) a navštěvují také různé přednášky a školení. V MŠ je jim k dispozici knihovna, která je průběžně doplňována o nové publikace, odebírají též odborné časopisy – *Informatorium*, *Učitelské noviny*, *Sluníčko*.

Provozní doba MŠ je od 6.30 do 16.30. Po celou dobu docházky jsou zachovávány kolektivy dětí, třídy jsou pouze doplňovány o nové děti. Při zařazování do tříd vychází škola vstříc požadavkům rodičů (sourozenci, kamarádi v jedné třídě). Zřizovatel školy zajišťuje dvakrát denně dovoz stravy ze školní jídelny při místní základní škole. Přítomné děti se stravují v mateřské škole třikrát denně.

MŠ vychází z modelového programu *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole* (Havlíková, Vencálková a Havlová, 2006). Jeho filozofií je holisticko-interakční pojetí zdraví. Tím je míněno, že zdraví vychází z celistvé struktury lidské bytosti a jejího prostředí a jednotlivé složky zdraví se mění a vzájemně na sebe působí. Interakce mezi jedincem a prostředím je rozlišena na úroveň biologickou, psychologickou, interpersonální, sociálně kulturní a enviromentální. Řídí se principy „respektu k přirozeným potřebám jednotlivce v celku společnosti a světa“ a „rozvíjením komunikace a spolupráce“.

MŠ realizuje předplavecký výcvik v břevlanské plavecké škole Delfín, kurzy německého a anglického jazyka, děti jezdí na divadelní představení do divadla Radost v Brně a pravidelně je navštěvují i divadla přímo v MŠ. Během roku děti navštíví Valtické vinné sklepy, Valtické podzemí, Národní zemědělské muzeum a Městské muzeum, knihovnu i LŠU (vý-

chovný koncert). Školka pořádá odpolední akce pro rodiče s dětmi, jako je Dýňobraní, Světélkování na školní zahradě, vánoční a velikonoční oslavy spojené s dílnou a besídkou pro rodiče, karneval spojený s loučením s předškoláky aj. Školka také zajišťuje vystoupení dětí pro veřejnost při vítání občánků, na besídkách pro důchodce a Červený kříž.

MŠ spolupracuje s místní ZŠ, zejména v souvislosti s předškoláky (seznámení s prostředím ZŠ před zápisem, návštěva vyučování v 1. třídě, návštěva družiny, oběd ve školní jídelně). Děti ze ZŠ přicházejí předvést svůj kulturní program na tradiční červnové loučení s předškoláky spojené s karnevalem.

4.5.2 Charakteristika výzkumného souboru

V rámci předvýzkumu byly formou dotazníků umístěných v šatnách jednotlivých tříd a nabízených učitelkami k vyplnění osloveni rodiče, kteří vodí či vyzvedávají své dítě z mateřské školy. Dotazníky se tedy nedostaly k rodičům, kterým děti do školky vodí a vyzvedávají prarodiče či jiné osoby. V době, kdy byly dotazníky distribuovány, jsem byla nemocná. Nemohla jsem proto rodiče oslovit osobně a zodpovědět jim případné dotazy týkající se vyplňování dotazníků, což později zkomplikovalo vyhodnocování dotazníků.

Učitelkám jsem předala dotazníky osobně. Osloveny byly všechny učitelky MŠ Valtice. Vyplněné dotazníky pak učitelky odložily na určené místo. Vrátilo se všech 9 odevzdaných dotazníků.

Výběr výzkumného vzorku pro rozhovory byl záměrný. K realizaci výzkumu jsme potřebovali vytvořit dvě porovnávací skupiny a to skupinu rodičů a skupinu učitelek. Záměrem bylo získat zástupce rodičů ze všech pěti pavilonů MŠ, a také učitelky z různých pavilonů, což se podařilo.

Rodiče a rodinná anamnéza

Na základě znalosti prostředí MŠ a z neformálních rozhovorů s rodiči jsem sestavila stručnou rodinnou anamnézu respondentek.

R1

Matka, 37 let, SŠ vzdělání s maturitou, personalistka. Otec, 40 let, SŠ vzdělání s maturitou, nezávislý distributor. Dvě děti – holčička, 7 let a chlapec, 4 roky. Rodiče jsou velmi příjemní, vstřícní, dobře se s nimi komunikuje i spolupracuje. Aktivitu vyvíjejí sami od sebe. Matka i otec vodí či vyzvedávají syna přibližně stejně často. Rodina se účastní

většiny akcí pořádaných MŠ, maminka pomáhá se zajištěním občerstvení. Obě děti jsou velmi milé a šikovné. Chlapec navštěvuje pavilon D.

R2

Matka, 29 let, na rodičovské dovolené (dále jen RD), SŠ s maturitou. Otec, 32 let, zámečnick, SŠ bez maturity. Jedna dcera, 4 roky, navštěvuje třídu v pavilonu E. Rodiče jsou milí, vstřícní, když se po nich něco žádá, nekonfliktní. Občas se na něco zeptají, ale většinou sami od sebe nevyvíjí žádnou aktivitu. Dcera je velmi tichá, na většinu činností potřebuje více času než ostatní děti, ale je šikovná.

R3

Matka, 34 let, VŠ, RD. Otec: 42, SŠ s maturitou, sklepmistr. Do školky chodí jen matka, otce neznám. Matka je velmi příjemná, nekonfliktní, spolupracuje s MŠ, přichází s návrhy na zlepšení v různých oblastech. Akcí MŠ se většinou účastní. Mají tři děti, dvě děvčátka jsou tříleté a jedno osmiměsíční. Dvojčátka navštěvují pavilon B.

R4

Matka, 35 let, základní vzdělání, nezaměstnaná. Otec, 46 let, základní vzdělání, nezaměstnaný. 2 holčičky. Pětiletá navštěvuje pavilon D a sedmiletá pavilon C (starší má odloženou školní docházku). Děvčátka se zapojují do kolektivu, rády pomáhají paní učitelce i ostatním dětem. Matka jeví formální zájem o školku. Většiny akcí pořádaných MŠ se však neúčastní nebo někdy jen na chvíli. Otec do MŠ vůbec nechodí. Matka na děti velmi často křičí, užívá neslušná slova, k dětem se chová neuctivě, je necitlivá vůči jejich potřebám, schopnostem. Nebaví ji hrát si s nimi. K dětem se chová jinak v přítomnosti učitelky a jinak, když si myslí, že ji nikdo neslyší či nevidí. Když je o něco požádána učitelkami, snaží se vyhovět.

R5

Matka, 34 let, vyšší odborné vzdělání, nezaměstnaná. Otec, 39 let, truhlář. dvě dcery. Tříletá dcerka navštěvuje třídu v pavilonu E, šestiletá v pavilonu A. S dětmi chodí nejčastěji matka, otec je přes týden většinou pracovně mimo město. Rodiče se dětem přiměřeně věnují, rádi s nimi jezdí a chodí do přírody. Děvčátka jsou velmi šikovná, bezproblémová, pěkně se adaptovala v prostředí MŠ, nemají problém se zapojením do kolektivu.

Paní učitelky

U1

38 let. Vystudovala VOŠ zdravotnickou. Pracovala v domově seniorů. Na mateřské dovolené se rozhodla vystudovat dálkově střední pedagogickou školu a nyní pracuje již 2. rokem v naší MŠ. Má tři děti, jedno z nich ještě navštěvuje MŠ.

U2

58 let. Vystudovala gymnázium a pedagogickou nástavbu. V MŠ pracuje již 36 let. Je ne-skutečně vitální, kreativní a nadšená pro svou práci, které věnuje spoustu svého volného času. Pochází z pedagogické rodiny. Má děti i vnoučata.

U3

29 let. Vystudovala střední ekonomickou školu, pracovala jako účetní. Po skončení rodičovské dovolené se rozhodla pro práci s dětmi. Pracovala jako vychovatelka ve školní družině a začala studovat předškolní pedagogiku. Letos absolvuje v bakalářském programu Předškolní a mimoškolní pedagogika na Masarykově univerzitě v Brně. Má dvě děti – chlapce 5 a 8 let. Mladší z nich navštěvuje naši MŠ.

4.6 Organizace a průběh výzkumu

MŠ ve Valticích jsem pro svůj výzkum zvolila záměrně. Pracuji zde totiž jako učitelka a asistentka pedagoga a školku navštěvuje také má mladší dcera.

Požádala jsem paní ředitelku o svolení umístit dotazníky pro rodiče do šaten jednotlivých tříd. Dotazníky i schránky na vzhazování byly umístěny v šatnách všech pěti tříd. Na nástěnku jsem vyvěsila vytištěný letáček s instrukcemi, prosbou o jejich vyplnění a s telefonickým i elektronickým kontaktem na mě v případě nejasností. Kolegyně učitelky jsem poprosila, aby dotazníky rodičům nabízely.

K rozhovoru jsem chtěla získat zástupce rodičů ze všech pěti oddělení naší MŠ. Z šesti oslovených rodičů mi jich bylo pět ochotných poskytnout rozhovor. Jedna maminka odmítla. Předem jsem rodiče seznámila s cílem výzkumu a odhadovanou délkou rozhovoru (cca 20 minut) a současně je ujistila, že veškeré údaje budou anonymní a získané informace použiji pouze pro účely diplomové práce a také ke zlepšení naší spolupráce a oboustranné spokojenosti. Rozhovory s rodiči probíhaly v rozmezí tří dnů v odpoledních hodinách na zahradě mateřské školy, kam si rodiče přišli vyzvednout své děti. Rozhovory jsem vedla na

místě, kde jsme nebyli rušeni. K rozhovorům se mi podařilo získat pouze maminky, jelikož právě ty vyzvedávají své děti z MŠ nejčastěji.

Otázky byly předem připravené a rozhovor probíhal s tím, že pokud některá z respondentek zodpověděla otázku či její část již v rámci předchozí otázky, otázku jsem již nepokládala. Do odpovědí jsem zasahovala jen zřídka, pokud jsem se chtěla ujistit, že jsem odpověď správně pochopila nebo jsem potřebovala určité upřesnění. Na přání většiny respondentů jsem rozhovory nenahrávala, ale pouze zaznamenávala do notebooku.

5 ZPRACOVÁNÍ A VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Na základě provedeného kvantitativního výzkumu bylo vyhodnoceno 24 vyplněných dotazníků od rodičů a 9 vyplněných dotazníků od učitelek. Získaná data byla následně seřazena do tabulek a graficky znázorněna. Součástí vyhodnocení jednotlivých položek výzkumu je stručné shrnutí výsledků.

Pro doplnění údajů získaných z dotazníků jsme použili metodu polostrukturovaných rozhovorů s rodiči i učitelkami MŠ. Otázky v dotaznících byly totožné pro rodiče i učitelky, aby se daly snáze porovnávat získaná data. Otázek bylo 11 a byly zaměřeny na jednotlivé cíle výzkumu: na oblast výchovy, vzdělávání a péče v MŠ, na komunikaci a spolupráci rodiny a školy. Liché otázky zjišťovaly aktuální, sudé předpokládaný ideální stav. 11. otázka byla volná, aby dotazovaným poskytla šanci vyjádřit se k čemukoliv, co se týká MŠ, rodiny či vzájemným vztahům mezi nimi.

5.1 Analýza a interpretace údajů zjištěných v kvantitativním výzkumu

Dotazníky pro rodiče

Demografické údaje

Chráska (2007, s. 168) doporučuje otázky týkající se demografických údajů zařadit až na konec dotazníku. Demografické údaje zjišťovaly poslední 3 otázky č. 19 – 21.

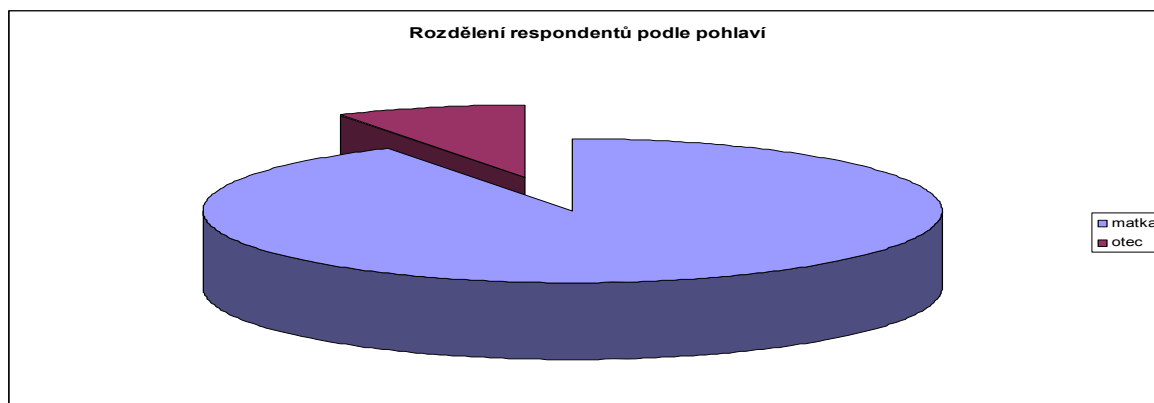
19. V jakém vztahu k dítěti jste?

Odpovědi znázorňuje následující tabulka a graf.

Tab. 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví

Pohlaví	Počet	Procenta %
Matka	22	92%
Otec	2	8%
Celkem	24	100%

Graf č. 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 24 rodičů, z toho 22 (92%) matek a 2 (8%) otcové.

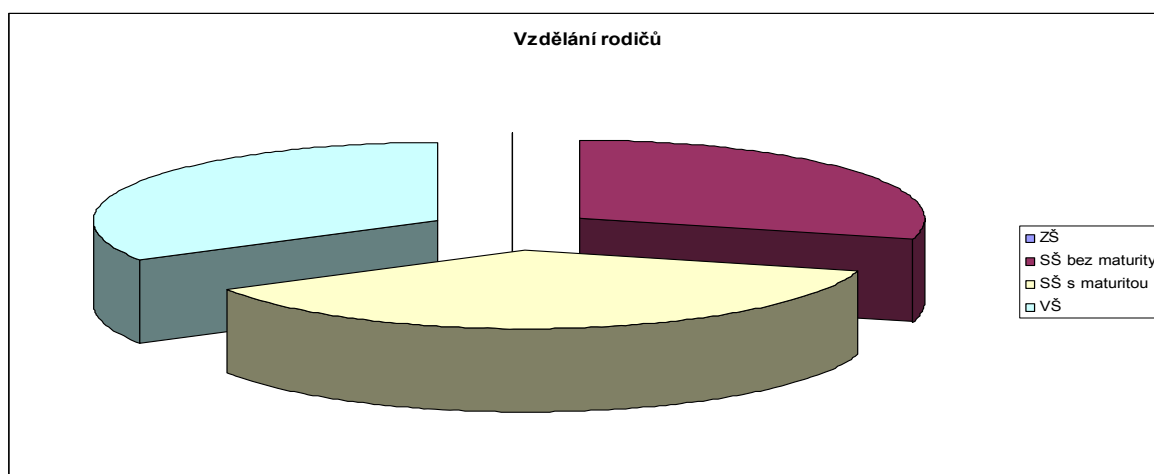
20. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Nejvyšší dosažené vzdělání znázorňují následující tabulka a graf. Ve 2 případech rodiče připsali do dotazníku další možnost a to vyšší odborné vzdělání. Při vyhodnocování jsem tyto 2 rodiče zařadila do skupiny c) SŠ s maturitou.

Tab. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů

Vzdělání	Počet	Procenta %
ZŠ	0	0%
SŠ bez maturity	7	29%
SŠ s maturitou	9	38%
VŠ	8	33%
Celkem	24	100%

Graf č. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů

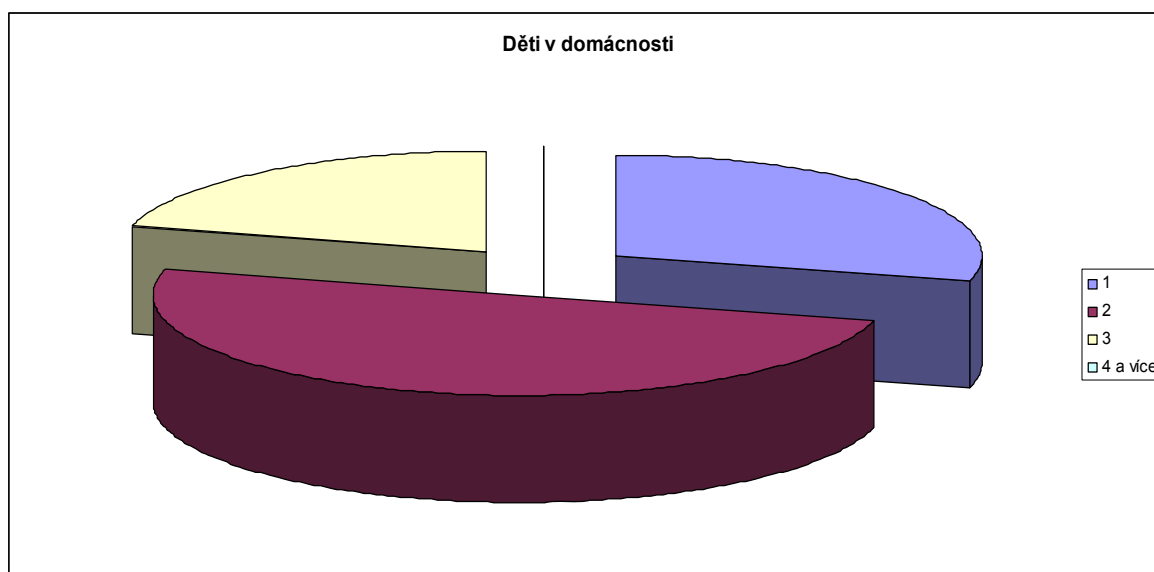
Nejvíce jsou mezi respondenty zastoupeni rodiče se SŠ vzděláním s maturitou (38%), následují rodiče s VŠ vzděláním (33%) a rodiče se SŠ vzděláním bez maturity (29%).

21. Celkový počet dětí ve Vaší domácnosti?

Tab. 3: Počet dětí v domácnosti

Děti v domácnosti	Počet respondentů	Procenta %
1	7	29%
2	12	50%
3	5	21%
4 a více	0	0%
Celkem	24	100%

Graf č. 3: Počet dětí v domácnosti

Nejpočetněji jsou zastoupeny rodiny se 2 dětmi (50%), následují rodiny s 1 dítětem (29%) a se 3 dětmi (21%).

Shrnutí ke zjištěným demografickým údajům:

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 24 rodičů, z nichž 92% tvořily matky a zbylých 8% otcové. Všichni zúčastnění mají minimálně středoškolské vzdělání bez maturity (29%), nejpočetnější skupina má středoškolské vzdělání s maturitou (38%) a vysokoškolské vzdělání má 33% zúčastněných. Co se týče početního zastoupení dětí v jednotlivých domácnostech, nejvíce rodin má 2 děti (50%), následují rodiny s 1 dítětem (29%) a se 3 dětmi (21%).

Výběr MŠ

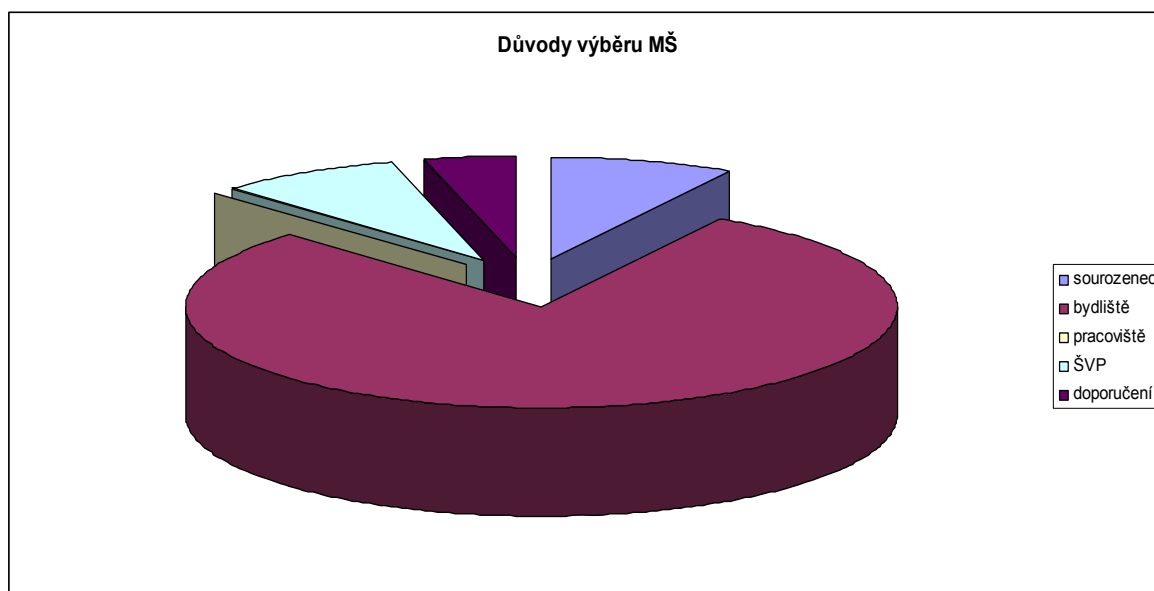
Otázka č. 1: Z jakého důvodu jste si pro Vaše dítě vybrali právě tuto MŠ?

- zjišťovala pohnutky rodičů vedoucí k výběru konkrétní MŠ a byla škálovací. Někteří rodiče však místo škálování pouze označili některé odpovědi. Z toho důvodu jsem k vyhodnocení otázky přistoupila tak, že jsem ji převedla na otázku uzavřenou s 1 možností výběru, za kterou jsem u škálovaných odpovědí označila odpověď, ke které rodiče přiřadili č. 1. V jednom případě rodič označil možnost a) i b) – možnost b) jsem započítala jako označenou a možnost a) dala do závorky.

Tab. 4: Důvody pro výběr MŠ

Důvody	Počet	Procenta %
sourozenec	2 (3)	8 (13)
bydliště	19 (18)	80 (75)
pracoviště	0	0
ŠVP	2	8
doporučení	1	4
Celkem	24	100

Graf č. 4: Důvody pro výběr MŠ

Shrnutí k důvodům výběru MŠ:

Z tabulky a grafu je patrné, že naprostá většina rodičů si vybrala tuto MŠ právě z důvodu, že je v místě jejich bydliště. Naopak nikdo nezdůraznil, že by pro něj bylo významné, že se MŠ nachází v místě, kde pracuje.

Program MŠ

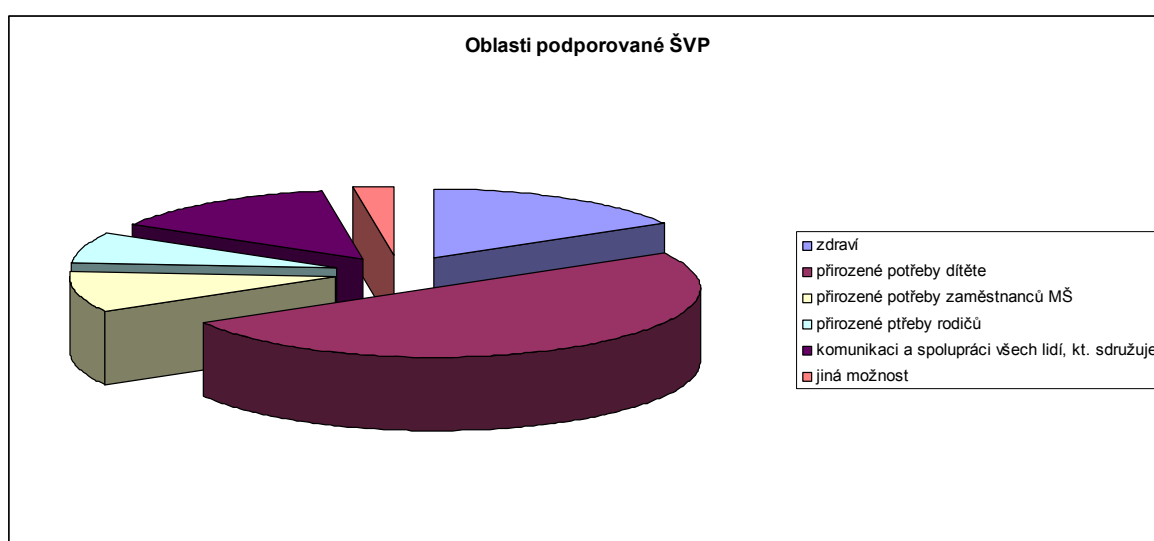
Otázky č. 2 a 3 zjišťovaly povědomí rodičů o programu, ze kterého vychází veškerá činnost MŠ.

Otázka č. 2: Školní vzdělávací program, podle kterého tato MŠ pracuje, podporuje: (vybrat šlo z více možností).

Tab. 5: Oblasti, které podle rodičů podporuje ŠVP

Oblast	Počet	Procenta %
zdraví	7	29
přirozené potřeby dítěte	21	88
přirozené potřeby zaměstnanců MŠ	4	17
přirozené potřeby rodičů	3	13
komunikaci a spolupráci všech lidí, které sdružuje	6	25
jiná možnost	1	4

Graf č. 5: Oblasti, které podle rodičů podporuje ŠVP

Z tabulky a grafu lze vyčíst, že rodiče si myslí, že ŠVP je zaměřen zejména na přirozené potřeby dítěte (88%), následuje zdraví (29%), komunikace a spolupráce všech lidí, které

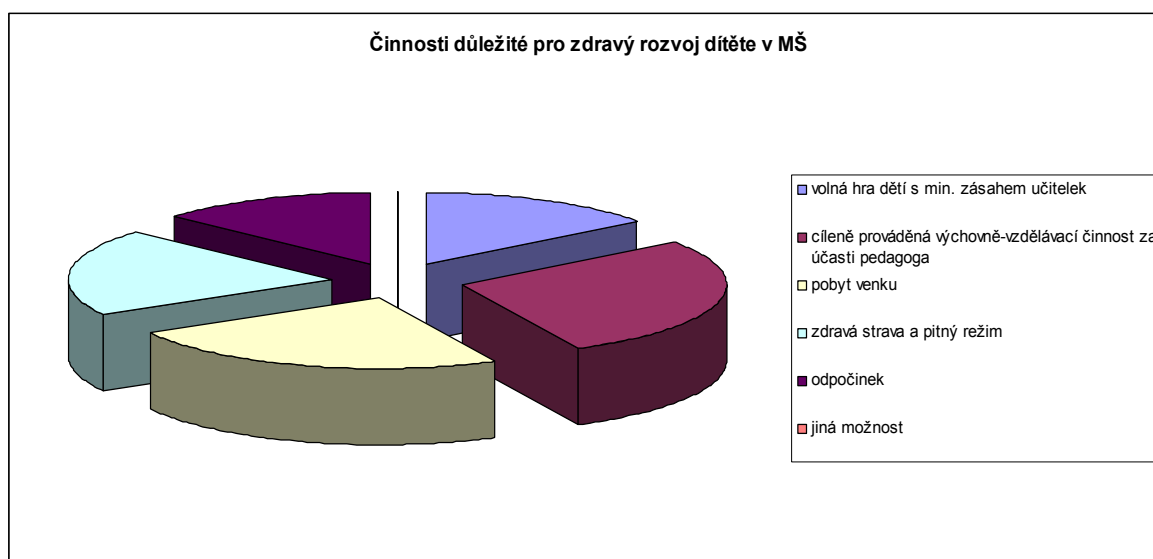
MŠ sdružuje (25%). Méně u pak podle rodičů ŠVP podporuje přirozené potřeby zaměstnanců (17%) a přirozené potřeby rodičů (13%). Jeden rodič odpověděl, že neví (jiná možnost), tři z rodičů zatrhli všechny možnosti.

Otázka č. 3: Pro zdravý rozvoj dítěte je z denního programu MŠ nejdůležitější:...

Tab. 6: Činnosti denního programu MŠ důležité pro zdravý rozvoj dítěte

Činnost	Počet	Procenta %
volná hra dětí s min. zásahem učitelek	11	46
cíleně prováděná výchovně-vzdělávací činnost za účasti pedagoga	21	88
pobyt venku	18	75
zdravá strava a pitný režim	15	63
odpočinek	10	42
jiná možnost	0	0

Graf č. 6: Činnosti denního programu MŠ důležité pro zdravý rozvoj dítěte

Z tabulky a grafu lze soudit, že rodiče považují za nejdůležitější pro zdravý rozvoj dětí cíleně prováděnou výchovně vzdělávací činnost za účasti pedagoga (88%). Naopak nejméně důležitý jim připadá odpočinek (10%) a volná hra dětí (11%). Zhruba uprostřed se pohybuje pobyt venku (75%) a zdravá strava a pitný režim (63%).

Shrnutí k programu MŠ:

Vyhodnocením otázky č. 2 se ukázalo, že rodiče mají malé povědomí o obsahu a cílech ŠVP. Pouze tři rodiče, což jsou 4 % z dotazovaných, odpovědělo správně, že důležité jsou

všechny jmenované oblasti. Podobné je to u důležitosti jednotlivých částí denního programu MŠ, kterou jim rodiče přisuzují. Ani jeden z rodičů nezvolil možnost, že důležité jsou všechny jeho části, což by byla, vycházejíce ze ŠVP, správná odpověď.

Zájem rodičů o dění v MŠ

Otázky č. 4, 7, 8 zjišťovaly zájem rodičů o dění v MŠ.

4. Měl(a) byste zájem zúčastnit se Dne otevřených dveří v naší MŠ?

Tab. 7: Zájem rodičů o účast na Dni otevřených dveří v naší MŠ

Zájem	Počet	Procenta %
ano, uvítal(a) bych takovou možnost	14	59
nejspíš ano	8	33
spíše ne	2	8
určitě ne	0	0
Celkem	24	100

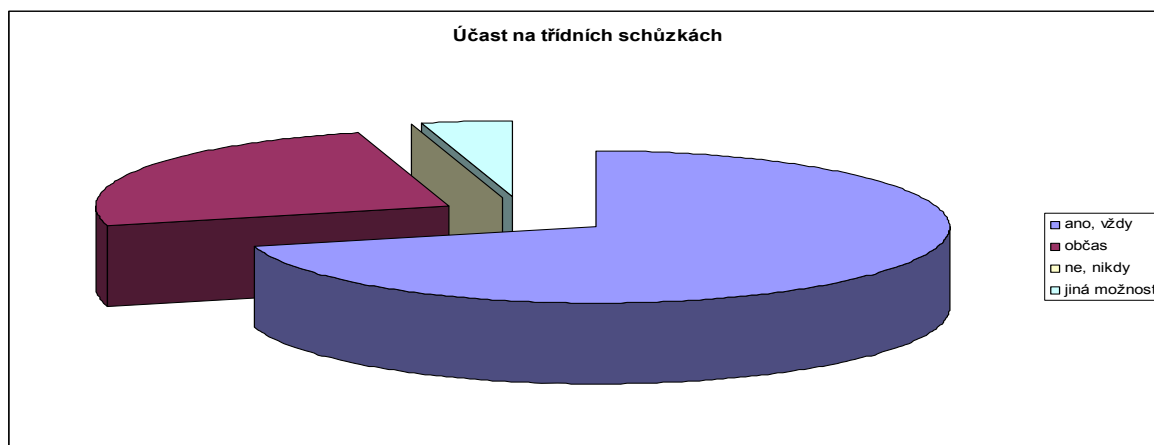
Z tabulky je patrné, že většina rodičů (59%) by uvítala možnost účastnit se případného Dne otevřených dveří v naší MŠ. Pouze 8% rodičů uvedlo, že by se Dne otevřených dveří spíše neúčastnilo.

7. Účastníte se třídních schůzek?

Tab. 8: Účast rodičů na třídních schůzkách

Účast	Počet	Procenta
ano, vždy	17	71
občas	6	25
ne, nikdy	0	0
jiná možnost	1	4
Celkem	24	100

Graf č. 7: Účast rodičů na třídních schůzkách

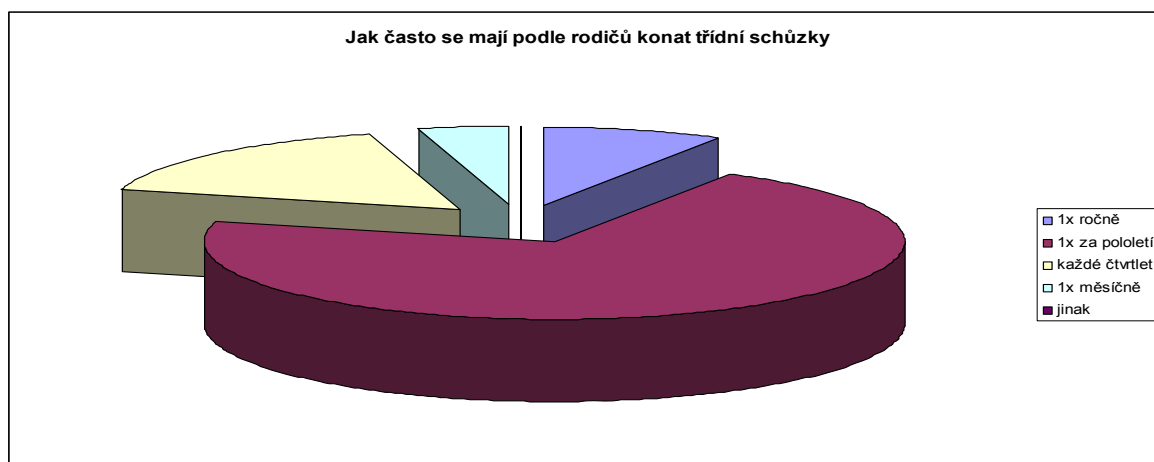
Z tabulky a grafu vyplývá, že většina rodičů (71%) se účastní třídních schůzek vždy, 25 % občas a 1 rodič zatrhнул jinou možnost a připsal: „žádné nejsou“.

8. Třídní schůzky by se měly konat přibližně:...

Tab. 9: Zájem o konání třídních schůzek ze strany rodičů

Četnost	Počet	Procenta %
1x ročně	2	8
1x za pololetí	17	71
každé čtvrtletí	4	17
1x měsíčně	1	4
jinak	0	0
Celkem	24	100

Graf č. 8: Zájem o konání třídních schůzek ze strany rodičů

Grafické vyobrazení nám ukazuje, že převážná většina rodičů (71%) si přeje, aby se třídní schůzky konaly 2x do roka. 2 rodičům (8%) vyhovuje dosavadní praxe, kdy školka pořádá třídní schůzky pouze na začátku školního roku. 4 rodiče (17%) by uvítali častější setkání 1x za čtvrtletí a 1 rodič (4%) by si přál třídní schůzky každý měsíc.

Shrnutí k zájmu rodičů o dění v MŠ:

Zájem rodičů o účast na případném Dni otevřených dveří v naší MŠ je docela velký (59%). Pouze 8% rodičů by se Dne otevřených dveří spíše neúčastnilo. Zájem rodičů o dění v MŠ dokládá i jejich vysoká účast na třídních schůzkách. 99% rodičů se jich účastní alespoň občas. Většina z nich (92%) by uvítala jejich častější konání, nejlépe 2x ročně (71%).

Komunikace a spolupráce rodičů a učitelk MŠ

Otázky č. 5, 9 a 18 zjišťovaly preferované způsoby komunikace a získávání informací o dění v MŠ a návrhy na zlepšení spolupráce.

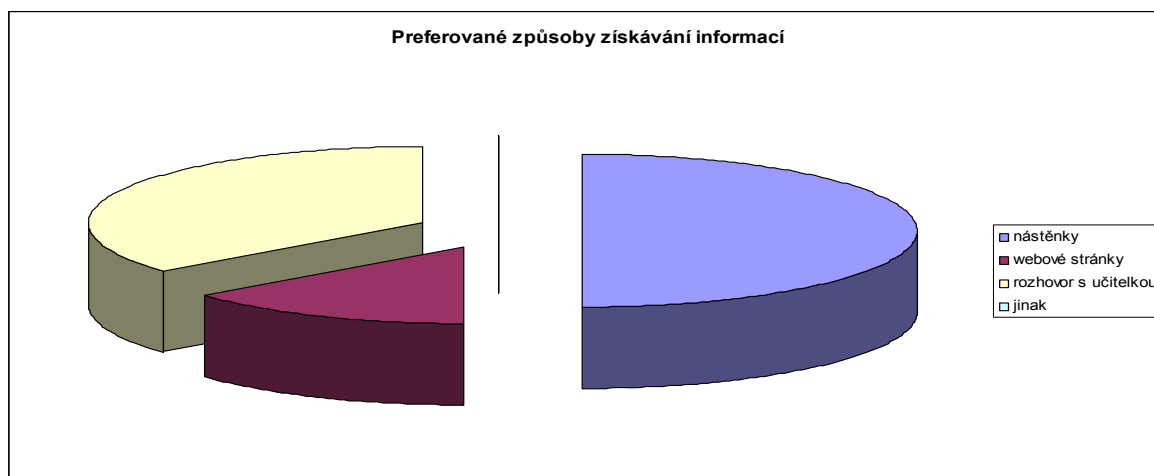
5. Který způsob získávání informací o dění v MŠ Vám nejvíce vyhovuje?

V této škálovací otázce opět škálovali jen někteří rodiče, jiní zatrhávali odpovědi. Pro účely sestavení tabulky a grafu jsem proto škálovací otázku transformovala na uzavřenou s možností volby 1 položky, přičemž č. 1 označené na škále znamenalo zatrženou odpověď. Někteří rodiče však zatrhli odpovědi víc, proto mi nevycházejí počty rodičů (+4) a následně ani procenta (+17%).

Tab. 10: Preferované způsoby získávání informací

Informační zdroj	Počet	Procenta %
nástěnky	14	58
webové stránky	4	17
rozhovor s učitelkou	10	42
jinak	0	0
Celkem	28	117

Graf č. 9: Preferované způsoby získávání informací

I přes jisté nepřesnosti způsobené špatným vyplněním otázky je z odpovědí patrné, že nejvíce rodičů (58%) preferuje informace vyvěšované na nástěnkách ve třídách, 42% rodičů nejraději získává informace přímo osobním kontaktem s učitelkou a zbylí rodiče upřednostňují získávání informací z webových stránek školy.

9. Které formě komunikace s MŠ dáváte přednost?

I tato otázka byla škálovací, ale někteří rodiče ji brali jako otázku s možností jedné odpovědi. Při převedení na otázku s možností jedné odpovědi s tím, že č. 1 na škále jsem brala jako označenou odpověď, jsem dospěla k jednoznačnému výsledku, že 100% všech dotázaných upřednostňuje individuální rozhovor s učitelkou před dalšími formami komunikace. Vyhodnocení škálovaných odpovědí ukázalo, že osm rodičů dalo na 2. místo třídní schůzky a šest rodičů na 2. místo telefonický rozhovor.

18. Napište volně konkrétní návrhy na zlepšení spolupráce MŠ a rodiny. (Jak můžete pomoci Vy osobně a Vaše rodina, čím může přispět MŠ).

Odpovědi:

Pokud budu dostatečně informovaná o akcích MŠ, ráda se jich s dcerou zúčastním, tzn. prosím o zasílání mailů, stejně tak v případě pomůcek, které si má dítě do školky přinést, nebo třeba, kdy probíhá focení nebo divadlo. O tom, že děti jezdí na plavání, jsem se dozvěděla od kamarádky, je mi jasné, že je to můj problém, že se do školky nechodím informovat, ale v době internetu by bylo moc fajn, kdyby se takové informace zveřejňovaly. Pokud se zveřejňují, omlouvám se, ale dodnes nevím, kde takové informace najít.

Také bych byla nadšená, kdyby se dětem v MŠ vařilo jídlo bez přidaných glutamátů a nedávaly se jim jíst jogurty a jiné výrobky obsahující modifikovaný kukuřičný škrob. Vím, že je to v dnešní době nejlevnější, ale odpolední svačinky jsou naším důvodem pro vyzvedávání si dítěte ze školky po obědě.

Schůzky individuální

Nabídnout svou pomoc – zeptat se učitele, jak můžeme pomoci

MŠ by mohla pořádat různé besedy pro rodiče – přednášky na téma dítě: zdraví, strava, vývoj a rozvoj schopností a dovedností, jak být dobrým rodičem, ...

Myslím, že spolupráce zaměstnanců MŠ a naší rodiny je výborná, nenapadají mě tak návrhy na zlepšení.

Zlepšení např. v komunikaci, při převzetí dítěte z MŠ info od p. učitelky aspoň 1 větu co dítě dělalo (nebo nedělalo)

Častější komunikace se školkou a rodiči – i tento dotazník si myslím že není špatný. Při včasném zveřejnění akcí – jako úklid zahrady... rodiče pomůžou rádi. Jen týden dopředu je dost málo.

Příspěvní na výlety a divadel

Brigády, pečení, účast na výletě + dohled

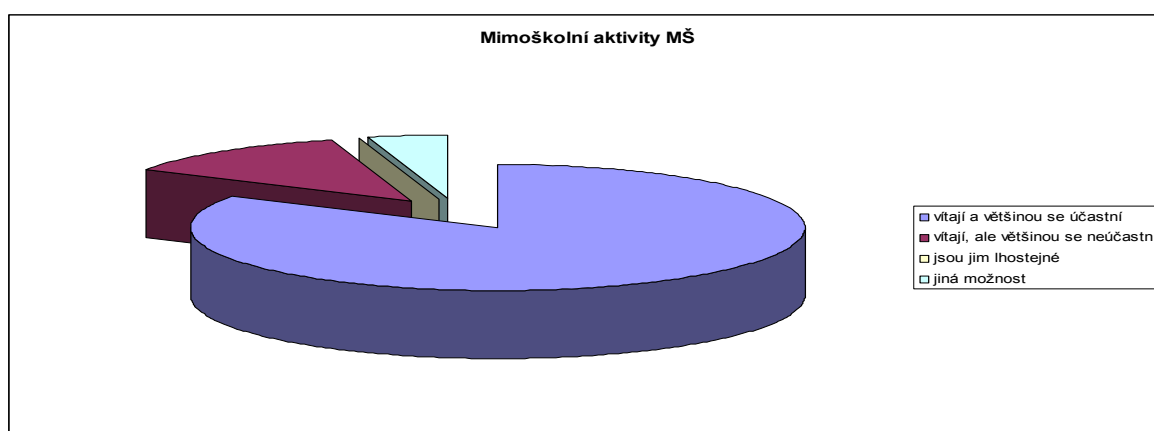
Z těchto odpovědí vyplynula hlavní kategorie **komunikace**. Rodiče by si přáli častější komunikaci s MŠ, individuální schůzky, informování pomocí e-mailu. MŠ by mohla zjišťovat jejich potřeby a přání dotazníky. Ke zlepšení spolupráce mohou přispět nabídnutím své pomoci, příspěvků na výlety a kulturu. MŠ by zase mohla nabídnout besedy pro rodiče na témata týkající se dětí. Dále je zde požadavek na zdravější stravu bez glutamátů a modifikovaných škrobů.

10. Mimoškolní aktivity pořádané naší MŠ (besídka, dílnička, karneval, ...):...

Tab. 11: Účast a zájem o mimoškolní aktivity pořádané MŠ

Mimoškolní aktivity	Počet	Procenta %
vítají a většinou se účastní	20	83
vítají, ale většinou se neúčastní	3	13
jsou jim lhostejné	0	0
jiná možnost	1	8
Celkem	24	100

Graf č. 10: Účast a zájem o mimoškolní aktivity pořádané MŠ

Naprostá většina rodičů společné akce MŠ vítá a většinou se jich účastní (83%). Rodič, který zvolil variantu jiná možnost uvedl, že se o těchto akcích málokdy dozví, protože dítě vodí i vyzvedává z MŠ dědeček.

Otázka č. 15 pak zjišťuje vztahy mezi rodiči a zaměstnanci MŠ.

15. Vztahy mezi rodiči a zaměstnanci mateřské školy jsou:...

Tab. 12: Vztahy mezi rodiči a zaměstnanci MŠ z pohledu rodičů

Vztahy	Počet	Procenta %
přátelské	20	83
formální	3	13
napjaté	0	0
jiná možnost	1	4
Celkem	24	100

Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že 83% rodičů vnímá své vztahy se zaměstnanci MŠ jako přátelské, 13% je považuje za formální, jeden z rodičů označil jinou možnost s ko-

mentářem: „nelze říct paušálně, většinou přátelské, ale i formální, někdy mohou být i napjaté“.

Shrnutí k oblasti komunikace a spolupráce:

Nejoblíbenějším způsobem získávání informací se ukázaly informace zveřejňované na nástěnkách v šatnách tříd (58%) a rozhovory s učitelkami (42%). 17% rodičů upřednostňuje webové stránky školy, ale mají výhrady k jejich nedostatečné aktualizaci. Rozhovory s učitelkami se ukázaly zároveň jako nejpreferovanější formou komunikace (100%). Na 2. místě se v osmi případech objevily třídní schůzky a ve dvou případech telefonický rozhovor. Všichni rodiče se alespoň někdy účastní mimoškolních aktivit MŠ a vztahy mezi sebou a zaměstnanci MŠ hodnotí většina z nich jako přátelské.

Spokojenost dítěte

16. Myslíte si, že je Vaše dítě v MŠ spokojené?

Otázka byla polozavřená. Symbol / znamená počet stejných odpovědí.

a) ano – napište, podle čeho tak soudíte:

těší se do školky ////

s radostí vypráví zážitky

povídá, co všechno v MŠ dělali, chválí si pí učitelku, nosí nám domů svoje obrázky, kt. Namalovala

je spokojená a ráda chodí do školky

mé dítě rádo maluje, vyrábí, zpívá, tancuje, cvičí a v naší MŠ je mu to plně umožněno chodí tam rád

už nebrečí, když přijde do MŠ

jaro – podzim ano – miluje hru na zahradě – ve školce je spokojenější

Rád chodí si hrát s dětmi a na zahradu

Do MŠ se těší, baví ho hraní si a program MŠ

Ráno odchází do MŠ s úsměvem

Přichází ze školky plní dojmů, mají moc kamarádů

b) ne – napište, podle čeho tak soudíte:

nechce na zahradu, že si tam nemá s kým hrát

zima – nudí se na zahradě a je zmrzlé – doslova zase na zahradu tam nemáme co dělat

c) nevím: *většinou ano, občas si postěžuje, že ji Tomášek bije nebo že se s ní nikdo nekamarádí, ale do školky chodí ráda.*

Vždy mluví negativně a rád by byl doma. Ale zde tvoří a má kámoše.

Většina rodičů (88%) si myslí, že je jejich dítě v MŠ spokojené. Dva rodiče zvolili možnost a) i b) s komentářem u obou možností (v létě je dítě spokojené, protože si rádo hraje na zahradě MŠ, v zimě nespokojené, protože si nerado hraje na zahradě MŠ). Jeden rodič neví.

Shrnutí ke spokojenosti dětí:

Převážná většina rodičů si myslí, že je jejich dítě v MŠ spokojené. Soudí tak podle toho, že se dítě do MŠ těší, vypráví doma zážitky z MŠ, rádo si hraje na zahradě a s ostatními dětmi, nosí domů obrázky.

Očekávání rodičů od MŠ

Otázky č. 6, 11 a 17 zjišťovaly očekávání rodičů od MŠ. Otázky č. 6 a 11 byly otevřené.

6. Co očekáváte od mateřské školy ve vztahu k Vašemu dítěti? Napište volně.

Odpovědi na otázku:

Že se v dítěti budou nadále rozvíjet již získané schopnosti, bude se v něm budovat sociální vztah se svými vrstevníky a také autorita k učitelce

Aby vytvářela prostředí, kde bude rádo.

Individuální přístup

Aby zde dítě bylo spokojené, naučilo se žít v kolektivu, uznávat autoritu učitelky, aby mu byla poskytnuta možnost rozvíjet se po všech stránkách

Očekávám, že se mé dítě bude cítit v MŠ dobře, bude se do ní těšit nejen na kamarády, ale i za paní učitelkou, která se jim věnuje a učí je různým výtvarným technikám, hraje si s nimi, zpívá si s nimi a snaží se je zaujmout

Naučí se samostatnosti, spolupráci s ostatními dětmi,

Zajistí fyziologické potřeby, kolektiv dětí, něco nového se přiučit

Aby MŠ jednalo vždy v zájmu mého dítěte a ne jak je to pohodlnější pro zaměstnance MŠ

Nové znalosti a poznávání nových dětí

Kladný přístup k dětem

Spokojenost dítěte

Klidné prostředí, vzdělané pedagog. Pracovníky, více aktivit s rodiči, socializaci, zdravou stravu

Naučí se žít v kolektivu

Naučí se respektovat autority

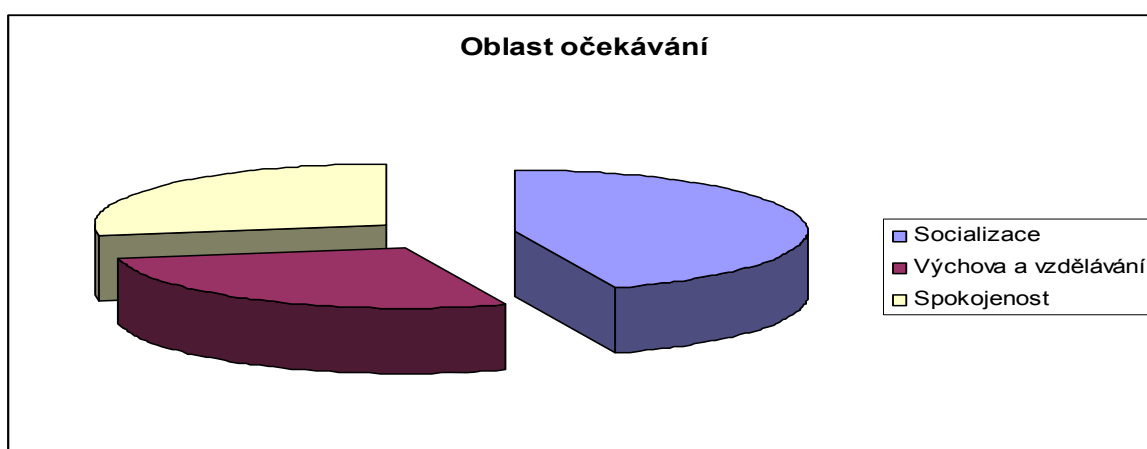
Seznámí se s ostatními dětmi a vytvoří si kamarádství

Při vyhodnocování otázky mi vyplynuly 3 hlavní kategorie: socializace, spokojenost, výchova a vzdělávání. Z nich jsem sestavila následující tabulku:

Tab. 13: Očekávání rodičů od MŠ

Oblast očekávání	Počet	Procenta %
Socializace	8	33
Výchova a vzdělávání	6	25
Spokojenost	5	21

Graf č. 11: Očekávání rodičů od MŠ

Nejvíce rodičů (33%) očekává, že v MŠ bude docházet k tzv. sekundární socializaci dítěte, tzn. že si dítě bude slovy rodičů: „budovat sociální vztah se svými vrstevníky“, „naučí se žít

v kolektivu“, „spolupracovat s ostatními dětmi“ a „uznávat autoritu učitelky“. 25% respondentů očekává od školky výchovu a vzdělávání svých dětí: „rozvíjet již získané schopnosti“, učit se „různým výtvarným technikám“, „samostatnosti“, „něco nového se přiučit“ atd. Pro spokojenost dítěte se vyslovilo 21% respondentů: „aby bylo spokojené“, „bude se cítit v MŠ dobře“, „aby (MŠ) vytvářela prostředí, kde bude rádo“. Další rodiče očekávají: *individuální a kladný přístup k dětem, zajištění jejich fyziologických potřeb, klidné prostředí, vzdělané pedagogické pracovníky, více aktivit s rodiči či zdravou stravu.*

11. Napište volně, co naši MŠ chybí a co byste zde rádi uvítali, popřípadě co se Vám nelíbí a rádi byste to změnili.

Odpovědi jsem přepsala do elektronické podoby:

Mrzí mě, když je venku počasí, že by člověk ani psa nevyhnal a děti z naší MŠ si jdou na hodinu a půl popř. dvě hodiny hrát na zahradu. Vím, že je třeba dodržovat zákon, ve kterém je stanovena minimální doba dítěte v MŠ strávená na „čerstvém vzduchu“, ale myslím si, že by bylo super, kdyby paní učitelky zachovávaly zdravý rozum a v takovém počasí šly s dětmi na procházku kolem školky na deset minut, aby se děti „vyvenčily“, a pak se s nimi vrátily do třídy a zpívaly a tančily.

(Bližší komunikace s pí učitelkami – některé umí – některé ne!)

Větší aktivita rodičů

Uvítala bych stravu vhodnou pro děti bez glutamátů, uzenin, s menším množstvím soli, nelíbí se mi rozdávání sladkostí dětem.

Některé kroužky v rámci MŠ – NJ, flétnička, výtvarka

Uvítala bych aktuální informace o MŠ na webových stránkách

Pohybové kroužky

Zvýšit dohled nad dětmi na zahradě – pomoci slabším dětem při řešení konfliktů se silnějšími. Individuální komunikace s dětmi. Větší kontrola propocených, počuraných a mokrých oděvů a ponožek.

MŠ je krásná s krásným zázemím pro děti. Jediné co mi vadí je to, že v zimním období místo procházek se děti válí na zahradě – což neprospívá jejich zdraví – zahrada je pro pěkné počasí

Pro naši MŠ bych ráda uvítala větší bazén pro teplé období

Kurz němčiny – pravidelný

Více kroužků

Nelíbí se mi nemocné děti v MŠ

Ne - spojování tříd

MŠ do 17 hod.

Jsme velmi spokojení, ale snad jen jedna věc – a to konkrétně – minulý týden – školní jídelna nevařila – místo složitěho obědvání obědů jinde – děti by si mohly přinést větší svačinu z domu, jít na výlet, ... věřím, že by to děti uvítaly a rodiče taky...

Jsem spokojená, jen když jsou smíšené věkové rozdíly ve třídě! A bylo mi vysvětleno, že by to paní učitelka nezvládala.

Při kategorizaci této otázky mi vyplynuly 3 hlavní oblasti: pobyt venku, kroužky a strava.

Pobyt venku: 2 z rodičů si myslí, že na zahradu MŠ by se mělo chodit pouze za „pěkného počasí“, další si přeje „zvýšit dohled nad dětmi“ a větší kontrolu stavu oblečení dětí.

Kroužky: 4 rodiče si přejí kroužky v rámci MŠ, např. němčinu, výtvaru, flétničku, pohybové kroužky.

Strava: 2 rodiče mají výhrady ke stravě v MŠ. Přáli by si stravu bez glutamátů, uzenin a modifikovaných škrobů, s menším množstvím soli. Další připomínky se týkaly aktualizace informací na webových stránkách školy, prodloužení otevírací doby MŠ do 17 hodin a nesouhlasu se spojováním tříd a s přítomností nemocných dětí v MŠ. 1 rodič přišel s návrhem jak vyřešit situaci, kdy z nějakého důvodu nevaří školní jídelna: přinést si svačiny a jít na výlet.

Otázka č. 17 zjišťovala, co má MŠ za úkol. Protože někteří z rodičů nevyužili škálu, ale pouze označili některou z odpovědí, rozhodla jsem se opět pro své účely převést otázku na výčtovou s možností 1 odpovědi.

17. Mateřská škola má za úkol: (Očíslujte následující výroky od 1 do 5 tak, že nejvýstižnější odpověď má číslo 1, nejméně výstižná číslo 5.)

a) postarat se o dítě v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání

b) pomoci dítěti nalézt a rozvíjet jeho dispozice v různých oblastech jeho osobnosti

c) pomoci rodině se vzděláváním a rozvojem sociálních dovedností dítěte potřebných k začlenění dítěte mezi děti stejného věku i do celé společnosti

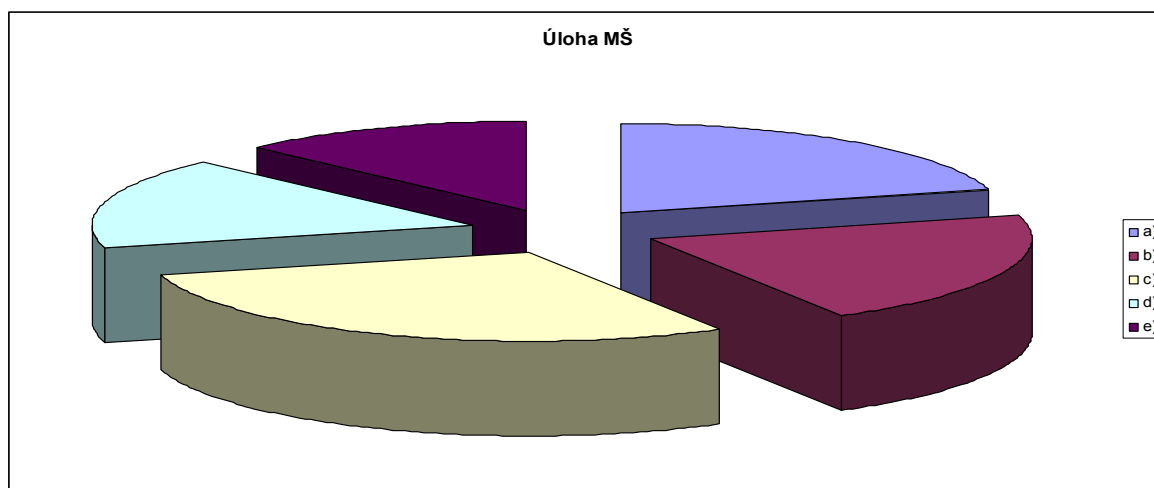
d) vybavit dítě užitečným vzděláním a celkovou způsobilostí k životu a soužití s lidmi, což bude ku prospěchu celé společnosti

e) jiná možnost – napište:

Tab. 14: Úloha MŠ z pohledu rodičů

Možnost	Počet	Procenta %
a)	5	21
b)	5	21
c)	7	29
d)	4	17
e)	3	12
Celkem	24	100

Graf č. 12: Úloha MŠ z pohledu rodičů

Nejvíce respondentů (29%) si myslí, že úkolem MŠ je pomoci rodině se vzděláváním a rozvojem sociálních dovedností dítěte potřebných k začlenění dítěte mezi děti stejného věku i do celé společnosti. Odpovědi a) postarat se o dítě v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání a b) pomoci dítěti nalézt a rozvíjet jeho dispozice v různých oblastech jeho osobnosti volilo shodně 21% rodičů. Vybavit dítě užitečným vzděláním a celkovou způsobilostí k životu a soužití s lidmi, což bude ku prospěchu celé společnosti by měla MŠ podle 17% rodičů. 12% rodičů si myslí, že MŠ má plnit všechny uvedené úlohy.

Shrnutí k očekávání rodičů od MŠ:

Rodiče očekávají, že se děti v MŠ naučí především vytvářet si a udržovat pěkné vztahy s vrstevníky, spolupracovat s nimi a naučí se současně respektovat autoritu - učitelku, která si s nimi bude hrát a rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti. Dále si přejí více kroužků v MŠ a zdravější stravu.

Učitelky

Otázky č. 12, 13 a 14 se týkají učitelek, jejich vztahu k dětem a jejich pracovní náplně.

12. Vztah učitelek k Vašemu dítěti hodnotíte jako:...**13. Vztah učitelek k ostatním dětem hodnotíte jako:...**

Otázky č. 12 a 13 jsem pro porovnání zpracovala do 1 tabulky:

Tab. 15: Vztah učitelek k dětem

Vztah učitelky:	k Vašemu dítěti	Procenta %	k ostatním dětem	Procenta %
kamarádský	21	88	19	79
formální	3	12	4	17
jiná možnost	0	0	1	4
Celkem	24	100	24	100

Většina rodičů považuje vztah učitelek k dětem za kamarádský jak u svého dítěte (88%), tak u ostatních dětí (79%).

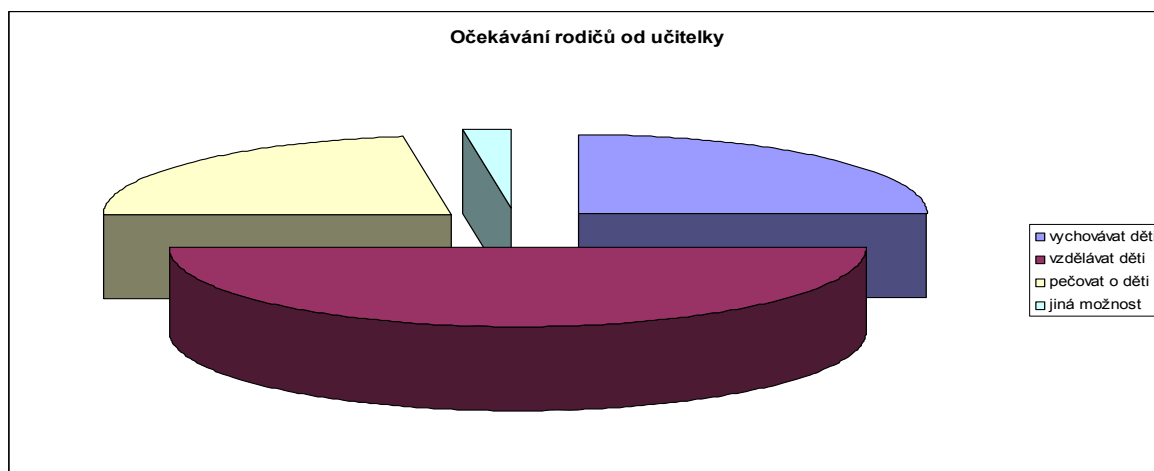
14. Učitelka má:...

Vzhledem k tomu, že hodně rodičů ne zvolilo pouze 1 možnost, jak bylo předpokladem, ale označili i více variant odpovědí, pro účely zpracování jsem otázku převedla na otázku s možností volby více odpovědí. 7 rodičů totiž označilo všechny možnosti a), b), c), 2 označili a) i b) a 1 rodič označil b) a d) současně.

Tab. 16: Očekávání rodičů od učitelky v oblasti výchovy, vzdělávání a péče

Očekávání	Počet	Procenta %
vychovávat děti	11	46
vzdělávat děti	22	92
pečovat o děti	10	42
jiná možnost	1	4

Graf č. 13: Očekávání rodičů od učitelky v oblasti výchovy, vzdělávání a péče

Z grafického znázornění je patrné, že rodiče očekávají od učitelky, že bude děti především vzdělávat (92%). Že by měla učitelka děti také vychovávat si myslí 46% a péči o děti očekává 42% rodičů. Sedm rodičů (29%) uvedlo, že učitelka by se měla věnovat dětem ve všech těchto oblastech, jeden z nich ještě připsal: „pozorovat děti, všimát si jejich pokroků“. Dva rodiče (8%) označili současně výchovu a vzdělávání. Jiný rodič soudí, že vychovávat děti by měli rodiče.

Shrnutí ke kategorii učitelky:

Rodiče hodnotí vztah učitelek k dětem v převážné většině jako kamarádský. Podle rodičů by měla učitelka děti především vzdělávat, necelá polovina si myslí, že by je měla učitelka i vychovávat a pečovat o ně.

Dotazníky pro učitelky

Program MŠ

Otázky č. 1 a 2 zjišťují spokojenost učitelek s nastavením denního programu a ŠVP. Výsledky porovnáváme v následující tabulce:

Tab. 17: Spokojenost učitelek se ŠVP a denním programem MŠ

Spokojenost	ŠVP	Denní program
vyhovuje	6 (67%)	6 (67%)
výhrady	3 (33%)	3 (33%)
nevyhovuje	0 (0%)	0 (0%)
jiná možnost	0 (0%)	0 (0%)

Z tabulky vidíme, že ŠVP i denní program v podstatě vyhovuje všem učitelkám, některé však k nim mají výhrady (33%).

Tab. 18: Zájem učitelek o konání třídních schůzek

Četnost	Počet	Procenta %
1x ročně	4	45
1x za pololetí	3	33
každé čtvrtletí	1	11
1x měsíčně	0	0
jinak	1	11

Výhrady k dennímu programu se týkaly „přílišného tlaku na dodržování časového harmonogramu“, častého spojování tříd, dále byla zmíněna „skupinová práce“, „pohybové aktivity všech dětí“ a vhodnost příchodu dětí do MŠ před 8:15.

Shrnutí k programu MŠ:

ŠVP i denní program MŠ vyhovuje v podstatě všem učitelkám, 3 z nich však k němu mají určité výhrady.

Komunikace a spolupráce rodičů a učitelek MŠ

Do této oblasti jsem zařadila otázky č. 4 – 10 a otázku č. 15. Otázky č. 8, 9 a 15 byly otevřené, proto jsem je nejprve převedla do elektronické podoby a následně kategorizovala.

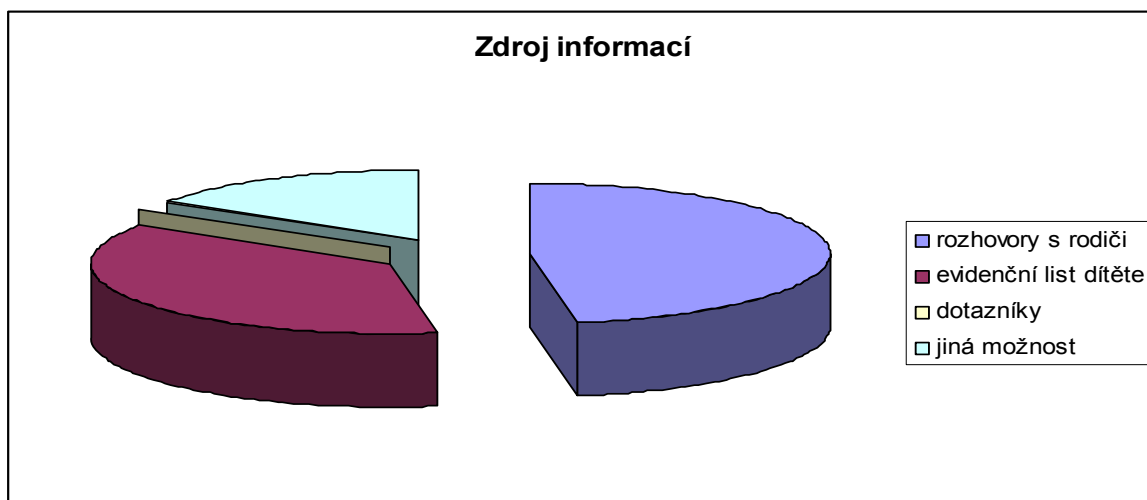
4. Jakým způsobem získáváte informace o dítěti a jeho rodině (označte všechny možnosti)?

Tab. 19: Zdroje informací o dítěti a jeho rodině

Zdroj informací	Počet	Procenta %
rozhovory s rodiči	9	100
evidenční list dítěte	7	78
dotazníky	0	
jiná možnost	3	33

Graf č. 14: Zdroje informací o dítěti a jeho rodině

Všechny učitelky získávají informace o dítěti především rozhovory s rodiči, dále z evidenčních listů dítěte, které vyplňují rodiče při zahájení školní docházky dítěte, další učitelky uvedly jako zdroj informací zprávy od specialistů (PPP, SPC, aj.), informace zjištěné při zápisu dítěte a informace přímo od dítěte.

5. Třídní schůzky by se měly konat přibližně:

Odpověď na tuto otázku ukazuje následující tabulka.

Tab. 20: Zájem učitelek o třídní schůzky

Frekvence	Počet	Procenta %
1x ročně	4	45
2x ročně	3	33
každé čtvrtletí	1	11
1x měsíčně	0	0
jinak	1	11

45% učitelek si myslí, že třídní schůzky stačí 1x ročně, polovina z nich připsala komentář, že je to z důvodu malé účasti rodičů. Dalších 33% učitelek by uvítalo třídní schůzky 2x do roka. Zbýlých 22% tvoří dvě učitelky, z nichž jedna si přeje schůzky každé čtvrtletí a druhá by je konala „podle potřeby třídy“.

6. Které formě komunikace s rodiči dáváte přednost?

Otázka byla škálovací. Tři učitelky ale nesprávně označily odpovědi. Po převedení na otázku s možností jedné odpovědi, kdy č. 1 na škále = označená možnost, jsme zjistili, že všechny učitelky preferují individuální rozhovory s rodiči. Podle škálovaných odpovědí

následují třídní schůzky, které na 2. místo daly čtyři učitelky (další čísla přiřazená ke třídním schůzkám byla 3 a 5) a telefonní rozhovor měl přiřazený čtyři třetí místa a dvě druhá.

7. *Vztahy mezi rodiči a zaměstnanci MŠ jsou: ...*

Ze získaných dat jsme sestavili následující tabulku:

Tab. 21: Vztahy mezi rodiči a zaměstnanci MŠ

Vztahy	Počet	Procenta %
přátelské	7	78
formální	5	56
napjaté	0	0
jiná možnost	0	0

Sedm učitelek (78%) hodnotí vztahy mezi rodiči a zaměstnanci jako přátelské, pět učitelek (56%) jako formální. Některé učitelky zvolily obě možnosti.

8. *Co očekáváte od rodičů dětí navštěvujících MŠ? Napište volně.*

Symbol / uvedený za určitým vyjádřením označuje počet stejných odpovědí.

Respektování školního řádu, vzájemnou spolupráci, dobré vztahy, informovanost

Férové jednání, vstřícnost ///, řešení problémů, nepomlouvání mimo MŠ

Aby si nemysleli, že nějakým způsobem jsme na jejich dítě vysazeni

Dobré naladění, aktivní přístup

Spolupráci. Poskytnutí informací o dítěti. Jedná se o důležité informace k tomu, aby byl pobyt v MŠ pro dítě příjemný a dítě se lépe adaptovalo

Důvěru – to, co dělám myslím dobře a je to v zájmu dětí a odpovídá aktuální situaci

Otevřenost v komunikaci, spolupráci při společných akcích s dětmi. Pomoc při organizaci náročnějších programů (školní karneval, výlet). Empatii k naší práci

Porovnáním odpovědí vzešly dvě hlavní kategorie: spolupráce a důvěra.

Spolupráce: tři učitelky přímo zmiňují, že očekávají od rodičů spolupráci („vzájemnou spolupráci“, „spolupráci při společných akcích“, „pomoc při organizaci náročnějších programů (školní karneval, výlet)“. Jedna učitelka očekává „aktivní přístup“ rodičů. Do této kategorie lze zařadit i **vstřícnost**, kterou zde zmínily tři učitelky.

Důvěra: „to co dělám, myslím dobře a je to v zájmu dětí a odpovídá aktuální situaci“, „aby si nemysleli, že nějakým způsobem jsme na jejich dítě vysazení“.

Učitelky očekávají od rodičů zejména vstřícnost, spolupráci a důvěru, ale také férové jednání, otevřenost, empatii, dobré vztahy i dobré naladění, okamžité řešení vzniklých problémů („nepomlouvá mimo MŠ“).

9. Jak se rodiče aktivně podílejí na dění v MŠ? Napište volně.

Zde jsou přepsané odpovědi:

Brigáda, účast rodičů na pracovním odpoledni, přinesení pomůcky z domu

Sponzorské dary, společné akce rodiče - děti

Navštěvují dílny MŠ

Nabízejí návštěvu svého zaměstnání

Pořádají v galerii akce, kterých se můžou děti zúčastnit

Nosí do MŠ ukázat své domácí mazlíčky

Účastní se akcí pořádaných pro děti, případně maminky napečou nějaké dobroty pro děti

Rodiče dle mého názoru jeví malý zájem o dění dětí v MŠ. Stále je MŠ přijímána jako ústav pro hlídání dětí

Vyplývala mi z nich jedna hlavní kategorie a to:

společné aktivity MŠ, rodičů a dětí, které zmínily čtyři učitelky. Dále podle učitelek rodiče nabízejí návštěvu svého zaměstnání, poskytují sponzorské dary, maminky a babičky obstarávají občerstvení na karneval apod. Rodiče také nosí do MŠ ukázat své domácí mazlíčky či pořádají v místní galerii akce pro děti. Jedna učitelka si myslí, že rodiče „jeví malý zájem o dění v MŠ. Stále je MŠ přijímána jako ústav pro hlídání dětí.“

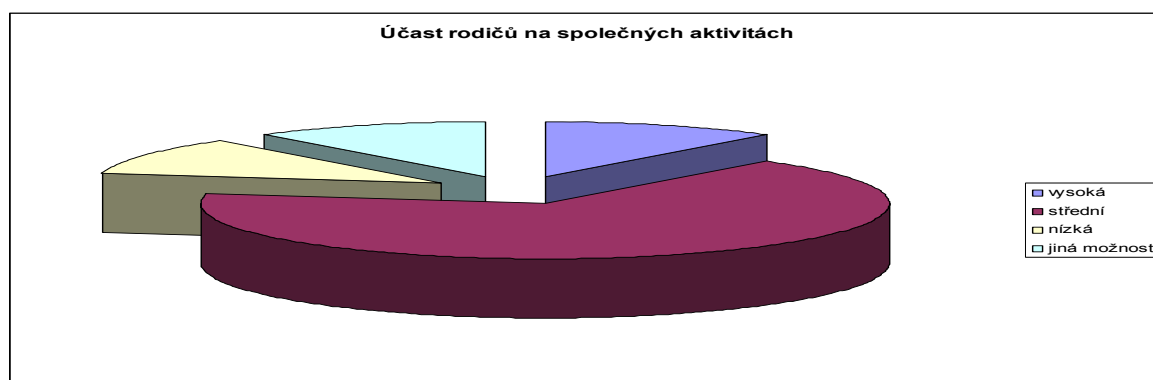
10. Jaká je účast rodičů na mimoškolních aktivitách Vaší MŠ (besídka, dílničky, karneval, ...)?

Účast rodičů na mimoškolních aktivitách MŠ ukazuje tato tabulka:

Tab. 22: Účast rodičů na mimoškolních aktivitách MŠ

Účast	Počet	Procenta %
vysoká	1	11
střední	6	67
nízká	1	11
jiná možnost	1	11

Graf č. 15: Účast rodičů na mimoškolních aktivitách MŠ

Z tabulky a grafu je patrné, že většina učitelek (67%) považuje účast rodičů na mimoškolních aktivitách MŠ za střední. Jedna učitelka se vyjádřila, že na karnevalech je účast vysoká, ale na besídkách střední. Další učitelka vidí účast rodičů jako vysokou, jiná jako nízkou.

11. Jakou další společnou aktivitu(y) na upevnění vztahu MŠ – rodina byste ve Vaší MŠ uvítala? Napište volně.

Symbol / znamená počet stejných výroků. Odpovědi:

Dostatek akcí /////

Možnost rodičů zapojit se do výchovně-vzdělávacího programu. Příklad: Návštěva kadeřnice – předvede své umění. Návštěva hudebníka – předvede hru na nástroj apod.

Většina učitelek je přesvědčená, že MŠ organizuje pro rodiče a jejich děti dostatek aktivit.

15. Napište volně konkrétní návrhy na zlepšení spolupráce MŠ a rodiny.

Odpovědi na otázku:

V dnešní uspěchané době jsem ráda, že je aktivita rodičů alespoň taková, jaká je

Aktivní účast na akcích MŠ – spolupřádání, rodiče pořadatelé

Větší sebevědomí pedagogům, větší respekt od rodičů

Nevím, momentálně mám pocit že jsem opatrovnice a služka, která má vyhovět jen dětem a rodičům, vlastní názor a zkušenost se neřádá

Zřízení individuálních konzultací s učitelkou pro rodiče

Více učitelek ve třídě – čas pro komunikaci s rodiči přímo v případě aktuálního problému

Ze získaných dat mi vyplynuly kategorie: respekt od rodičů, komunikace.

Respekt od rodičů: jsem nazvala podle stejně znějícího výroku. Jedna z učitelek to vyjadřuje slovy „vlastní názor a zkušenost se neřádá“, další učitelka si přeje „větší sebevědomí pedagogům“, což s jejich respektováním souvisí.

Komunikace: zde se hodí jak výrok „vlastní názor a zkušenost se neřádá“, tak přání zavést pro rodiče individuální konzultace s učitelkou a získat více času pro komunikaci s rodiči zvýšením počtu učitelek ve třídě.

Shrnutí k oblasti komunikace a spolupráce rodičů a učitelek MŠ:

Shrnutím této oblasti jsme přišli k následujícím závěrům: Informace získávají učitelky zejména rozhovory s rodiči, dále z evidenčních listů dítěte, ze zpráv od specialistů (PPP, SPC, aj.), při zápisu dítěte a v neposlední řadě přímo od dítěte. Individuální hovory patří také k nejpreferovanějším formám komunikace, hned po nich následují třídní schůzky, přestože 45% učitelek se domnívá, že třídní schůzky jsou dostačující pouze 1x ročně. Rozumný se zdá návrh „podle potřeby třídy“.

Vztahy mezi rodiči a zaměstnanci jsou podle učitelek většinou přátelské, s některými z nich formální. Učitelky očekávají od rodičů zejména vstřícnost, spolupráci a důvěru, ale také férové jednání, otevřenost, empatii, dobré vztahy i dobré naladění, řešení problémů přímo na místě bez zbytečného pomlouvání. Spolupráce s rodiči je vnímána zejména jako poměrně vysoká účast na dostatečném množství společných aktivit rodin a MŠ, kdy rodiče pomáhají s občerstvením nebo přispějí na odměny pro děti či nabídnout jiné sponzorské dary.

Nabídka MŠ

Otázky 12 a 13 odpovídají na to, co by měla dětem MŠ nabízet.

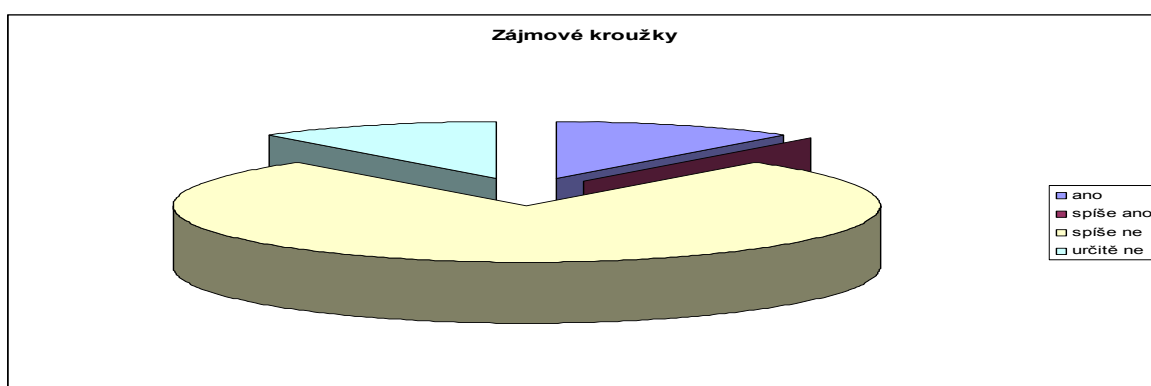
12. Jste pro zřizování zájmových kroužků v MŠ?

Názor učitelek na zřizování zájmových kroužků v MŠ ukazuje následující tabulka:

Tab. 23: Názor učitelek na zřizování zájmových kroužků v MŠ

Zájem	Počet	Procenta %
ano	1	11
spíše ano	0	0
spíše ne	7	78
určitě ne	1	11

Graf č. 16: Názor učitelek na zřizování zájmových kroužků v MŠ

Z tabulky a grafu vyplývá, že většina učitelek je spíše proti zřizování zájmových kroužků v MŠ. Jedna z nich to okomentovala: „narušuje to harmonogram MŠ“.

13. Co by měla MŠ poskytnout všem dětem? Napište volně.

Odpovědi jsem přepsala do elektronické formy:

Možnost přátelského ovzduší s nastolenými pravidly režimu dne

Svobodu ve vlastním projevu, prostor pro realizaci svých nápadů, hodně podnětů pro hru, klidné a příjemné prostředí

Logopedického pedagoga

Pocit řádu

Výchovu ke slušnosti, ohleduplnosti, úctě k dospělým – vědomosti získají během života, slušné chování bohužel upadá

Možnost všeobecného rozvoje, více individuálního přístupu k dětem, což není bohužel možné vzhledem k počtu dětí ve třídách na jednu učitelku

Školka by měla doplňovat rodinnou výchovu, poskytnout dítěti vstřícný přístup, bezpečné prostředí

Z odpovědí jsem vytvořila dvě hlavní kategorie: řád a prostředí.

Řád: děti by měly mít „*nastolená pravidla režimu dne*“ a „*pocit řádu*“.

Prostředí: by mělo být přátelské, klidné, příjemné a bezpečné.

MŠ by měla podle učitelek dětem nabídnout zejména klidné, příjemné a bezpečné prostředí, přátelskou atmosféru s nastolenými pravidly, možnost všeobecného rozvoje, vstřícný a individuální přístup a logopedického pedagoga. Měla by doplňovat rodinnou výchovu a vést děti ke slušnosti, ohleduplnosti a úctě k dospělým.

14. Chtěla byste ve Vaší MŠ něco změnit?

Z odpovědí byla sestavena následující tabulka:

Tab. 24: Potřeba něco změnit

Změna	Počet	Procenta %
ano	6	67
ne	3	33
nevím	0	0

Většina učitelek (67%) by ráda něco změnila. Přejí si např. rozdělit třídy podle věku dětí, zřízení třídy předškoláků, vytvoření samostatných koutů pro děti či zlepšení spolupráce se školní jídelnou.

15. Napište volně konkrétní návrhy na zlepšení spolupráce MŠ a rodiny.

Při vyhodnocování této otázky vznikly dvě hlavní kategorie a to **respekt a komunikace**. S respektem souvisí požadavek na „*větší sebevědomí pedagogům*“ i pocit, že „*vlastní názor a zkušenost se nežádá*“. Jedna učitelka píše, že je ráda, že v dnešní hektické době je ráda, že aktivita rodičů je aspoň na takové úrovni, na jaké je. Komunikace se týká návrh na zřízení individuálních konzultací a více učitelek ve třídě pro možnost komunikace s rodičem v případě aktuálního problému.

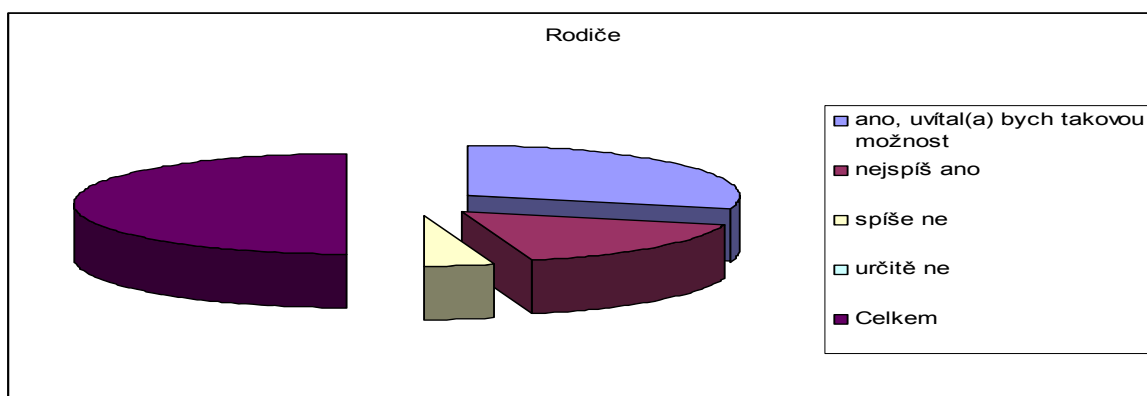
Porovnání některých dat získaných dotazníky

K porovnání údajů týkajících se zájmu rodičů a učitelek o Den otevřených dveří slouží tato tabulka a grafy č. 17 a 18.

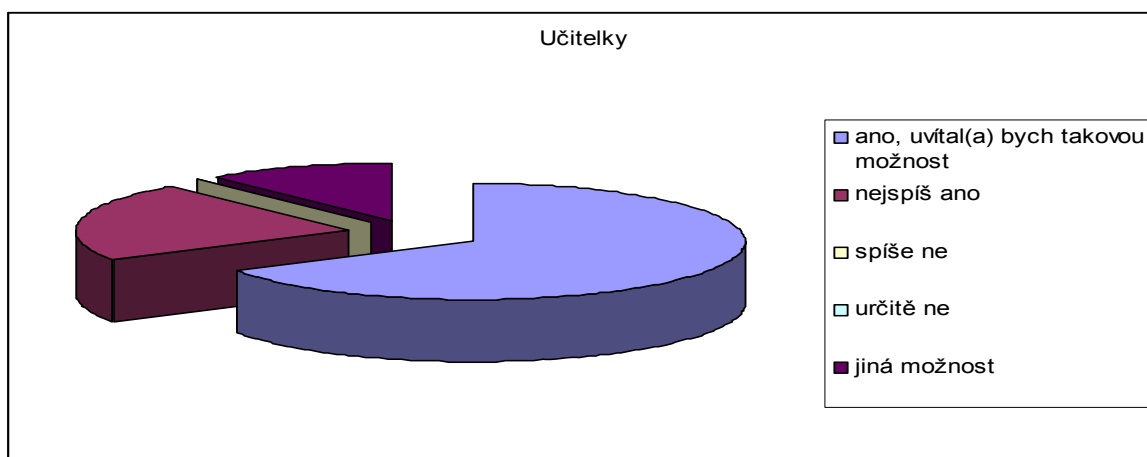
Tab. 25: Zájem rodičů a učitelek o Den otevřených dveří

Zájem	Rodiče	Učitelky
ano, uvítal(a) bych takovou možnost	14 (59)	6 (67%)
nejspíš ano	8 (33)	2 (22%)
spíše ne	2 (8%)	0 (0%)
určitě ne	0 (0%)	0 (0%)
jiná možnost	x	1 (11%)
Celkem	24 (100%)	9 (100%)

Graf č. 17: Zájem rodičů o Den otevřených dveří

Graf č. 18: Zájem učitelek o Den otevřených dveří

Z grafického znázornění vyplývá, že od o Den otevřených dveří by měla zájem nadpoloviční většina rodičů i učitelek.

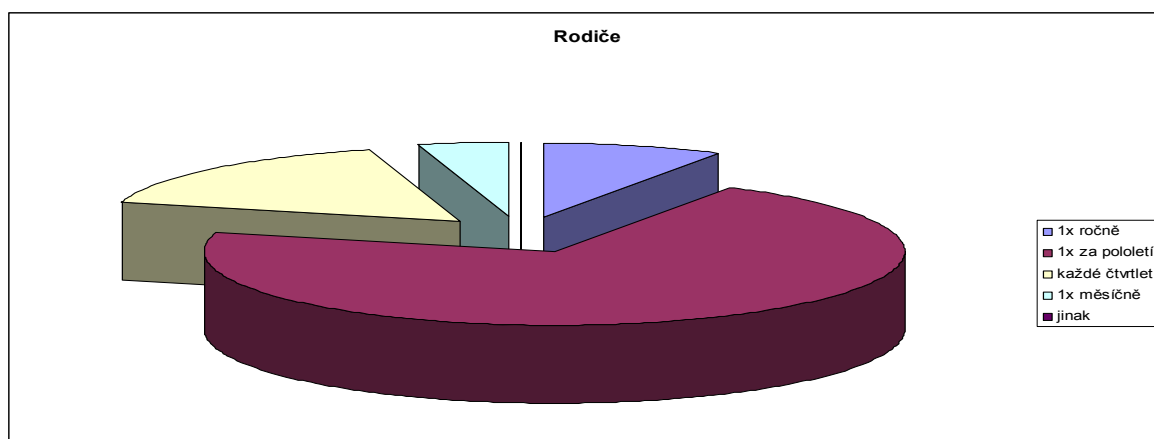
Následující tabulka a k ní vytvořené grafy porovnávají, jak často by se podle rodičů a učitelek měly konat třídní schůzky.

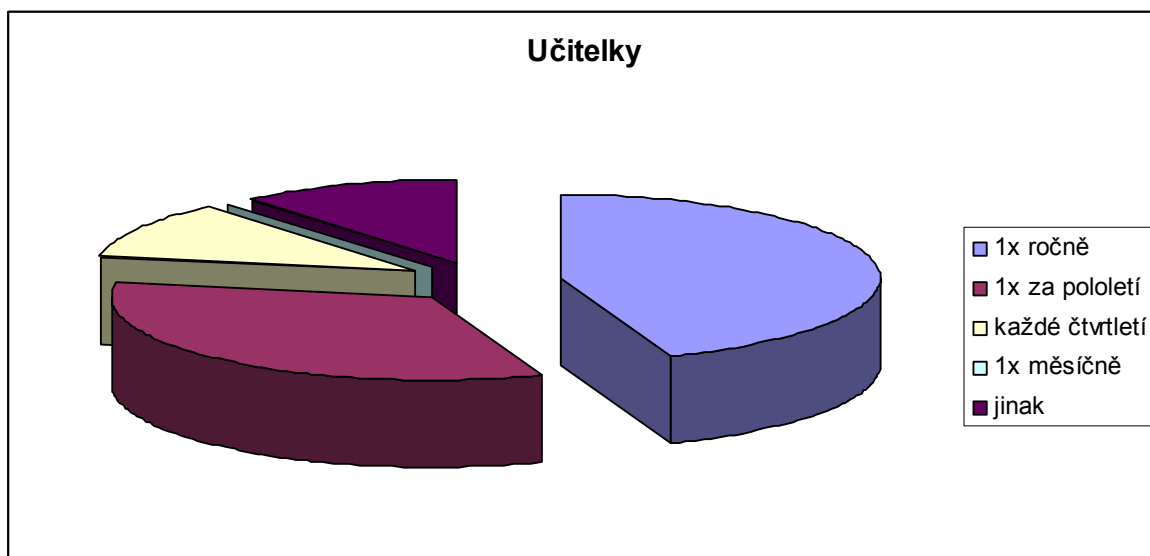
Tab. 26: Zájem rodičů a učitelek o konání třídních schůzek

Četnost	Rodiče	Učitelky
1x ročně	2 (8%)	4 (45%)
1x za pololetí	17 (71%)	3 (33%)
každé čtvrtletí	4 (17%)	1 (11%)
1x měsíčně	4%	0 (0%)
jinak	0 (0%)	1 (11%)
Celkem	24	100

Graf č. 19: Zájem rodičů o konání třídních schůzek

Graf č. 20: Zájem učitelek o konání třídních schůzek

Většina rodičů (71%) by si přála třídní schůzky 1x za pololetí, naproti tomu většina učitelů (45%) si myslí, že 1x ročně třídní schůzky stačí. Pro konání třídních schůzek 1x za pololetí je jen 33% dotázaných učitelů. Zdůvodňují to malou účastí rodičů.

Shrnutí ke kvantitativní části výzkumu

Na základě údajů zjištěných dotazníkovým šetřením jsme ověřovali stanovené hypotézy.

H1: Předpokládáme, že pokud rodiče zařadili své děti do MŠ, tak očekávají výchovu, vzdělávání a péči ve smyslu cílů ŠVP, resp. programu Kurikulum podpory zdraví RVP PV, z nichž ŠVP vychází.

Hypotézu H1 jsme ověřovali otázkami č. 2, 3 a 6 v dotazníku pro rodiče. Z odpovědí rodičů vyplývá, že mají malé povědomí o obsahu a cílech ŠVP. Pouze tři rodiče, což jsou 4 % z dotazovaných, odpovědělo správně, že důležité jsou všechny jmenované oblasti. Podobné je to u důležitosti jednotlivých částí denního programu MŠ, kterou jim rodiče přisuzují. Ani jeden z rodičů nezvolil možnost, že důležité jsou všechny jeho části, což by byla podle obsahu ŠVP správná odpověď. Z odpovědí na otázku č. 6 jsme zjistili, že očekávání rodičů se dotýkají všech oblastí ŠVP s výjimkou přirozených potřeb rodičů a zaměstnanců. O těch zde není ani zmínka a z odpovědí na otázku č. 2 je patrné, že si rodiče nemyslí, že ŠVP by tyto oblasti podporoval.

Z výše uvedených důvodů **zamítáme hypotézu H1.**

H2: Předpokládáme, že učitelky očekávají od výchovy, vzdělávání a péče o děti smysluplnost ŠVP, spokojenost dětí a dobrou spolupráci s rodiči.

Hypotézu H2 jsme ověřovali pomocí otázek 1, 8 a 13. Z toho, že ŠVP všem učitelkám vyhovuje lze soudit, že je smysluplný. Na očekávání spokojenosti dětí ukazuje otázka č. 13, kde se učitelky vyjadřují, že MŠ by měla dětem poskytnout svobodu v jejich projevu, prostor pro realizaci jejich nápadů, hodně podnětů pro hru klidné, příjemné a bezpečné prostředí, vstřícný a individuální přístup. Na to, že učitelky očekávají od rodičů spolupráci poukazují odpovědi na otázku č. 8.

Z těchto důvodů **přijímáme hypotézu H2.**

H3: Předpokládáme, že pokud rodiče svěří své děti učitelkám, tak očekávají korektní vztah k jejich dětem.

Hypotézu H3 jsme ověřovali otázkami č. 6, 12 a 13. Z odpovědí rodičů na tyto otázky vyplývá, že očekávají, že se dítě bude v MŠ cítit dobře, bude zde spokojené, na učitelku se bude těšit a uznávat její autoritu, učitelka se mu bude věnovat a mít k němu kladný vztah. Slovy jednoho z rodičů: očekávám, „*aby MŠ jednala vždy v zájmu mého dítěte*“. Na korektnost vztahu ukazují i otázky 12 a 13, kdy rodiče hodnotí reálné vztahy učitelek k dětem většinou jako přátelské.

Přijímáme hypotézu H3.

H4: Předpokládáme, že učitelky očekávají od rodičů zájem o své děti, zájem o dění ve školce a zájem o spolupráci s MŠ.

Hypotézu H4 ověřujeme pomocí otázky 8, k doplnění slouží otázky 9, 10. Zájem o děti, dění v MŠ i spolupráci rodičů s MŠ lze vyvodit z jejich zájmu o společné aktivity pořádané MŠ. Účast na nich je podle učitelek střední. Z odpovědí na otázku č. 8 vyplývá, že učitelky očekávají od rodičů informovanost (zájem o děti a dění v MŠ) a zejména spolupráci, která se v odpovědích objevovala nejčastěji.

Na základě zjištěných údajů **přijímáme hypotézu H4.**

H5: Předpokládáme, že pokud mají rodiče výhrady ke spolupráci s MŠ, navrhnou také způsoby řešení problému.

Hypotézu H5 ověřujeme pomocí otázek 11 a 18. Rodiče, kteří vyjadřují svou nespokojenost s pobytem dětí na zahradě za „špatného počasí“ navrhnou řešení této situace: chodit s dětmi na procházky, lépe kontrolovat stav oblečení dětí za těchto zhoršených podmínek. Rodiče také přicházejí s návrhy na zlepšení komunikace (aktualizace webových stránek, používání e-mailu k informování rodičů o dění v MŠ, ...).

Přijímáme hypotézu H5.

5.2 Zpracování a vyhodnocení kvalitativní části výzkumu

Rozhovory jsem psala přímo do notebooku, takže jsem opravila pouze chyby vzniklé při rychlém zaznamenávání rozhovorů. Každému z respondentů jsem přidělila písmeno podle skupiny (R – rodiče, U – učitelky) a číslo (podle pořadí získávaných rozhovorů). K jednotlivým otázkám jsem si pak přepsala všechny odpovědi pro větší přehled a snadnější kódo-

vání. Veškerá data získaná z polostrukturovaných rozhovorů jsem dále zpracovávala technikou otevřeného kódování. Odpovědi na jednotlivé otázky jsem si několikrát pozorně přečetla a vybrala z nich opakující se stěžejní informace, jejichž slučováním jsem vytvořila jednotlivé kategorie. Slučovala jsem tak pojmy – kódy, které se zdály příslušet ke stejnému jevu (Švaříček, 2007, s. 221).

V závorkách jsou uvedeny mé poznámky.

1. Co poskytuje naše MŠ dětem v oblasti výchovy?

R1: Každé oddělení MŠ má svá hraná pravidla, kterými dětem přibližuje správné zásady chování. Je to asi pro děti nejlepší forma, jak to pochopit.

R2: Naší Klárce školka hodně prospívá. Naučí se komunikovat, samostatnosti a společenské chování – co se týče zdravení a vůbec.

R3: Hygienické návyky, režim.

R4: Že je v té školce k něčemu vedou učitelky, jak se mají chovat, to je asi nejdůležitější v té školce, co tam s těma děckama dělají.

R5: Naučí se chovat ve společnosti, poskytuje nové vztahy, kamarády, rozvoj dovedností, klidné, čisté prostředí.

Shrnutí R:

Z pohledu rodičů MŠ přispívá k socializaci dítěte. Děti se učí komunikovat, dodržovat určitá pravidla a zásady správného chování, získají zde nové kamarády.

U1: Všeestrannou výchovu.

U2: Celý výchovně-vzdělávací proces vychází z požadavků rámcového vzdělávacího programu a zaměstnanci mateřské školy se snaží být příkladem správného chování lidí ve společnosti.

U3: Já osobně se z nich snažím vychovat slušné lidi, takové jako neagresivní a spíš jako takové, co se dokážou dohodnout, než by prosazovali své ego. Ale nevím, jestli to poskytuje celá školka.

Shrnutí U:

Z pohledu učitelek MŠ poskytuje všeestrannou výchovu vycházející z požadavků RVP s důrazem na výchovu ke slušnosti a lásce k lidem.

2. Co by měla poskytovat MŠ dětem v oblasti výchovy?

R1: Zásady slušného chování – poprosit, poděkovat, pozdravit...prostě základy, které by měl znát a používat každý člověk.

R2: Jsme spokojeni s tím, jak to je.

R3: Režim, upevňovat správné návyky, usměrňovat chování dětí v kolektivu a tak.

R4: Že by se měly slušně chovat, neměli by na sebe být hubatí, sprostí, ani k rodičům, ta dnešní mládež je hrozná. Aby učitelky říkaly, že nesmí nadávat rodičům.

R5: Psycholožku, logopedii.

Shrnutí R:

Podle rodičů by se měly děti v MŠ učit zásady slušného chování a zvykat si na určitý režim. Také by zde měli být k dispozici odborníci z oblasti psychologie a logopedie.

U1: Vést děti k řádu.

U2: Měla by vycházet z rámcového vzdělávacího programu, ale především by měla vycházet z potřeb dětí – co je zajímá, co je baví, jaké jsou jejich schopnosti a dovednosti, protože co je baví, u toho se budou nejlíp učit.

U3: Já si myslím, že by školka měla poskytovat - já bych měla poskytovat - děckovi víc prostoru nato, aby mohlo být jenom se mnou ono v kontaktu, když to potřebuje a na to já prostor nemám, možná je to moje chyba nebo to nedokážu, neslyšet to, co vidím a slyším dokola. Mám pocit, že to děcko je tady jako anonym, su tady, ale su v davu. Ne tady tu chvíli jenom pro mě. V tom okamžiku, kdy ten někdo dojde, protože to potřebuje, já tady pro něho nejsu, protože nemám čas. S těma lepím, s těma stříhám, s těma nevím co, tak na to nemám čas. Víc by mi vyhovovaly řízené činnosti. Pak bych na ty děti individuálně měla víc času.

Shrnutí U:

Podle učitelek by měla MŠ vést děti k řádu, vycházet z RVP a zejména z potřeb dětí a poskytovat více prostoru na individuální práci s dítětem.

3. Co poskytuje naše MŠ dětem v oblasti vzdělávání?

R1: Nabízí různé kroužky: jazykové, taneční, divadelní apod. Je možnost využít taky logopedie. Přípravuje dostatečně děti i na přestup do ZŠ.

R2: Učit se tvary, barvy a takové věci by se měly děti učit ve školce i doma. Učí se tu písničky, básničky, hrát si s dětmi...

R3: Děti se učí písničky, říkanky, kreslení, rozvoj jemné motoriky.

R4. S. se naučila malovat, zpívat, básničky vykládat, pomáhat těm nejmenším dětem, co tam jsou.

R5: Angličtinu, němčinu, Yamahu, divadlo a různou kulturu, plavání.

Shrnutí R:

V MŠ se podle rodičů děti učí zejména básničky, písničky, malují, rozvíjejí si zde jemnou motoriku, učí se pomáhat mladším dětem, učí se barvy, tvary apod. a připravují se na vstup do ZŠ. Navíc jim MŠ nabízí různé kroužky, kulturu a služby logopedky.

U1: Naše škola podporuje děti ke zdravému životnímu stylu.

U2: Má snahu vycházet z rámcového vzdělávacího programu, ale často výchovně-vzdělávací proces nevychází z individuálních potřeb dětí, ale z toho, co si učitelky myslí, že je správné.

U3: Snažím se jim v oblasti vzdělávání poskytnout maximum co můžu, ale mám pocit, že je v tom chaos. Vzhledem k tomu, že někdo nemusí, někdo nechce atd. Pak když děláme něco jiného, tak ten neví proč, protože v pondělí se mu nechtělo, tak neví, o co jde.

Ted si něco nakreslíme, protože včera jsme si na to hráli, dnes si na to zacvičíme, teď si uděláme pracovní list, jak to sluníčko na ně svítí, ... Proto nemám čas si s nimi hrát, protože ty úkoly, které máme plnit, nesmím udělat v řízené činnosti, chodí jeden po druhém s tím, že chtějí něco vyrábět a já pak nemám čas.

Shrnutí U:

MŠ vychází z RVP a vede děti ke zdravému životnímu stylu. Podle jedné učitelky se málo soustředí na individuální potřeby dětí. Další učitelka se snaží poskytnout maximum, z důvodu velkého počtu dětí ve třídě a snahy o minimum řízené činnosti (požaduje RVP) však má pocit, že se jí to nedaří.

4. Co by měla poskytovat MŠ v oblasti vzdělávání?

R1: Myslím, že vše je na maximální úrovni.

R2: Zase, jsme spokojeni s tím, jak to tady je.

R3: Stejně, co poskytuje.

R4: Mě nic nenapadá (k tomu, co už řekla), budou to potřebovat ve škole.

R5: Hru na flétnu, více výletů, více pobývat v přírodě, jezdit do ZOO, chodit po okolí, na zámek.

Shrnutí R:

Většina rodičů je se vzděláváním v MŠ spokojena. R5 by si přál hru na flétnu, více výletů a pobytu v přírodě.

U1: Byla bych pro exkurze a třeba i několikadenní pobyt – výlet dětí v přírodě.

U2: Učit děti správnému chování, zvnitřnit si normy požadované dnešní společností, rozvíjet děti ve všech oblastech.

U3: Všeobecný základní přehled o věcech, se kterými se děti setkávají ve svém životě při svých činnostech. Je jim na prd, jestli je to trojúhelník, čtverec atd., když řeknou: „já, já mám berušku!“, ale neví o berušce nic, nebo pán vylovil žabičku, ale oni neví, že to je ropucha.

Shrnutí U3:

MŠ by podle učitelek měla vést děti ke správnému chování, rozvíjet je ve všech oblastech, aby získaly všeobecný základní přehled o věcech týkajících se bezprostředně jejich každodenního života. U1 by uvítala exkurze a několikadenní pobyty dětí v přírodě.

5. Co poskytuje naše MŠ v oblasti péče o děti?

R1: Děti jsou v krásném, čistém prostředí, které jim zkrášluje nejen obrázky, barvičky, ale mají taky hezké sociální prostředí a vše je dobře přístupné. Vše je tak, aby se cítily co nejlépe.

R2: Myslím, že péče je tady dobrá. O děti je pěkně postaráno.

Strava je zdravější, než bych dala já, celozrnné rohlíky a podobně.

R3: Všecko, co je potřeba.

R4: Co se mi líbí, že když děcka spadnou na té zahradě, tak se jim učitelky věnují, jestli se jim něco nestalo, když se něco stane, tak jsou ochotné, zavolají rodičům apod.

R5: Vhodnou provozní dobu při práci rodičů, dobré jídlo, krásné prostory, novou zahradu, hygienu, spánek.

Shrnutí R:

Podle rodičů poskytuje MŠ krásné prostředí materiální i sociální s dobrou stravou a péčí. Rodiče jsou s péčí MŠ spokojeni.

U1: Myslím si, že péče o děti je tady na vysoké úrovni, umyjeme je, když je potřeba, ... je to tady i s maminkovským přístupem.

U2: Naše školka má velmi kvalitní zázemí, školka je prostorná, prosvětlená, třídy jsou nadstandardně vybaveny. V každé třídě se nachází kuchyňka, tzn. že děti svačí i obědvají v dané třídě, nemusí přecházet do jídelny. Co se týče pedagogického zabezpečení, v každé třídě jsou dvě učitelky. Nevhodným se mi zdá, že ve třídách s malými dětmi je vždy jen jedna učitelka. V těchto dvou třídách se učitelky mijejí, mají proto ztížené podmínky pro společnou diagnostiku dětí. Ztížené podmínky má také provozní pracovnice, která se stará o dvě oddělení a často vznikají prostoje, kterým je třeba se podle mého názoru vyvarovat. Podmínky životosprávy by bylo také možné zkvalitnit. Začlenit více zeleniny a ovoce ke svačinám, vyvarovat se uzeninám apod.

U3: Řekla bych, že v mnoha případech supluje rodiče. Protože dojde maminka a řekne: „jé, on sem chodí 14 dní a on si umí obléct bundu!“, ale ona to za 3 roky s ním doma nezvládla. Tak mám pocit, že je tu učíš věci, které by je měli naučit rodiče.

Shrnutí U:

Učitelky se shodují, že péče o děti je v MŠ „na vysoké úrovni ...s maminkovským přístupem“. U2 by uvítala začlenit do jídelníčku více zeleniny a vyvarovat se uzenin aj. potravin nevhodných pro děti. Také by byla pro více učitelek na třídu.

6. Co by měla poskytovat MŠ v oblasti péče o děti?**(Váš názor na stravování dětí v MŠ)**

R1: Mělo by se dbát na hygienické zásady: mytí rukou, čištění zubů a to se dětem opravdu dostává. Co se týče stravování, tak mají děti různorodý jídelníček, který obsahuje i dostatek zeleniny a ovoce. Myslím, že je dobře, že si děti můžou vyzkoušet i jídla, která se například doma nevaří.

R2: Dítě by mělo mít disciplínu, ale nenutit do jídla. Dítě ve 4 letech už by mělo být samostatné, odnést, přinést jídlo, na záchodě jenom překontrolovat.

R3: Strava, hygiena, pak aby neutekli nějaká ochrana, hlídání.

R4: To už mě nenapadá nic, co by ještě mohla, asi to tak stačí, jak to je.

R5: Více pracovní doby od 6 do 17 hodin, více pohybu mimo třídu a dvůr – zámek, park, okolí, ZOO. Strava je výborná, přidala bych více ovoce a zeleniny, méně pomazánek, ne uzeniny. Raději vejce... Nevím, kolik dítě sní, nemáme kontrolu, učitelka taky málo kontroluje.

Shrnutí R:

Rodiče zdůrazňují zejména dodržování hygienických zásad a bezpečnost dětí. Se stravou jsou většinou spokojeni, R5 by přidal více ovoce a zeleniny, méně pomazánek, žádné uzeniny. Padl i návrh na prodloužení provozní doby MŠ o půl hodiny oběma směry, tzn. Od 6:00 do 17:00.

U1: Vyjít vstříc rodičům v souvislosti s jejich pracovní dobou – otvírat školku dřív a končit později.

U2: Individuální přístup – ve všech oblastech.

U3: Aby děcko bylo obstarané hlavně z hlediska bezpečnosti, z hlediska zdraví hlavně, a mám pocit, to jsem psala i do dotazníku, že máme malou možnost používat svůj selský rozum. Jako matka, babička a učitelka s 35 letou praxí bych už mohla vědět, co to děcko potřebuje. Když je dítě víc oblečené, tak bych ho vyvlékla podle počasí, ale nemůžu. Cítím tlak, že „vy jste tu proto, abyste dělala co já chcu, ne abyste si vy dělala, co chcete a pokud to nebudete dělat, půjdu si stěžovat“. Takže v konečném důsledku neposkytnu dětem to, co bych měla. Musím apelovat zákonem, ne svým selským rozumem, to rodiče uznají, ale co je z tvojí hlavy ne.

Shrnutí U:

Podle učitelek má MŠ zajistit dítěti především bezpečné prostředí a individuální přístup. U1 by prodloužila provozní dobu MŠ s ohledem na potřeby rodičů. U3 se snaží být svázána nedostatkem důvěry a z toho plynoucí neustálou kontrolou ze strany rodičů, což má v důsledku neblahý vliv na dítě.

7. Jaká je současná úroveň komunikace mezi učitelkami a rodiči?

R1: Komunikace mezi rodiči a učitelkami je na velice dobré úrovni. Každého z rodičů zajímá především jeho vlastní dítě, jeho pokroky a chování v kolektivu, což se mi jako matce dostává pravidelně, osobně a jsem s tím maximálně spokojená. Informace o ostatním dění v MŠ jsou rodičům poskytovány písemně na nástěnce.

R2: *Komunikace dobrá, jsem spokojená, když nevím, zajdu nebo vy zajdete, jsem spokojená. (Chvilí přemýšlí.) Vy vždycky doběhnete, takže komunikace na jedničku, mě to úplně stačí. Když nevím, zeptám se, doběhnu si do třídy.*

R3: *Výborná!*

R4: *Je to dobře, že učitelky rodičům řeknou to, co by se ještě děti měly naučit, je ta komunikace dobrá. Líbí se mi nejvíc na těch učitelkách, že to rodičům řeknou, když se děckám něco stalo, že se odraly a že jim to ošetřily a tak. Že to nezamlčí.*

R5: *Učitelky příjemné, nekonfliktní, vždy se dá domluvit, komunikují i po telefonu.*

Shrnutí R:

Rodiče jsou s úrovní komunikace s učitelkami spokojeni.

U1: *No, jak s kým. S převážnou většinou je to v pohodě, ale najdou se i jedinci.... (Přemýšlí.) Řekla bych procentuálně 80% je v pohodě.*

U2: *Na velmi nízké úrovni – pro mě. A je to z důvodu časového presu na obou stranách.*

U3: *50 na 50 a přítel na telefonu. Někteří rodiče jsou vstřícní, jde si s nimi popovídat i o tom negativním, někteří se sami ptají, co bylo, jak bylo, někteří sami vykládají, co ta naše Filoména dneska dělala, ... Na jednom školení nám paní říkala, neposkytujte nevyžádané informace. Když su empatická nebo bych chtěla něco říct, a už je to „papapapa“ a „ta říkala a ta neříkala“, ... Takže zeptáš se, řeknu, nezeptáš se, neřeknu. Něco řeknu, prodrbeš to s ženskýma, ale mě neřekneš, co bys chtěla změnit.*

Shrnutí U:

Podle učitelek se úroveň komunikace s jednotlivými rodiči liší. Komunikace s většinou rodičů je na dobré úrovni. U2 cítí málo času pro komunikaci. U3 nechce poskytovat „nevyžádané informace“, aby se to neobrátilo proti MŠ.

8. Máte nějaké návrhy na zlepšení komunikace mezi učitelkami a rodiči?

R1: *Vzhledem ke spokojenosti nemám žádný návrh.*

R2: *Ne, jsem spokojená.*

R3: *Aktualizovat webové stránky – dávat fotky z akcí apod.*

R4: *Stačí mi to tak, jak to je.*

R5: *Třídní schůzky častěji nebo konzultační hodiny podle času učitelek.*

Shrnutí R:

Rodiče jsou se současnou úrovní komunikace spokojeni. R5 je pro častější třídní schůzky nebo „konzultační hodiny podle času učitelek“.

U1: Informovat rodiče o akcích školky mailem.

U2: V našem případě překrývání se obou učitelek, kdy jedna má více času na možnou komunikaci s rodiči. Vyzvedávání dětí přímo ve třídě a tím bližší kontakt s rodiči. Aby rodiče brali, že MŠ je i jejich institucí, ne institucí učitelek.

U3: Možná by nebyly od věci taky tyto anonymní dotazníky, třeba i 2x za rok, protože někdo může změnit názor nebo i nás může něco napadnout. Nebo by rodiče měli sami říct, co potřebují, co by chtěli, protože mám teď už koncem školního roku pocit, že je otravuju. Že by mohli říct, „já tam jsme byli, tam to bylo fajn, jo ženské chtěly byste, mohla bych to zařídit, ...“, ale musí komunikovat ti rodiče mezi sebou, ne že jedna maminka něco navrhne, visí to tam na nástěnce a nikoho to nezajímá.

Shrnutí U:

Učitelky pro zlepšení komunikace navrhují zavést informování rodičů o školních aktivitách a dění v MŠ e-mailem. Dále vyzvedávání dětí rodiči přímo ve třídě, aby byla navozena příležitost k vzájemné komunikaci. V pavilonech D a E překrývání se učitelek, aby jedna z nich mohla hovořit s rodiči, zatímco druhá by se mohla věnovat dětem. Dále zjišťovat názory, návrhy a připomínky rodičů pomocí dotazníků, aby se učitelky seznámily s jejich očekáváními a potřebami a mohly na ně reagovat.

9. Jak probíhá spolupráce mezi naší MŠ a rodinami dětí (Vaší rodinou)?

R1: MŠ vytváří pro děti příjemné prostředí, aby se cítily co nejlépe. Pořádá různé výrobní dílny s rodiči – adventní, dýňobraní nebo jarní dílna. Je to ideální forma, jak i dětem ukázat, že rodiče mají zájem zpříjemnit jejich pobyt v MŠ.

R2: Dobře. Na besídkách rodiče přijdou do styku s učitelkami. Děláte hodně programů, snažíte se, aby rodiče došli sem.

R3: Výborně.

R4: (Dlouho mlčí a přemýšlí.) Nevím prostě.

R5: Komunikujeme osobně nebo přes telefon. Bez problémů, učitelky jsou klidné, šikovné.

Shrnutí R:

Rodiče jsou spokojeni s komunikací i spoluprací s MŠ. Zmiňují zejména společné aktivity pro rodiče a děti pořádané MŠ.

U1: Spolupráce je dobrá, když rodiče o něco požádáš, pečou, jsou vstřícní, i sponzorství.

U2: Na základě třídních schůzek, při přijímání dětí formou individuálního rozhovoru a rychlým vyměňováním názorů v šatně MŠ při příchodu a odchodu dětí do MŠ. Náš pavilon nabídl na začátku školního roku mobilní telefony učitelek s tím, že v případě zájmu mají možnost domluvit si individuální schůzku. Do dneška toho nikdo nevyužil...

U3: S náma spolupracuje pan M., když jdeme okolo tak „jé děcka, vy jdete okolo podte na zmrzlinu, nechcete lízátko?“ - dá nám lízátko, pak v oblasti sponzorských darů, účastní se společných aktivit, to jsou ty společné chvíle, ale nic víc. Nepramení to z nich, tu spolupráci nevyhledávají, splní si, to co se po nich chce, zúčastní se toho, co se po nich chce, ale někdy radši utečou, někdy mám pocit, že je to i obtěžuje.

Shrnutí U:

Spolupráce rodičů se projevuje účastí na třídních schůzkách a společných aktivitách MŠ a rodičů s dětmi, rozhovory s rodiči, sponzorskými dary, vstřícností. Podle U3 rodiče ale spolupráci sami nevyhledávají, musí být o ni požádáni.

10. Jak lze zlepšit spolupráci rodiny a MŠ?

R1: Opět nemám připomínky k vylepšení.

R2: Zase, jsem spokojená.

R3. Ten internet, Facebook, sociální sítě, kde ti hned naskočí nějaká akce.

R4: Nic mě nenapadá, myslím, že jsem spokojená, holkám se ve školce líbí, jsou spokojené a já taky tady s tou školkou.

R5: Pořádat více akcí pro rodiny, trávit společný čas o prázdninách. Děti chtějí do školky a je zavřeno.

Shrnutí R:

Rodiče jsou většinou s úrovní spolupráce spokojeni. Přivítali by zlepšení internetové komunikace, R5 více akcí pro rodiny, zejména o prázdninách, kdy je MŠ zavřená.

U1: Větší návštěvnost rodičů na schůzkách.

U2: Např. zavést komunikaci pomocí e-mailu. Je dobré informovat rodiče o právě probíhajícím tématu třeba na nástěnkách, aby věděli, co ve školce děláme. Protože většina rodičů si myslí, že jsme hlídací ústav.

U3: Já nevím. Myslím si, že já na to nemám ani sílu, ani chuť, že jsem jakási unavená, otupělá, .. A zdá se mi to jakési deprimující ten kontakt s těmi dospělými, že s děckama bych se domluvila i bez příkazů, ale pořád mám za zádama toho strašáka, co řeknou rodiče.

Shrnutí U:

V rámci spolupráce si učitelky přejí větší návštěvnost na třídních schůzkách, zavést komunikaci elektronickou poštou, informovat rodiče o právě probíhajícím tématu. U3 opět zmiňuje pocíťovaný tlak ze strany rodičů.

11. Máte nějaké další připomínky nebo návrhy vztahující se k naší MŠ, o kterých jste se nezmínil(a) v předchozích odpovědích?

(Jsou pro Vás přínosné třídní schůzky a jak často by se měly konat?)

R1: Třídní schůzky jsou pro mě přínosné a myslím, že 2x za rok je dostačující interval. Možná bych jako matka ocenila něco jako písemný posudek například na konci roku, v čem se dítě zlepšilo, zhoršilo, jestli se vyvíjí dle věku apod. Všichni víme, jak se naše dítě chová doma nebo v prostředí rodinného kruhu, ale nejsme pedagogicky vzdělaní, tak rádi uvítáme podobné informace, které například předejdou pozdějším problémům při vzdělávání.

R2: Snad jen že se mi nelíbí ten červenec, kdy maminky na MD nemohou dávat děti do školky. To jsme nevěděli, dozvěděli jsme se to nedávno a trošku nás to zarazilo. Ale zas tak moc mi to nevadí, stejně jsem doma, spíš kvůli Klárce, ž si nebude mít s kým hrát. I ty aktivity jsou tam pěkné, že jezdíte na výlety a máte tam ty divadla, ty akce co pořádáte jsou tam pěkné.

R3: Pohybové kurzy, případně odkazy, aby rodiče věděli, kam se mají obrátit, nebo nějaký všestranně rozvíjející pohybový kroužek, kdekoliv ve školce, v tělocvičně apod.

R4: Líbí se mi, že tam bude ten nový plot, že ta školka pro ty děcka něco dělá, že aby neutekly ze školky a bude to tam pěkné.

R5: Schůzky jsou přínosné, uvítala bych je častěji než za půl roku. Třeba jen po třídách. Nebo možnost objednat si konzultační hodinu.

Shrnutí R:

Rodiče by uvítali častější třídní schůzky, minimálně 2x do roka, a pohybový kroužek. Dále by si přáli, aby byla MŠ v červenci přístupná i dětem, jejich rodiče jsou na rodičovské dovolené.

U3: Je to o tom přístupu, aby i ráno se tu pozdrželi, i odpoledne, aby se tu pozdrželi, ...

Shrnutí ke kvalitativní části výzkumu

Rozhovory s rodiči i učitelkami nám upřesnily data získaná z dotazníkového šetření. Na základě analýzy všech získaných dat jsme odpověděli na stanovené výzkumné otázky.

5.3 Závěry a doporučení pro praxi

Zpracováním a vyhodnocením rozhovorů i otevřených otázek z dotazníků s rodiči a učitelkami jsme získali informace, které jsme rozdělili do oblastí vztahujících se k cílům práce. Současně jsme si odpověděli na výzkumné otázky a tím naplnili cíle práce.

Hlavním cílem diplomové práce bylo **zjistit očekávání rodičů od výchovy, vzdělávání a péče v konkrétní mateřské škole ve Valticích a očekávání učitelek od rodičů dětí navštěvujících MŠ**. Cíl směřoval ke zlepšení spolupráce rodiny a školy na základě zjištěných očekávání.

Díličními cíli bylo:

- zjistit, co očekávají rodiče dětí navštěvujících MŠ od výchovy, vzdělávání a péče v ní,
- zjistit, co očekávají učitelky této mateřské školy od výchovy, vzdělávání a péče v MŠ,
- zjistit, co očekávají rodiče od učitelek MŠ v jejich vztahu k dětem,
- zjistit, co očekávají učitelky této mateřské školy od rodičů dětí navštěvujících MŠ,
- zjistit reálný stav vzájemných vztahů rodiny a MŠ,
- navrhnout možnosti pro zlepšení spolupráce mezi rodinou a školou.

Shrnutí k cílům:

Očekávání rodičů od výchovy, vzdělávání a péče v MŠ

Z rozhovorů jsme k vyhodnocení následujících dvou oblastí využili otázky 1 -6, z dotazníků pro učitelky otázku 13 a z dotazníků pro rodiče otázky 6 a 11.

Při zpracování rozhovorů mi vyplynuly následující kategorie: chování, komunikace, režim, kroužky, péče (hygiena, strava) a „výchovy“.

- ***Co očekávají rodiče dětí navštěvujících MŠ od výchovy, vzdělávání a péče v ní***

Rodiče očekávají, že MŠ nabídne dětem příjemné a podnětné prostředí, ve kterém se děti naučí komunikovat s dětmi i učitelkami, naučí se uznávat autoritu učitelky. MŠ má dbát na bezpečnost dětí, učit je zásadám správného chování a společenských pravidel, dodržovat určitý režim a řád, poskytnout dětem zdravou stravu. Děti mají být vedeny k žádoucím hygienickým návykům a k samostatnosti. Dále rodiče očekávají, že se děti budou učit básničky, písničky, kreslit a že škola připraví pro děti dostatečnou nabídku kroužků (jazykové, pohybové, hudební). Vítaná by byla také služba psychologa a logopeda.

Většina rodičů je s výchovou vzděláváním a péčí o děti v MŠ spokojena. Jsou zde návrhy na hru na flétnu, více výletů, více ovoce a zeleniny, méně pomazánek, žádné uzeniny. Padl i návrh na prodloužení provozní doby MŠ od 6:00 do 17:00.

Očekávání učitelek od výchovy, vzdělávání a péče v MŠ

- ***Co očekávají učitelky této mateřské školy od výchovy, vzdělávání a péče v MŠ?***

MŠ poskytuje všestrannou výchovu vycházející z požadavků RVP. Má doplňovat rodinnou výchovu a vést děti ke slušnosti, ohleduplnosti, úctě k dospělým, ale také ke zdravému životnímu stylu. Má vycházet z individuálních potřeb dětí a poskytovat více prostoru na individuální práci s dítětem. MŠ má nabídnout zejména klidné, příjemné a bezpečné prostředí, přátelskou atmosféru s nastolenými pravidly, vstřícný přístup, možnost všeobecného rozvoje. Pomoci dětem získat všeobecný základní přehled o věcech týkajících se bezprostředně jejich každodenního života. Objevil se i požadavek na logopedického pedagoga, exkurze, několikadenní pobyty v přírodě a zdravější stravu (více zeleniny, žádné uzeniny). Péče o děti je na dobré úrovni.

Očekávání rodičů od učitelek MŠ v jejich vztahu k dětem

K vyhodnocení této oblasti jsme využili otázky 6, 12, 13, 14 z dotazníků pro rodiče, z rozhovorů pak zejména otázky 7 a 8.

- ***Co očekávají rodiče od učitelek MŠ v jejich vztahu k dětem?***

Rodiče očekávají, že učitelky vytvoří dětem příjemné, podnětné a bezpečné prostředí, že se budou jejich dětem individuálně věnovat a budou jednat v zájmu jejich dítěte. Očekávají přátelský a citlivý přístup učitelek k dětem. Učitelky by měly děti pozorovat a všimnout si jejich pokroků.

Očekávání učitelek od rodičů dětí navštěvujících MŠ

Zde jsme k vyhodnocení využili otázku 8 z dotazníku pro učitelky.

- ***Co očekávají učitelky této mateřské školy od rodičů dětí navštěvujících MŠ?***

Učitelky očekávají od rodičů zejména vstřícnost, spolupráci a důvěru, ale také férové jednání, otevřenost, empatii, dobré vztahy i dobré naladění, okamžité řešení vzniklých problémů („nepomlouvat mimo MŠ“).

Reálný stav vzájemných vztahů rodiny a MŠ

K vyhodnocení této oblasti nám posloužily otázky 7, 9, 10 z dotazníku pro učitelky a otázky 12, 13, 15, 16 z dotazníku pro rodiče a otázky 7 a 9 z rozhovorů.

- ***Jaký je reálný stav vzájemných vztahů rodiny a MŠ?***

Vztahy mezi rodiči a zaměstnanci MŠ hodnotí většina učitelek i rodičů jako přátelské, občas formální. Podle učitelek se úroveň komunikace s jednotlivými rodiči liší, s většinou rodičů je však na dobré úrovni. Rodiče jsou spokojeni s úrovní komunikace s učitelkami i se spoluprací s MŠ. Spolupráce rodičů se projevuje jejich účastí na třídních schůzkách a společných aktivitách MŠ a rodičů s dětmi. Učitelky by přivítaly větší účast rodičů při společných aktivitách a zejména pak větší účast na třídních schůzkách. Z důvodu nízké účasti rodičů na třídních schůzkách většina učitelek nemá zájem na jejich častějším pořádání – vyhovuje jim stávající stav, kdy se schůzky konají pouze na začátku školního roku. Naproti tomu rodiče mají zájem účastnit se třídních schůzek minimálně 2x do roka.

Někteří rodiče jsou podle učitelek vstřícní, sami nabízejí svou pomoc, návštěvu svého zaměstnání, poskytují sponzorské dary, maminky a babičky obstarávají občerstvení na karneval apod. Rodiče také nosí do MŠ ukázat své domácí mazlíčky či pořádají v místní galerii akce pro děti. Většina rodičů však „nemá čas“, o dění v MŠ nejeví příliš zájem, MŠ je pro ně „hlídacím zařízením“.

Zlepšení spolupráce mezi rodinou a školou

K vyhodnocení nám posloužila otázka 15 z dotazníku pro učitelky, otázky 11 a 18 z dotazníku pro rodiče a otázky 8, 10 a 11 z rozhovorů.

- ***Jak lze zlepšit spolupráci mezi rodinou a školou?***

Vztahy mezi rodiči a zaměstnanci jsou podle učitelek s většinou rodičů přátelské, s některými z nich formální. Učitelky očekávají od rodičů zejména vstřícnost, spolupráci a důvěru, ale také férové jednání, otevřenost, empatii, dobré vztahy i dobré naladění, řešení problémů přímo na místě bez zbytečného pomlouvání. Spolupráce s rodiči je vnímána zejména jako poměrně vysoká účast na dostatečném množství společných aktivit rodin a MŠ, kdy rodiče pomáhají s občerstvením nebo přispějí na odměny pro děti či nabídnout jiné sponzorské dary.

Někteří rodiče si nepřejí, aby děti chodily na zhoršeného počasí na zahradu MŠ, navrhují krátké procházky. Objevily se i výhrady ke stravě v MŠ. Měla by být bez glutamátů, uzenin a modifikovaných škrobů, s menším množstvím soli. Další připomínky se týkaly aktualizace informací na webových stránkách školy, prodloužení otevírací doby MŠ do 17 hodin a nesouhlasu se spojováním tříd a s přítomností nemocných dětí v MŠ. Jeden rodič přišel s návrhem, jak vyřešit situaci, kdy z nějakého důvodu nevaří školní jídelna: přinést si svačiny a jít na výlet. Rodiče by uvítali kroužky v rámci MŠ, např. němčinu, výtvaru, flétničku, pohybové kroužky.

Závěrečné shrnutí:

Cíle byly splněny - získali jsme představu o tom, co očekávají rodiče od výchovy, vzdělávání a péče v mateřské škole ve Valticích. Současně jsme zjistili očekávání učitelek od rodičů dětí navštěvujících tuto školu. Výzkum však proběhl na malém vzorku respondentů, navíc lze předpokládat, že rodiče, kteří se zúčastnili výzkumu jsou právě ti, kteří mají o dění v MŠ zájem a spolupracují s ní. Z těchto důvodů nelze příliš zevšeobecňovat. Nicméně můžeme konstatovat, že i přesto výzkum přinesl řadu podnětných informací, které budou využity ke zlepšení vztahů a spolupráce rodiny a MŠ.

Rodiče jsou s úrovní výchovy, vzdělávání a péče o děti celkově spokojeni. MŠ v této oblasti naplňuje téměř všechna jejich očekávání. Úroveň komunikace a spolupráce s učitelkami je podle nich velmi dobrá. Nejčastěji si rodiče přáli zavést v MŠ zasílání informací elektronickou poštou a častěji aktualizovat webové stránky. Dále by si přáli častěj-

ší třídní schůzky, služby psychologa či logopeda. Logoped však již do naší MŠ pravidelně dochází a s psychologem, ale i jinými odborníky, můžeme na žádost rodičů zprostředkovat setkání. Bylo by dobré dát podnět školní jídelně ZŠ, která pro MŠ zajišťuje stravu, a domluvit se s její hospodářkou na možnostech podávání zdravější stravy pro děti. Rodičům, kterým se nelíbí pobyt dětí venku v zimních měsících, je třeba vysvětlit, že požadavek na pobyt venku nejen vychází ze ŠVP, ale je i v zájmu zdraví dítěte. Samozřejmě musí rodič vybavit dítě vhodným oblečením.

Učitelky pracují podle ŠVP, se kterým jsou v zásadě spokojeny. Zlepšení by očekávaly v oblasti komunikace s rodiči, přály by si větší respekt a důvěru ze strany rodičů a aktivní spolupráci. Učitelky by uvítaly i větší ohleduplnost rodičů k dětem, zejména co se týče jejich zdraví. Není vhodné vodit dítě do MŠ, když není zcela zdravé. Trpí tím dítě, ostatní děti, které se mohou nakazit a jejich rodiče, kteří pak s nimi musí zůstat doma. Tohoto se chceme vyvarovat pořádáním besed s lékařkou, která všem vysvětlí, v jakém stavu může být dítě do MŠ přijato a kdy už to není vhodné.

Ze psaní této práce přišlo mnoho podnětů k diskusím na téma zlepšení vztahů a spolupráce rodičů a MŠ. Již to, že jsme se rodičů ptali na jejich názor a více s nimi komunikovali bylo vnímáno z jejich strany velmi pozitivně. Myslíme si, že vztahy a spolupráce s rodiči jsou na relativně dobré úrovni, dala by se ale spousta věcí zlepšit a nestálo by to ani velké úsilí. Případnou nespokojenost jak na straně rodičů, tak na straně učitelek, vnímáme jako důsledek nedostatečné komunikace mezi rodiči a učitelkami, nedostatečné důvěry na obou stranách. Samozřejmě existují výjimky.

Pro praxi bychom proto doporučili v první řadě pracovat na zlepšení komunikace na obou stranách. Učitelky ani rodiče by neměli pasivně čekat, až je někdo osloví. Všichni by měli aktivně spolupracovat, snažit se být vstřícní, milí, chápaví, umět nabízet pomoc a rady, ale také je umět přijímat. Pokud se lidé přestanou bát hovořit o svých přáních a potřebách a otevřou se ostatním, povzbudí to i druhé lidi a upevní to vzájemné vztahy mezi nimi. A to platí nejen o vztazích mezi MŠ a rodinou.

ZÁVĚR

V diplomové práci jsme se věnovali vztahům mateřské školy a rodiny. Jejím cílem bylo zjistit očekávání rodičů od výchovy, vzdělávání a péče v konkrétní mateřské škole ve Valticích a očekávání učitelek od rodičů dětí navštěvujících MŠ. Cíl směřoval ke zlepšení spolupráce rodiny a školy na základě zjištěných očekávání.

V teoretické části práce jsme na základě prostudované odborné literatury sestavili přehled poznatků o rodinné výchově, současných trendech v předškolní výchově a vzdělávání i o komunikaci a spolupráci rodiny a mateřské školy. V praktické práci jsme plnili stanovené cíle. Ke sběru dat jsme použili u obou skupin – rodičů i učitelek - dotazníky a rozhovory. Vzhledem k malému výzkumnému souboru nelze zjištění příliš zevšeobecňovat, přesto však byl tento výzkum velkým přínosem. Díky němu se v MŠ rozvinula debata o potřebách a očekáváních jednotlivých skupin, o jejich představách a názorech na zkoumanou problematiku. Přípomínky, náměty a očekávání zjištěná tímto výzkumem budou přednesena na pedagogické radě k projednání. Učitelky se o výsledky výzkumu živě zajímají a i ze stran rodičů je po proběhlém výzkumu patrný zvýšený zájem o dění v MŠ.

Z výzkumu vyplývá jistý nesoulad mezi pocíťovanou úrovní spolupráce a komunikace u obou skupin. Učitelky vnímají spolupráci a hlavně zájem o dění v MŠ ze strany rodičů jako nízký. Dotazovaní rodiče jsou s MŠ celkově spokojeni, přišli ale i s návrhy na zlepšení v různých oblastech. V průběhu výzkumu při kontaktu s rodiči jsme učinili zkušenost, že pokud jsou rodiče osloveni, snaží se vyhovět a jsou velmi vstřícní. Stačí s nimi více a otevřeněji komunikovat, potřebují povzbudit ke komunikaci.

Závěrem bychom tedy chtěli doporučit oběma stranám, aby se v zájmu svém i v zájmu dětí nebáli komunikovat. Pokud si nechají svá očekávání pro sebe, nikdo se nedozví, že vůbec nějaká očekávání mají. Pokud je vysloví, jejich očekávání mohou být naplněna.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografické publikace:

- [1] ŠEBELOVÁ, Daniela, 2011. *Pohádka jako prostředek rozvoje emoční inteligence dětí předškolního věku*. Zlín. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd. Vedoucí bakalářské práce Jarmila Novotná.
- [2] BAKOŠOVÁ, Zlatica, 2005. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava: Univerzita Komenského, Filozofická fakulta, STIMUL. ISBN 80-89236-00-6.
- [3] GARDOŠOVÁ, Juliana a Lenka DUJKOVÁ, 2003. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro předškolní vzdělávání*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-815-5.
- [4] GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [5] GESTWICKI, Carol, 2009. *Home, School, & Community Relations*. Vyd. 7. Belmont (California): Wadsworth, Cengage Learning. ISBN 1435401085, 9781435401082. Část knihy dostupná také z: http://books.google.cz/books?id=_4HF7lg5XMEC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- [6] HAVLÍNOVÁ, Miluše, 1995. *Zdravá mateřská škola*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-048-0.
- [7] HAVLÍNOVÁ, Miluše, 2006. *Program podpory zdraví ve škole: rukověť projektu Zdravá škola*. 2., rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-059-3.
- [8] HAVLÍNOVÁ, Miluše, Eliška VENCÁLKOVÁ a Jana HAVLOVÁ, 2008. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole: aktualizovaný modelový program podpory zdraví (dokument a metodika)*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-487-8.
- [9] HELUS, Zdeněk, 2007. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1168-3.

- [10] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [11] JEDLIČKA, Richard, KLÍMA, Petr a KOŤA, Jaroslav, 2004. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis. ISBN 80-7312-038-0.
- [12] KLAPILOVÁ, Světlá, 2000. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého, pedagogická fakulta. ISBN 80-7067-669-8.
- [13] KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA, 2001. *Předškolní a primární pedagogika: Předškolská a elementární pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-585-7.
- [14] KOŤÁTKOVÁ, Soňa, 2008. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1568-1.
- [15] LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK, 2011. *Psychická deprivace v dětství*. Vyd. 4., dopl. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1983-5.
- [16] MATĚJČEK, Zdeněk, 1986. *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum.
- [17] MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, 2003. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-799-X.
- [18] MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, 2010. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-627-8.
- [19] OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ, 2003. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-847-3.
- [20] OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ, 2011. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-703-9.
- [21] *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. ISBN 80-87000-00-5.
- [22] PREKOPOVÁ, Jiřina, 2001. *Jak být dobrým rodičem. Krůpěje výchovných moudrostí*. Praha: Grada. ISBN 80-247-9063-7.

- [23] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 1998. *Pedagogický slovník*. 2. přeprac. rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-252-1.
- [24] RABUŠICOVÁ, Milada, 2004. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3598-6.
- [25] RÝDL, Karel a Eva ŠMELOVÁ, 2012. *Vývoj institucí pro předškolní výchovu (1869–2011)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3033-1.
- [26] SATIROVÁ, Virginia, 2006. *Kniha o rodině: základní dílo psychologie vztahů*. Vyd. 2. Praha: Práh. ISBN 80-7252-150-0.
- [27] SIROVÁTKA, Tomáš a Ondřej HORA, 2008. *Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti*. Boskovice: Fakulta sociálních studií (Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti) Masarykovy univerzity v Brně, Albert. ISBN 978-80-7326-140-5.
- [28] SVOBODOVÁ, Eva, 2010. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-774-9.
- [29] ŠMELOVÁ, Eva. *Mateřská škola a její učitelé v podmínkách společenských změn: teorie a praxe II*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, 159 s. ISBN 80-244-1373-6.
- [30] ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2004. *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá fronta. ISBN 80-204-1187-9.
- [31] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára Šedřová, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

Internetové zdroje:

- [32] ASOCIACE LESNÍCH MŠ, 2013. *Lesní mateřské školy* [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://www.lesnims.cz/>
- [33] *Asociace waldorfských mateřských škol*, © 2009-2012. [online]. 6.3.2013 [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://www.awms.cz/>

- [34] ČESKO, 2004. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. částka 190, s. 10262-10324. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=4494> nebo <http://www.msmt.cz/file/25430>
- [35] ČESKO, 2004. Zákon č. 563 ze dne 24. září 2004 o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. částka 190, s. 10333-10348. ISSN 1211-1244. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=4494>
- [36] ČSFR, 1992. Vyhláška č. 35 ze dne 17. prosince 1991 o mateřských školách. In: *Sbírka zákonů České a slovenské federativní republiky*. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2529>
- [37] *Dalton International*, © 2007. [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://www.daltoninternational.org/>
- [38] EU, 2006. DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY ze dne 18. prosince 2006 o klíčových schopnostech pro celoživotní učení. In: *Úřední věstník Evropské unie*. L 394/10 – 12. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:cs:PDF>
- [39] *MATEŘINKA*, © 2006: *Celostátní festival mateřských škol* [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: www.nf-materinka.cz
- [40] MPSV, [2013] . *Rodina a ochrana práv dětí* [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>
- [41] MPSV, 2013. *Státní sociální podpora* [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/2>
- [42] MŠMT, © MŠMT 2006-2012. *Aktuální text školského zákona ke dni 9. listopadu 2012*, [online]. 2012-11-09 [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/25430>
- [43] MŠMT, © MŠMT 2006-2012. *Aktuální znění zákona o pedagogických pracovnících k 1. září 2012*, [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/dokumenty/aktualni-zneni-zakona-o-pedagogickych-pracovnicich-k-1-zari>

- [44] MŠMT, 2001: *Národní program rozvoje vzdělávání: Bílá kniha* [online]. Praha: Tauris [cit. 2013-04-25]. ISBN 80-211-0372-8. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf>
- [45] MŠMT. *Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, která nabývá účinnosti dnem 1. září 2005*, © MŠMT 2006-2012. [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/vyhlaska-c-317-2005-sb-2?highlightWords=vyhl%C3%A1%C5%A1kou+%C4%8D.+317%2F2005+Sb.%2C+dal%C5%A1%C3%ADm+vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD+p+edagogick%C3%BDch+pracovn%C3%ADk%C5%AF>
- [46] NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ, © 2011 – 2013. *RVP pro předškolní vzdělávání* [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/rvp-pro-vseobecne-vzdelavani>
- [47] SAFIRKA, [2013] © MŠ Safírka. *Anglická školka v Brně* [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://www.safirka.cz/cs/>
- [45] SMOLÍKOVÁ, Kateřina, 2006. *Praktický průvodce třídním vzdělávacím programem mateřské školy* [online]. Praha VÚP. [cit. 2013-04-26]. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/prakticky-pruvodce.pdf>
- [48] *Společnost Montessori o. s.*, 1999 – 2013 [online]. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z: <http://www.montessoricr.cz/>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Aj.	A jiná, a jiné, a jiní
Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
Č.	Číslo
FHS	Fakulta humanitních studií
KPZ	Kurikulum podpory zdraví
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
RVP	Rámcový vzdělávací program
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
SPC	ní
SŠ	Speciálně-pedagogické centrum Střední škola, středoškolské
ŠVP	Školní vzdělávací program
Tab.	Tabulka
Tzn.	To znamená
UTB	Univerzita Tomáše Bati
VŠ	Vysoká škola, vysokoškolské
ZŠ	Základní škola, základní

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví	59
Tab. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů	60
Tab. 3: Počet dětí v domácnosti	61
Tab. 4: Důvody pro výběr MŠ	62
Tab. 5: Oblasti, které podle rodičů podporuje ŠVP	63
Tab. 6: Činnosti denního programu MŠ důležité pro zdravý rozvoj dítěte	64
Tab. 7: Zájem rodičů o účast na Dni otevřených dveří v naší MŠ	65
Tab. 8: Účast rodičů na třídních schůzkách	65
Tab. 9: Zájem o konání třídních schůzek ze strany rodičů	66
Tab. 10: Preferované způsoby získávání informací	67
Tab. 11: Účast a zájem o mimoškolní aktivity pořádané MŠ	70
Tab. 12: Vztahy mezi rodiči a zaměstnanci MŠ z pohledu rodičů	70
Tab. 13: Očekávání rodičů od MŠ	73
Tab. 14: Úloha MŠ z pohledu rodičů	76
Tab. 15: Vztah učitelek k dětem	77
Tab. 16: Očekávání rodičů od učitelky v oblasti výchovy, vzdělávání a péče	77
Tab. 17: Spokojenost učitelek se ŠVP a denním programem MŠ	78
Tab. 18: Zájem učitelek o konání třídních schůzek	79
Tab. 19: Zdroje informací o dítěti a jeho rodině	79
Tab. 20: Zájem učitelek o třídní schůzky	80
Tab. 21: Vztahy mezi rodiči a zaměstnanci MŠ	80
Tab. 22: Účast rodičů na mimoškolních aktivitách MŠ	83
Tab. 23: Názor učitelek na zřizování zájmových kroužků v MŠ	84
Tab. 25: Zájem rodičů a učitelek o Den otevřených dveří	87
Tab. 26: Zájem rodičů a učitelek o konání třídních schůzek	81

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví	60
Graf č. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů	60
Graf č. 3: Počet dětí v domácnosti	61
Graf č. 4: Důvody pro výběr MŠ	62
Graf č. 5: Oblasti, které podle rodičů podporuje ŠVP	63
Graf č. 6: Činnosti denního programu MŠ důležité pro zdravý rozvoj dítěte	64
Graf č. 7: Účast rodičů na třídních schůzkách	65
Graf č. 8: Zájem o konání třídních schůzek ze strany rodičů	66
Graf č. 9: Preferované způsoby získávání informací	67
Graf č. 10: Účast a zájem o mimoškolní aktivity pořádané MŠ	70
Graf č. 11: Očekávání rodičů od MŠ	73
Graf č. 12: Úloha MŠ z pohledu rodičů	76
Graf č. 13: Očekávání rodičů od učitelky v oblasti výchovy, vzdělávání a péče	77
Graf č. 14: Zdroje informací o dítěti a jeho rodině	80
Graf č. 15: Účast rodičů na mimoškolních aktivitách MŠ	83
Graf č. 16: Názor učitelek na zřizování zájmových kroužků v MŠ	84
Graf č. 17: Zájem rodičů o Den otevřených dveří	87
Graf č. 18: Zájem učitelek o Den otevřených dveří	87
Graf č. 19: Zájem rodičů o konání třídních schůzek	88
Graf č. 20: Zájem učitelek o konání třídních schůzek	88

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Otázky z dotazníku pro rodiče	116
Příloha PII: Dotazník pro učitelky	119
Příloha PIII: Otázky k rozhovorům	120

PŘÍLOHA P I:**OTÁZKY Z DOTAZNÍKU PRO RODIČE**

Pokud není u otázky uvedeno jinak, zakroužkujte vždy pouze 1 odpověď.

1. Z jakého důvodu jste si pro Vaše dítě vybrali právě tuto MŠ? Přiřaďte k následujícím odpovědím čísla od 1 do 5 tak, že nejmýstižnější odpověď má číslo 1, nejméně výstižná číslo 5.

- a) navštěvuje či navštěvoval ji sourozenec dítěte
- b) nachází se v místě našeho bydliště
- c) nachází se v místě pracoviště jednoho či obou rodičů
- d) zaujal nás školní vzdělávací program MŠ
- e) MŠ nám byla doporučena

2. Školní vzdělávací program, podle kterého tato MŠ pracuje, podporuje: (je možné označit i více odpovědí)

- a) zdraví
- b) přirozené potřeby dítěte
- c) přirozené potřeby zaměstnanců MŠ
- d) přirozené potřeby rodičů
- e) komunikaci a spolupráci všech lidí, které sdružuje
- f) jiná možnost – napište:

3. Pro zdravý rozvoj dítěte je z denního programu MŠ nejdůležitější: (je možné označit i více odpovědí)

- a) volná hra dětí s minimálním zasahováním učitelky
- b) cíleně prováděné výchovně–vzdělávací činnosti za účasti pedagoga
- c) pobyt venku
- d) zdravá strava a pitný režim
- e) odpočinek
- f) jiná možnost – napište:

4. Měl(a) byste zájem zúčastnit se Dne otevřených dveří v naší MŠ?

- a) ano, uvítal(a) bych takovou možnost
- b) nejspíš ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

5. Který způsob získávání informací o dění v MŠ Vám nejvíce vyhovuje? (Ohodnoťte čísla 1 – 4, přičemž 1 vyhovuje nejvíce a 4 nejméně.)

- a) z nástěnek

- b) z webových stránek
  - c) z rozhovorů s učitelkami
  - d) jinak – napište:
6. Co očekáváte od mateřské školy ve vztahu k Vašemu dítěti? Napište volně.
7. Účastníte se třídních schůzek?
- a) ano, vždy
  - b) občas
  - c) ne, nikdy
  - d) jiná možnost – napište:
8. Třídní schůzky by se měly konat přibližně:
- a) 1x ročně
  - b) 1x za pololetí
  - c) každé čtvrtletí
  - d) 1x měsíčně
  - e) jinak – napište:
9. Které formě komunikace s MŠ dáváte přednost? Očíslujte odpovědi od 1 do 6 tak, že číslo 1 znamená nejoblíbenější a číslo 6 nejméně oblíbenou formu komunikace.
- a) individuální rozhovor s učitelkou
  - b) třídní schůzky
  - c) telefon
  - d) e-mail
  - e) dopis
  - f) jiná možnost – napište:
10. Mimoškolní aktivity pořádané naší MŠ (besídky, dílničky, karneval, ...):
- a) vítáte a většinou se jich účastníte
  - b) vítáte, ale většinou se neúčastníte
  - c) jsou Vám lhostejné
  - d) jiná možnost – napište:
11. Napište volně, co naší MŠ chybí a co byste zde rádi uvítali, popřípadě co se Vám nelíbí a rádi byste to změnili.
12. Vztah učitelek k Vašemu dítěti hodnotíte jako:
- a) kamarádský
  - b) formální
  - c) jiná možnost – napište:
13. Vztah učitelek k ostatním dětem hodnotíte jako:
- a) kamarádský
  - b) formální

- c) jiná možnost – napište:
14. Učitelka má:
- a) vychovávat děti
  - b) vzdělávat děti
  - c) pečovat o děti
  - d) jiná možnost – napište:
15. Vztahy mezi rodiči a zaměstnanci mateřské školy jsou:
- a) přátelské
  - b) formální
  - c) napjaté
  - d) jiná možnost – napište:
16. Myslíte si, že je Vaše dítě v MŠ spokojené?
- a) ano – napište, podle čeho tak soudíte:
  - b) ne – napište, podle čeho tak soudíte:
  - c) nevím
17. Mateřská škola má za úkol: (Očíslujte následující výroky od 1 do 5 tak, že nejvýstižnější odpověď má číslo 1, nejméně výstižná číslo 5.)
- a) postarat se o dítě v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání
  - b) pomoci dítěti nalézt a rozvíjet jeho dispozice v různých oblastech jeho osobnosti
  - c) pomoci rodině se vzděláváním a rozvojem sociálních dovedností dítěte potřebných k začlenění dítěte mezi děti stejného věku i do celé společnosti
  - d) vybavit dítě užitečným vzděláním a celkovou způsobilostí k životu a soužití s lidmi, což bude ku prospěchu celé společnosti
  - e) jiná možnost – napište:
18. Napište volně konkrétní návrhy na zlepšení spolupráce MŠ a rodiny. (Jak můžete pomoci Vy osobně a Vaše rodina, čím může přispět MŠ).
19. V jakém vztahu k dítěti jste?
- a) matka
  - b) otec
  - c) jiná možnost – napište:
20. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
- a) základní
  - b) střední škola bez maturity
  - c) střední škola s maturitou
  - d) vysokoškolské
21. Celkový počet dětí ve Vaší domácnosti?
- a) 1
  - b) 2
  - c) 3
  - d) 4 a více

PŘÍLOHA P II:**DOTAZNÍK PRO UČITELKY**

Vážené kolegyně,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění níže uvedeného dotazníku, jehož vyhodnocení bude součástí mé diplomové práce na téma Očekávání rodičů od výchovy, vzdělávání a péče v mateřské škole. Tento průzkum názorů je anonymní a nebude použit za jiným účelem, než bylo výše uvedeno. Neváhejte se na mne obrátit s případnými dotazy.

Děkuji mnohokrát za Váš čas a spolupráci.

Daniela Šebelová

1. Školní vzdělávací program, podle kterého Vaše MŠ pracuje:

a) Vám vyhovuje b) máte jisté výhrady c) nevyhovuje Vám d) jiná možnost – napište:

2. Vyjádřete Váš názor na denní program, podle kterého se řídíte ve Vaší MŠ:

a) vyhovuje mi b) mám jisté výhrady (napište jaké)

c) nevyhovuje mi d) jiná možnost – napište:

3. Myslíte, že je dobrý nápad pořádat ve Vaší MŠ Den otevřených dveří?

a) ano, určitě b) spíše ano c) spíše ne d) určitě ne e) jiná možnost – napište:

4. Jakým způsobem získáváte informace o dítěti a jeho rodině (označte všechny možnosti)?

a) rozhovory s rodiči b) evidenční list dítěte c) dotazníky d) jiná možnost – napište:

5. Třídní schůzky by se měly konat přibližně:

e) 1x ročně b) 1x za pololetí c) každé čtvrtletí d) 1x měsíčně

f) jinak – napište:

6. Které formě komunikace s rodiči dáváte přednost? Očíslujte odpovědi od 1 do 6 tak, že číslo 1 znamená nejoblíbenější a číslo 6 nejméně oblíbenou formu komunikace.

g) individuální rozhovor s rodiči b) třídní schůzky c) telefon d) e-mail

e) dopis f) jiná možnost – napište:

7. Vztahy mezi rodiči a zaměstnanci mateřské školy jsou:

a) přátelské b) formální c) napjaté d) jiná možnost – napište:

8. Co očekáváte od rodičů dětí navštěvujících MŠ? Napište volně.

9. Jak se rodiče aktivně podílejí na dění v MŠ? Napište volně.

10. Jaká je účast rodičů na mimoškolních aktivitách Vaší MŠ (besídka, dílnička, karneval...)?

a) Vysoká b) střední c) nízká d) jiná možnost – napište:

11. Jakou další společnou aktivitu(y) na upevnění vztahu MŠ – rodina byste ve Vaší MŠ uvítala? Napište volně.

12. Jste pro zřizování zájmových kroužků v MŠ?

a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) určitě ne

13. Co by měla MŠ poskytnout všem dětem? Napište volně.

14. Chtěla byste ve Vaší MŠ něco změnit?

a) ano – napište co

b) ne

c) nevím

15. Napište volně konkrétní návrhy na zlepšení spolupráce MŠ a rodiny.

Děkuji za Váš čas, který jste vyplnění dotazníku věnovali.

PŘÍLOHA P III:**OTÁZKY K ROZHOVORŮM S RODIČI A UČITELKAMI**

(V závorce jsou uvedeny doplňující otázky.)

1. Co poskytuje naše MŠ dětem v oblasti výchovy?
2. Co by měla poskytovat MŠ dětem v oblasti výchovy?
3. Co poskytuje naše MŠ dětem v oblasti vzdělávání?
4. Co by měla poskytovat MŠ v oblasti vzdělávání?
5. Co poskytuje naše MŠ v oblasti péče o děti?
6. Co by měla poskytovat MŠ v oblasti péče o děti?
(Váš názor na stravování dětí v MŠ)
7. Jaká je současná úroveň komunikace mezi učitelkami a rodiči?
8. Máte nějaké návrhy na zlepšení komunikace mezi učitelkami a rodiči?
9. Jak probíhá spolupráce mezi naší MŠ a rodinami dětí (Vaší rodinou)?
10. Jak lze zlepšit spolupráci rodiny a MŠ?
11. Máte nějaké další připomínky nebo návrhy vztahující se k naší MŠ, o kterých jste se nezmínil(a) v předchozích odpovědích?
(Jsou pro Vás přínosné třídní schůzky a jak často by se měly konat?)